

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЦЕНТРАЛЬНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

Факультете обліку та фінансів

Кафедра фінансів , банківської справи та страхування

ЗБІРНИК ТЕЗ ДОПОВІДЕЙ

III МІЖУНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
ONLINE-КОНФЕРЕНЦІЇ

**“АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ І
ФІНАНСІВ”**

5 березня 2019 року

м. Кропивницький

ЗМІСТ

Андрєєва Єлизавета	ОЦІНКА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	4
Бондаренко Ірина	УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	6
Ганусовська Світлана	МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	9
Гусєва Надія	ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	12
Давидова Марія	ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ	14
Деревянченко Олена	МОТИВАЦІЯ І МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ	16
Довгенко Влада	АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА	18
Жеребцова Тетяна	ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ	20
Жогло Олександр	ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ	23
Задорожна Юлія	УТОЧНЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ	26
Кліперт Олександра	МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ	28
Колісник Сергій	НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	30
Корешков Михайло	СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	33
Криворучко Карина	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ АКТИВИ	36
Легостов Богдан	ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА	38
Ляшенко Ольга	ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ВАЖЕЛІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР В РЕГІОНІ	40
Мазуренко Яна	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА	43
Масло Володимир	УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ	46
Мирошніченко Тетяна	ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ	49
Михайленко Анна	ПОХОДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ГРОШЕЙ	51

Новицька-Тіванова Олена ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА.....	53
Омельяньська Олена ПРОГНОЗУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ МЕТОДОМ ЕКСТРАПОЛЯЦІЇ ТРЕНДА	56
Орлюк Андрій СТРАХОВІ КОМПАНІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ	58
Передерієнко Алла ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА СТАБІЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	61
Попов Володимир МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ	63
Поліщук Олександр СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	66
Собчук Олена ОЦІНКА ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	68
Тімкіна Поліна ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ..	70
Томченко Яна ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	72
Федоренко Павло ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	75
Харламова Ольга ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	77
Швець Ірина СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....	80
Щербак Анжелика АНАЛІЗ МЕТОДИК ОЦІНКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	82

УДК 65.012.23

ОЦІНКА ВИРОБНИЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Андрєєва Єлизавета, студентка групи ЕПРМ-18а
Науковий керівник: канд. екон. наук, професор Кравченко С.І.
Донецький національний технічний університет
м. Покровськ, Україна

Неодмінною характеристикою діяльності кожного підприємства є виробничий потенціал, який являє собою можливість випуску максимального обсягу товарів при повному використанні наявних ресурсів. Саме тому встановлення рівня виробничого потенціалу дає можливість своєчасно прийняти доцільні управлінські рішення щодо поточного стану підприємства та перспектив його подальшого розвитку.

Питання оцінювання виробничого потенціалу в різні періоди часу досліджувалося багатьма вченими та практиками[1;2;3]. Тому сьогодні існує значна кількість різних за змістом та складністю методів встановлення рівня потенціалу. Наприклад, Старовойтов М.К. та Фомін П.А. пропонують досить універсальний, легкий та зрозумілий метод, який може використовуватись масштабніше, ніж тільки для одного підприємства, але він базується на суб'єктивній оцінці та є досить витратним. Інший вчений Циганов І.Г. пропонує метод, який охоплює основні виробничі та оборотні фонди, але на практиці є досить складним під час використання. Таким чином, до тепер не існує єдиного погляду на оцінювання величини виробничого потенціалу, що й обумовило доцільність подальшої їхньої систематизації.

В загальному вигляді всі методи оцінювання виробничого потенціалу умовно можна поділити на два основні види: експрес-оцінка і деталізована оцінка (рис.1).

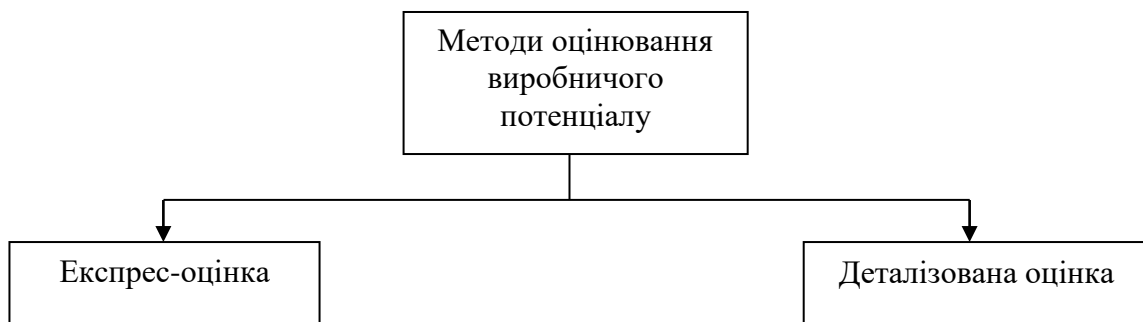

Рисунок 1 - Методи оцінювання виробничого потенціалу підприємства [4]

Експрес-оцінка становить собою такий вид оцінки, коли аналізується невелика кількість показників, які є ключовими для характеристики виробничого потенціалу. Така оцінка не займає багато часу та не складна у використанні. До експрес-методів можна віднести:

- метод економіко-статистичної залежності - визначає залежність планових значень від фактичних. Він вказує чи ефективно використовуються ресурси на підприємстві. Якщо план перевищує факт або факт значно перевищує план, то ресурси використовуються не ефективно і необхідно детальніше виявити чому саме сталась така ситуація та як її покращити;

- метод вартісної оцінки - передбачає визначення вартості кожного елемента потенціалу та дає змогу показати можливості підприємства в цілому. Він має велике практичне значення - під час його використання вирішуються питання про необхідність продажу об'єктів підприємства;

- метод оцінки завантаження елементів потенціалу - становить собою певний прогноз розвитку всього потенціалу за допомогою співвідношення результату з масою ресурсу. Він є

універсальним, детально характеризує основні фонди, але на поточний час методично недостатньо опрацьований;

- функціональний метод - характеризує елементи виробничого потенціалу за допомогою питомої ваги продукції. Він простий, але досить неточний, крім того, при його використанні можуть виникати труднощі у визначенні величини кожного з елементів потенціалу.

У свою чергу, друга група методів (деталізована оцінка) охоплює велику кількість аналізованих показників, за допомогою яких можна визначити ефективність виробничого потенціалу детальніше, тобто - краще визначити проблематику стану на підприємстві. Слід виділити такі методи деталізованої оцінки:

- метод виробничої функції - оцінює зв'язок між максимальним випуском продукції, яку можна виробити, та витратами, які впливають на цей обсяг. Він залежить від варіантів комбінацій виробничих факторів та їх кількості і якості. Різні елементи методу пов'язані між собою;

- кореляційний метод - визначає рівень виробничого потенціалу за допомогою різних кореляційних моделей. Його можна використовувати не лише на підприємствах, а також для визначення потенціалу національної економіки. Проте він не враховує певні особливості діяльності об'єкта господарювання, що ускладнює його використання;

- еквівалентний метод - передбачає оцінку виробничого потенціалу у вигляді величини будь-якого з його елементів, в який переводяться за допомогою спеціальних коефіцієнтів інші елементи потенціалу. Під час його використання елементи "технологія" та "інформація" або враховуються частково, або не враховуються зовсім.

Узагальнюючи, слід відзначити, що для оцінювання виробничого потенціалу підприємства на практиці використовується велика кількість методів. З двох наведених груп більш вагомі переваги у деталізованій оцінці - саме вона дозволяє розгорнуто вказати на проблеми стану підприємства. В той час експрес-оцінка має такі важливі характеристики, як швидкість та легкість, тому що акцентує увагу саме на ключових показниках діяльності, проте вона може бути недостатньою для вичерпного визначення рівня виробничого потенціалу. Отже, можна стверджувати, що не існує єдиного універсального методу оцінки виробничого потенціалу підприємства - кожен із них має право на існування та повинен застосовуватися в певних ситуаціях.

Список використаних джерел

1. Циганов І. Г. Виробничий потенціал промислового підприємства. – Оренбург, 2000. – 181 с.
2. Кутін А. А., Луцюк С. В. Аналіз структури тимчасових зв'язків машинобудівного виробництва// Технологія машинобудування. – 2010. – № 3. – С. 58–61.
3. Старовойтов М. К., Фомін П. А. Особливості оцінки потенціалу промислових підприємств // Антикризове та зовніше управління. – 2006. – № 2. – С. 27–41.
4. Касьянова Н.В. Потенціал підприємства: формування та використання. 2-ге вид.перероб. та доп. [текст]: підручник / Н.В. Касьянова, Д.В. Солоха, В.В. Морєва, О.В. Белякова, О.Б.Балакай. - К.: "Центр учбової літератури". - 2013. - 248 с.

УДК 336.57

УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСУВАННЯ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Бондаренко Ірина, студентка групи ФС-18МЗ
Науковий керівник: асистент Попова С.П.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Орієнтація України на європейську модель соціального захисту, яка передбачає забезпечення сталого рівня життя населення, підвищення рівня зайнятості, зменшення нерівності в доходах, посилення соціального захисту населення і подолання бідності, зумовлює необхідність здійснення реформ вітчизняної системи соціального захисту та пошуку шляхів покращення його фінансування.

Вагомий внесок у дослідження і розв'язання наукової проблеми фінансування соціального захисту населення здійснили відомі науковці: В. Базилевич, М. Карлін, О. Кириленко, Л. Клівіденко, Е. Лібанова, М. Мальований, К. Павлюк та ін.

Кризові явища в економіці України та її нестабільний розвиток призвели до різкого скорочення доходів населення та зростання чисельності осіб, які потребують соціального захисту. І, хоча соціальні видатки держави щорічно зростають, проте рівень соціального захисту населення залишається низьким, тому питання про належний рівень його фінансування залишається актуальним.

Соціальний захист — це система державного гарантування прав громадян України на матеріальне забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та інших випадках, передбачених законодавством України [3, с. 195].

Різні форми соціального захисту населення (соціальне забезпечення, соціальне страхування, соціальна допомога, соціальні послуги) передбачають певні джерела фінансування.

Найвагомішим джерелом фінансових ресурсів, які спрямовуються на фінансове забезпечення соціального захисту в Україні, як і в більшості країн світу, є державні централізовані фонди, що включають у себе державний та місцеві бюджети. Важливою особливістю національної системи фінансового забезпечення соціального захисту за рахунок коштів публічних фінансів є те, що значна кількість програм соціального захисту фінансується за рахунок коштів місцевих бюджетів. Держава делегувала органам місцевого самоврядування значну кількість повноважень соціального спрямування, перекинувши на них їхнє часткове або повне фінансове забезпечення. За умов хронічної нестачі фінансових ресурсів у місцевих бюджетах ці програми часто є недофінансованими, тому подальша децентралізація фінансового забезпечення соціального захисту потребує реформування міжбюджетних відносин для формування адекватної моделі його фінансування та управління [2].

Окрім коштів бюджетів усіх рівнів джерелами фінансування соціального захисту населення виступають власні кошти домогосподарств, кошти фондів загальнообов'язкового державного соціального страхування, установ недержавного страхування, кошти підприємств, організацій, установ усіх форм власності, фінансові ресурси громадських об'єднань, церковних громад та кредитні кошти.

Серед них важливе місце займає система соціального страхування. Однак у теперішній час вона не спроможна виконувати свого головного завдання — належного соціального захисту громадян при реалізації соціальних ризиків та забезпечення їх добробуту у відповідності із суспільно визнаними стандартами. Причиною цього є катастрофічний дефіцит фінансових ресурсів соціального страхування, обумовлений високим рівнем тінізації

економічної діяльності та ухилення від сплати страхових внесків, низькими показниками зайнятості. Внаслідок цього, з року в рік система соціального страхування потребує все більших обсягів трансфертів з державного бюджету на збалансування доходів і видатків, внаслідок чого страхові принципи її функціонування значною мірою знівельовані.

Кредитування як форма фінансування соціального захисту населення в Україні отримало доволі вузьку сферу застосування. В сучасних умовах воно використовується для допомоги у вирішенні житлового питання (кредитування придбання чи будівництва житла) для окремих категорій населення: молодих сімей, учасників АТО та ін.

Також сьогодні для України, як і інших європейських країн, характерними є загострення демографічних чинників, збільшення людей пенсійного віку на тлі зниження кількості працездатних осіб. При цьому в Україні значна частка населення працездатного віку офіційно не працює, що відповідно знижує загальну суму внесків до страхових фондів [1].

Обмеженість бюджетних коштів спричиняє до невиконання планових показників бюджетного фінансування. Однією з вагомих причин хронічного бюджетного недофінансування є обтяженість системи соціального захисту населення в Україні значною кількістю пільг та переважно відсутністю адресності при наданні допомоги населенню.

Значна кількість соціальних допомог та пільг запроваджуються без визначення конкретних джерел фінансування, що призводить до розпорошення державних фінансових ресурсів та вкрай низької ефективності їх використання. До того ж пільги та допомоги в Україні надаються населенню без перевірки нужденності, що призводить до того, що значна частина фінансових ресурсів спрямовується на виплату соціальних допомог та пільг населенню, яке цього не потребує з огляду на достатній рівень їхнього доходу.

Отже, не зважаючи те, що в Україні проводяться окремі заходи з реформування системи соціального захисту шляхом зростання у ній частки страхових відносин, певні чинники, серед яких – значна кількість пільг, великий дефіцит Пенсійного фонду України, низька довіра населення до фінансових установ, загострення демографічної ситуації тощо, спричиняють незадовільний рівень її фінансування.

Зарубіжний досвід свідчить про позитивні результати реформування систем соціального захисту шляхом зменшення частки державних ресурсів у загальних соціальних витратах та підвищення ролі загальнообов'язкового державного та добровільного приватного соціального страхування. Це, зокрема, залучення до фінансування соціальних виплат приватних коштів через різноманітні недержавні фонди соціального страхування, робота яких базується на накопичувальному принципі.

Проблему дефіциту фінансового забезпечення соціальних виплат неможливо вирішити лише на основі значного підвищення рівня доходів. Вона потребує розроблення цілісної системи фінансового забезпечення соціальної підтримки населення. Кінцевим результатом змін повинно стати створення трирівневої системи соціального захисту населення в Україні, де перший рівень покликаний забезпечувати мінімальний рівень соціального захисту та бути доступним для всіх верств населення. Другий рівень повинен базуватися на основних принципах, що нині закладені у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування. Третій рівень повинен базуватися виключно на принципах накопичувального страхування та, крім соціальної функції, виконувати й економічну – сприяти розвитку економіки держави шляхом інвестиційної діяльності [2].

Пріоритетними завданнями щодо реформування першого рівня системи соціального захисту в Україні повинні бути: створення загальної системи соціального моніторингу, оцінки та планування соціальних державних видатків; монетизація соціальних пільг; децентралізація системи соціальних послуг, що в кінцевому підсумку повинно створити умови для підвищення рівня соціальних стандартів та їхнього фінансового забезпечення в Україні до загальноєвропейського [2].

Серед основних напрямів усунення виявлених проблем необхідно здійснити: розробку концепції соціальної політики України, як основи, підґрунтя формування вектору

подальшого реформування системи соціального захисту населення, включаючи його фінансове забезпечення; перегляд кількості бюджетних соціальних програм, їх відповідність сучасним реаліям України та глобалізаційним викликам стосовно необхідності вирішення найгостріших проблем соціального захисту та виходячи із можливостей їх фінансового забезпечення; удосконалення нормативів соціальних видатків, які повинні враховувати специфіку розвитку певної територіальної громади чи адміністративно-територіальної одиниці; розробку заходів стимулювання участі недержавного сектора у фінансовому забезпеченні окремих напрямів системи соціального захисту населення; завершення реформування у сфері державних фінансів стосовно забезпечення повноважень органів місцевого самоврядування у сфері соціального захисту відповідними фінансовими ресурсами; удосконалення планування бюджетних видатків на соціальну сферу [1].

Список використаних джерел

1. Лисяк Л.В. Фінансове забезпечення соціального захисту населення в Україні: проблеми та перспективи /Л.В. Лисяк // Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка». Вип. 11(1), 2017. – С. 23-30.
2. Тропіна В.Б. Фінанси соціального захисту в контексті європейського вибору України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.easterneurope-bm.in.ua/journal/13_2018/41.pdf
2. Яфінович О. Б. Особливості фінансування системи соціального захисту населення в Україні / О. Б. Яфінович. – Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: економічні науки. – Випуск 12, 2016. – С. 195-199.

УДК 338:330.3

МЕТОДИ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРУКТУРИ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

Ганусовська Світлана, мігістрант групи ФС-17М
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Фрунза С.А.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Удосконалення механізму використання оборотних активів підприємства є одним з головних чинників підвищення економічної ефективності виробництва на сучасному етапі розвитку економіки. В умовах соціально-економічної нестабільності та мінливості інфраструктури важливим є дослідження питань підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства, адже саме тут криються основні причини успіхів і невдач всіх виробничих та комерційних операцій підприємств.

Одним із пріоритетних напрямків діяльності для кожного підприємства є раціональне використання оборотних активів, якщо на підприємстві їх хронічно не вистачає. Для цього потрібно: раціонально управляти і розміщувати оборотні активи та запаси; крім того, розробити і впровадити заходи, які сприяють зниженню матеріалоємності продукції; прискорити рух оборотних коштів. Ефективне управління оборотними коштами надасть можливість підприємствам забезпечити економічний розвиток, досягти збільшення прибутковості та забезпечить збалансовану ліквідність.

Ефективне використання існуючих оборотних коштів на підприємстві забезпечується швидкістю їх обертання та обігом.

Забезпечення прискорення оборотності коштів надасть можливість:

по-перше, збільшити обсяг продукції на кожні грошову одиницю існуючих поточних витрат підприємства;

по-друге, будуть вивільнена частка коштів, що забезпечить створення додаткових резервів які спроможні розширити виробництво.

Для підвищення ефективності щодо створення та використання оборотного капіталу підприємства повинно, перш за все, зменшити ризик втрати ліквідності і ефективності роботи.

Це зводиться до рішення двох важливих задач [2]:

1. Для підприємства це дасть можливість забезпечення платоспроможності. Тобто підприємство повинно мати можливість вчасно оплачувати рахунки, виконувати зобов'язання. Якщо підприємство немає достатнього рівня оборотного капіталу, це може вплинути на збільшення ризику неплатоспроможності.

2. Забезпечення прийнятних обсягів, структури та рентабельності активів. Тому, для забезпечення більш високого рівня виробничо-матеріальних запасів потрібні значні поточні витрати.

Важливим фактором, щодо підвищення ефективності виробництва є прискорення обігу коштів. Але в сучасних умовах, можна зазначити, що кризові явища які відбуваються у розвитку української економіки мають негативні зміни як у тривалості обігу більшості підприємств, так і в його структурі. Структурними складовими, які забезпечать повний обіг грошей є: термін перебування обігових коштів, що забезпечують виробництво й обіг, але не пов'язаних з основним напрямом діяльності підприємства; час обігу та виробництва. Якщо уповільнюється обіг оборотних коштів, тоді до обороту залучаються додаткові кошти. У випадку прискорення оборотності оборотних коштів з обороту це забезпечить вивільнення матеріальних ресурсів.

Враховуючи це, кожне підприємство повинно забезпечити прискорення оборотності оборотного капіталу, що надасть можливість вивільнити оборотний капітал.

Існують різні заходи які можна використати для прискоренні оборотності оборотних

коштів на підприємства. Основними шляхами для створення виробничих запасів, що забезпечать прискорення оборотних коштів є:

- автоматизація та механізація вантажних робіт на складах;
- оптова торгівля матеріалами, сировиною, устаткуванням та комплектуючими;
- збільшення чисельності складів для матеріально-технічного забезпечення;
- наближення до споживачів та постачальників сировини, комплектуючих та напівфабрикатів;

- використання економічних розрахунків щодо норм запасів;
- використовувати та забезпечувати прямі тривалі господарські зв'язки.

На стадії незавершеного виробництва такими шляхами можуть бути [1]:

- прискорення науково-технічного прогресу, упровадження прогресивної техніки і технології;
- розвиток стандартизації, уніфікації, типізації;
- удосконалити форми організації промислового виробництва, використання дешевих конструктивних матеріалів;
- удосконалювання системи економічного стимулювання заощадливого використання ПММ та сировинних ресурсів;
- збільшення питомої ваги продукції, яка має попит на ринку.

Для стадії обігу прискорення оборотності оборотних коштів нами запропоновані наступні заходи:

- підприємство повинно удосконалити систему господарських розрахунків;
- своєчасно відвантажувати продукцію по партіях, транзитній нормі, в асортименті у відповідності з укладеним договором;
- наблизити споживачів до виробників;
- збільшити обсяг реалізованої продукції, якщо є прямі замовлення;
- виготовляти продукцію використовуючи матеріали які заощаджені;
- достроковий випуск продукції.

Для підприємств основним джерелом, що забезпечить економію сировини та матеріалів повинно стати:

- використання відходів та вторинної сировини, а також їх скорочення;
- зниження ваги виробів;
- ефективне використання питомих витрат матеріалів.

Враховуючи це, можна зазначити, що головним напрямком, що забезпечить економію матеріальних ресурсів є збільшення виходу кінцевої продукції використовуючи одну і ту саму кількість сировини та матеріалів. Але це залежить від рівня кваліфікації робітників, від технічного рівня виробничого процесу, раціонального використання та організації матеріально-технічного забезпечення запасів матеріальних ресурсів та норм витрат.

Одним із напрямків економії матеріальних ресурсів потрібно скоротити витрати на виробничому процесі. Для цього потрібно забезпечити необхідні умови зберігання, перевезення як матеріальних ресурсів, так і готової продукції; раціонально готувати паливо, сировину, застосовувати ефективну, дійову систему економічного стимулювання працівників [2].

Тому, забезпечуючи економію матеріальних ресурсів, за рахунок зниження абсолютних питомих витрат окремих видів ресурсів, надасть можливість використовувати таку є саму кількість сировини й матеріалів робити більше товарів без додаткових затрат суспільної праці, ще забезпечить підвищення ефективності виробництва на кожному підприємстві.

Отже, провівши дослідження можна стверджувати, щоб підвищити ефективність використання оборотного капіталу на підприємстві потрібно:

- покращити рух товарів та доцільне розміщення оборотних активів;
- своєчасно виконувати плани, що забезпечують господарську діяльність;
- покращити та упровадити новітні форми і методи продажу;
- удосконалити презентацію товарів та послуг підприємства;

- прискорення обороту грошових коштів повинно здійснюватись за рахунок проведення інкасації торгової виручки, визначити ліміт залишків грошових коштів в касах, на рахунку в банку;

- звести до мінімуму запаси господарських матеріалів, малоцінних предметів, інвентарю, спецодягу на складі, скоротити підзвітні суми, витрати майбутніх періодів;

- не допускати дебіторської заборгованості [3].

Отже, можна зазначити, що для ефективного використанні оборотних коштів на підприємстві потрібно, перш за все, уміти управляти цими коштами, а також покращити організацію торгівлі.

Список використаних джерел

1. Бланк И.А. Управление формированием капитала / Бланк И.А. – К. : Ника-Центр, Эльга, 2002. – 512 с.
2. Брігхем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту [Текст]: Навч. посібник / Є. Ф. Брігхем. – К. : Центр навчальної літератури, 2008. – 560. – ISBN 5- 7720-0943-5.
3. Ковалев В. В. Финансы / В. В. Ковалев. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : ТК Велби, изд-во „Прспект”, 2006. – 452 с.
4. Терещенко О. О. Антикризисное финансовое управление на предприятии : монография / О. О. Терещенко. — К. : КНЕУ, 2004. — 268 с.
5. Стоянова Е. С. Финансовый менеджмент : учебник / Е. С. Стоянова. — [6-е изд.]. — М. : Перспектива, 2008. — 656 с.
6. Нікбахт Е. Фінанси / Е. Нікбахт, А. Гропеллі ; пер. з англ. — К. : Основи, 1993. – 38 с.
7. Шим Д. К. Финансовый менеджмент / Джей К. Шим, Джоэл. Г. Сигел ; пер. с англ. – М. : Финиль, 1996. — 400 с.

УДК 330.341

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Гусєва Надія, мігістрант групи ФС-18М
Науковий керівник: канд. екон. наук, професор Пальчевич Г.Т.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Забезпечення ефективного фінансово-економічного розвитку підприємств усіх видів економічної діяльності можливе за умови достатнього фінансування інноваційних процесів. Вирішення проблеми раціонального фінансового забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів господарювання потребує пошуку нових та розширення існуючих джерел фінансових ресурсів та їх ефективного використання. Разом з тим гостра нестача фінансових ресурсів, яка притаманна нинішній економічній ситуації, значно погіршує процес розробки та впровадження інновацій. Питання фінансового забезпечення інноваційного розвитку є досить актуальним, зважаючи на дефіцит власних фінансових ресурсів підприємств, високий рівень відсотків за банківські кредити.

Розвиток інноваційної діяльності на рівні окремого підприємства, регіону й держави загалом має включати створення послідовної й добре обґрунтованої цілісної системи її фінансового забезпечення, яка повинна ґрунтуватися на широкому залученні фінансових ресурсів і максимально ефективному їх використанні. Це дозволить забезпечити необхідні умови для нагромадження і маневрування фінансовими коштами та можливість їх концентрації на ключових напрямках інноваційної політики [1].

Залежно від характеру інновацій та їх фінансової місткості джерела фінансування інноваційного розвитку можуть бути різноманітними. На рівні підприємства джерелами фінансування інноваційних програм є:

- власні кошти (прибуток, амортизаційні відрахування, страхові суми відшкодування збитків, іммобілізовані надлишки основних і оборотних коштів, нематеріальних активів та ін.);
- залучені кошти, у т.ч. кошти, отримані від продажу акцій, та ін.;
- позикові кошти у вигляді бюджетних, банківських і комерційних кредитів.

У 2017 році інноваційна діяльність промислових підприємств в Україні фінансувалась наступним чином: за рахунок власних джерел – 84,5%; за рахунок коштів державного бюджету – 2,5%; за рахунок іноземних інвесторів – 1,2% та за рахунок інших джерел – 11,8% [2].

Важливими джерелами фінансування інноваційної діяльності є фінансові ресурси підприємств, утворювані за рахунок власних та прирівнюваних до них засобів. Маються на увазі доходи (прибуток від реалізації товарної продукції, науково-технічної продукції, будівельно-монтажних робіт, від фінансових операцій та ін.) та інші надходження (амортизаційні відрахування, виручка від реалізації вибувшого майна, стійкі пасиви, цільові надходження та ін.). Однак власні кошти не можуть повністю використовуватись для фінансового забезпечення інноваційної діяльності, оскільки частина чистого прибутку спрямовується на приріст оборотного капіталу, виплату дивідендів тощо. До того ж в умовах фінансової кризи багато підприємств працюють збитково і не мають достатнього обсягу фінансових ресурсів навіть для забезпечення поточної діяльності.

Інноваційна діяльність також може ефективно фінансуватись за рахунок фінансових ресурсів, мобілізованих на фінансовому ринку. Мова йде про надходження, отримані підприємством внаслідок продажу власних акцій, облігацій та інших видів цінних паперів, кредитні надходження, фінансовий лізинг, кошти наукових фондів, спонсорські кошти. Що стосується банківського кредитування інноваційних проектів, то основним критерієм, який

визначає доступність таких ресурсів для потенційного позичальника, є відсоткова ставка, що склалася на ринку. Вона залежить від рівня ставки рефінансування НБУ. Хоча облікова ставка останнім часом знизилася з 21,4% (станом на 01.01.2016 р.) до 17 % річних (станом на 01.04.2018 р.) [3], вона залишається надто високою, що фактично перекреслює можливості інвестування інновацій з банківських джерел.

У якості джерел фінансування інноваційного розвитку підприємств виступають також фінансові ресурси, що надходять в порядку перерозподілу. До них належать: бюджетні асигнування, страхове відшкодування по наявних ризиках, фінансові ресурси, що формуються на пайових засадах, дивіденди і проценти по цінних паперах інших емітентів і т.д.

Обмеженість потенційних можливостей національних фінансових джерел забезпечення інноваційного процесу зумовлює актуальність пошуку і необхідність залучення іноземних джерел фінансування. Та сьогодні іноземне інвестування стримується через нестабільне вітчизняне законодавство, низький рівень захисту з боку держави та місцевих органів самоврядування, економічну кризу, політичну нестабільність, військові дії на сході України.

В якості інституціональних інвесторів інноваційного розвитку можуть успішно функціонувати:

- інвестиційні компанії і фонди (основний інструмент, за допомогою якого здійснюється інвестиційна діяльність, це акції й облігації різних компаній, тобто портфельні інвестиції);
- венчурні компанії і фонди (основний інструмент – акції компаній, однак венчурний фонд не розпоршує коштів, тобто він не формує інвестиційного портфеля, але прагне одержати повний контроль над компанією, в яку він інвестує кошти);
- страхові компанії (здебільшого намагаються використовувати цінні папери з гарантованою прибутковістю і високою ліквідністю – державні, муніципальні й корпоративні облігації);
- лізингові компанії (відрізняються специфічною формою інвестицій у вигляді устаткування, техніки);
- факторингові компанії (використовують як інструмент інвестування боргові зобов'язання підприємств і компаній) [4].

Підприємства, які не займаються інноваційною діяльністю, рано чи пізно приходять в занепад. А в період стрімких змін занепад наступає швидко. Впровадження комплексного інноваційного підходу дозволяє підприємствам швидко розвиватися та захоплювати все більші ринки високоякісною продукцією. Тому держава та бізнес повинні використовувати ефективні механізми фінансового забезпечення безупинної і багатоаспектної реалізації інновацій.

Список використаних джерел

1. Почтовюк А. Б. Фінансове забезпечення інноваційної діяльності підприємств у сучасних умовах / А. Б. Почтовюк // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія : Економічні науки. - 2016. - № 3. - С. 133-140
2. Матеріали офіційного сайту Державної служби статистики України. Наукова та інноваційна діяльність України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
3. Матеріали офіційного сайту Національного банку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
4. Пальчевич Г. Т. Джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності та механізми їх залучення / Г. Т. Пальчевич // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки. - 2010. - Вип. 18(1). - С. 23-28

УДК 336.02

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ ПОДАТКОВИХ СИСТЕМ

Давидова Марія, студентка групи ФС-16
Науковий керівник: канд. екон. наук, професор Пальчевич Г.Т.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Реформування податкової системи України потребує врахування світового досвіду, а для цього - детального аналізу та критичного осмислення особливостей, притаманних податковим системам зарубіжних країн. Врахування позитивного зарубіжного досвіду в теорії та практиці удосконалення вітчизняної податкової системи актуалізуються євроінтеграційним вибором України, необхідністю підвищення темпів економічного зростання, вирішення проблем військової агресії.

Податок на прибуток належить до найважливіших джерел фінансування загальнодержавних потреб, поряд з податком на додану вартість, податком на доходи фізичних осіб та акцизним податком є одним із основних бюджетоутворюючих податків.

У багатьох зарубіжних країнах найбільшою дохідною статтею також є надходження від податку на прибуток. Так, в середньому по країнах ОЕСР вони складають близько 27 %. В окремих країнах надходження від податку на прибуток істотно перевищують цей показник. Наприклад, у США частка податку на прибуток досягає в доходах бюджету 40%. В останні роки має місце стійка тенденція зниження максимальних ставок податку на прибуток. Наприклад, ставки податку на прибуток скоротилися за останні десять років в Австралії з 57 % до 47 %, Австрії – з 62 % до 50 %, Бельгії – з 72 % до 57 %, Франції – з 65 % до 54 %, Японії – з 70 % до 50 %, США – з 50 % до 40 % [1].

Поряд зі зниженням граничних ставок має місце тенденція скорочення числа ступенів шкали податку на прибуток. Найбільш вагоме їх зменшення відбулося в наступних країнах: Австрії – з 10 % до 5 %, Бельгії – з 12 % до 7 %, Канаді – з 10 % до 4 %, Франції – з 12 % до 4 %, Японії – з 15 % до 5 %, Іспанії – з 34 % до 17 %, США – з 14 % до 5 % [2].

Особливим інструментом податкової політики є надання пільг за окремими видами податків, зборів, обов'язкових платежів. Позитивним стимулюючим аспектом пільгового оподаткування є те, що економічні суб'єкти, які одержали пільги, за цей рахунок можуть зміцнювати своє фінансове становище, оновлювати виробництво, підвищувати конкурентоспроможність продукції.

Важливою спільною рисою оподаткування прибутку корпорацій у найбільш розвинених країнах світу є широке застосування податкових пільг, які мають чітко виражене стимулююче спрямування та становлять для України особливий теоретичний та практичний інтерес. Саме за рахунок широкого застосування податкових пільг, при суттєво вищих ставках оподаткування прибутку корпорацій, загальне податкове навантаження на суб'єкти господарювання у розвинених країнах є співставним, а подекуди і нижчим, ніж у сучасних умовах ведення бізнесу в Україні.

Серед основних інструментів податкового стимулювання, які широко використовуються у США, Канаді, Великобританії та країнах Європейського союзу можна виділити:

- застосування прискореної амортизації та (або), при збереженні термінів повного зносу основних засобів застосування, збільшених норм амортизації у перші роки їх використання;
- пряме зменшення оподаткованого прибутку на повну суму або на лімітовану фіксовану величину, або на частку витрат доходів корпорації, які спрямовуються на регламентовані законом інвестиційні цілі та на здійснення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (інвестиційний та дослідницький податковий кредити);

- звільнення від оподаткування прибутковим податком відрахувань до інвестиційних та резервних фондів компаній або спільних колективних фондів групи суб'єктів господарювання;

- повне або часткове звільнення від оподаткування прибутку новостворених підприємств на певний термін (усіх або деяких, які створюються у певній пріоритетній галузі економіки, або у певних регіонах, або у сфері малого та середнього бізнесу);

- зниження ставки оподаткування прибутку (найчастіше такі ставки використовуються при оподаткуванні дрібних підприємців та середніх компаній, а також товаровиробників аграрного сектору);

- надання можливості вибору між оподаткуванням отриманих доходів на рівні суб'єкта підприємницької діяльності або оподаткуванням виведеного капіталу;

- відстрочення від сплати податку, яке фактично переносить сплату податку на майбутні періоди та забезпечує компанію додатковими інвестиційними ресурсами в умовах низької доступності або високої вартості залученого капіталу;

- віднесення до валових витрат корпорацій частки представницьких витрат, частки витрат на соціальне забезпечення працівників та частини витрат на додаткову освіту персоналу.

Важливою характеристикою сучасних податкових систем розвинутих країн є їхня структура, співвідношення прямих та непрямих податків. Це співвідношення має певні особливості в різних країнах. Так, у США, Японії, Канаді, Англії переважають прямі податки. У Франції – непрямі, 56,6%: податки на споживання, акцизи, внески підприємців у фонди соціального страхування. Німеччина, Італія мають досить урівноважену структуру податків (частка непрямих податків у Німеччині – 45,2%, в Італії – 48,9%).

Необхідність активізації інноваційної діяльності в Україні потребує вивчення особливостей її податкового стимулювання за кордоном. Так, до інструментів податкового стимулювання інноваційної діяльності зарубіжних країн відносять: зниження ставки податку; податкову знижку; звільнення від оподаткування прибутку, що реінвестується; податкові угоди з іншими країнами; надання дослідницьких та інвестиційних податкових кредитів; відстрочка сплати податку на прибуток; податкові канікули протягом кількох років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів; виведення з-під оподаткування окремих об'єктів; спеціальні податкові режими, що передбачають спрощене оподаткування. Також особлива увага приділяється зарахуванню частини прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з наступним пільговим оподаткуванням у випадку використання на інноваційні цілі та прискорена амортизація при технічному переозброєнні та на обладнання, яке використовується під час наукових досліджень [3].

Надто болючою проблемою є намагання всілякими законними і незаконними шляхами уникнути сплати податків. У багатьох зарубіжних країнах сплата податків є престижною справою. Тому державі потрібно створювати сприятливі умови для того, щоб посилити стимулюючу функцію податків та забезпечити належне наповнення бюджету.

Список використаних джерел

1. Лаврешов А. Ю. Сучасний досвід розвитку податкових систем в зарубіжних країнах / А. Ю. Лаврешов // Менеджер. - 2016. - № 3. - С. 39-45.
2. Міжнародний досвід: адміністрування податків в Європі та в Україні / Офіційний сайт Державної фіскальної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sta-sumy.gov.ua>
3. Черничко Т. В. Зарубіжний досвід податкового регулювання інноваційних процесів / Т. В. Черничко, С. С. Малець // Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки. - 2016. - Вип. 17(4). - С. 49-52.

УДК 331.101

МОТИВАЦІЯ І МЕТОДИ СТИМУЛЮВАННЯ ПРАЦІ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Деревянченко Олена, магістрант групи ЕПРм-18
Науковий керівник: канд..екон.наук, доцент Шилова Л.І.
Донецький національний технічний університет
м.Покровськ, Україна

Важливим чинником розвитку економіки і суспільства загалом є стимулювання трудової суспільно корисної діяльності людини. Формування і розвиток багатоманітності форм власності і господарювання загострили проблему стимулювання праці та економічної зацікавленості працівників у кінцевих результатах діяльності підприємства.

Вагомий внесок в теорію і практику стимулювання праці зробили такі науковці: Глущенко В. В., Круп'як Л. Б., Доровський О. Ф., Степанова Е. Р., Лосікова О. О., Петрова І. Л., Тараненко А. А., Венедіктов С. В., Колот А. М., Одегов Ю. Г. З урахуванням їх напрацювань в сучасних динамічних умовах господарювання залишаються актуальними і потребують подальшого дослідження питання щодо встановлення і використання мотиваційних можливостей в процесі стимулювання праці, обґрунтування переваг і умов доцільності застосування різних методів стимулювання.

Одним з таких питань є виявлення причин кризи трудової мотивації, більшість з яких обумовлені тим, що трудова діяльність у сфері суспільного виробництва не є єдиним джерелом забезпечення життєвих потреб. Також погіршуються виробничі і соціальні умови праці, що призводить не тільки до посилення фізичного напруження, а й до незадовільного рівня інших чинників [1]. Значний вплив здійснює зниження можливостей забезпечення культурно-побутових та інтелектуальних потреб. Окрім цього посилення майнового розподілу сприяє виникненню антистимулів у певної частини населення працездатного віку і до розвитку негативних соціальних процесів. Усе це призводить до зниження цінності і вагомості трудової діяльності. Для її відновлення необхідно створити таку систему стимулювання, змістом якої має бути адекватна структура мотивів трудової діяльності і підвищення соціальної активності людей.

Кожному підприємству важливо мати професійно-кваліфікованих, компетентних працівників, адже від них залежить функціонування, розвиток та ефективність діяльності. Щоб працівник виконував поставлені завдання, необхідно враховувати певні мотиви, які необхідно розглядати як важливі передумови гарантування вищої заробітної плати, кар'єрного зростання, забезпечення різноманітних матеріальних і моральних благ. Мотивація праці також має відповідати економічним інтересам підприємства, що буде підтверджуватися не тільки позитивними поточними результатами господарської діяльності, а й стійкою тенденцією їх зростання.

Висока якість систем мотивації дозволяє суттєво підвищувати ефективність роботи персоналу, збільшувати обсяги продажу, розвивати усі господарські процеси без значних витрат. Адже, коли працівник виконує свої посадові обов'язки і завдання з повною самовіддачею і його цілі саморозвитку відповідають цілям розвитку підприємства загалом, тоді економічні результати значно підвищуються. Відсутність або ігнорування мотивації як економічного явища завжди стає першим кроком до занепаду будь-якої діяльності, оскільки невдоволений працівник не виконує роботу якісно, негативно ставиться до підприємства та стає джерелом негативної інформації, внаслідок чого зникає репутація та знижується імідж підприємства.

Стимулювання ефективної праці є одним з важливих елементів економічної системи підприємства і може розглядатися як процес активізації працівника до найбільш ефективних дій на його робочому місці. Стимулювання доповнює адміністративне управління і представляє, собою непряме, опосередковане управління через інтереси працівників з

використанням спеціальних форм і методів забезпечення їхньої матеріальної і моральної зацікавленості в праці. Система стимулювання має містити у собі наступні елементи: особисті інтереси; стимули до праці; методи, форми і засоби забезпечення зацікавленості в результативній праці. Для реалізації цих вимог необхідно використовувати комплекс заходів стимулюючого впливу: система матеріальної зацікавленості; система соціального стимулювання; система забезпечення професійного росту.

Провідна роль у системі стимулювання праці має належати заробітній платі, що обумовлено її стійким положенням у сучасній системі мотивів і стимулів. Як відомо, основними функціями заробітної плати є стимулювання високопродуктивної праці, відтворювальна і соціальна функція. Функція стимулювання характеризується як залежність між результатами діяльності об'єкта й інтенсивністю стимулу. Знаючи функцію стимулювання, як працівник, так і колектив зможуть заздалегідь визначити рівень результатів праці, якого необхідно досягти для того, щоб одержати стимул бажаної величини. Тому функція стимулювання також значною мірою визначає міру трудових зусиль об'єкта управління.

Заробітна плата є базисом стимулювання праці, а проблеми, що виникають при формуванні заробітної плати стають бар'єром на шляху для створення ефективної системи стимулювання праці. В Україні серед таких проблем виділяють низьку вартість робочої сили, що у сукупності з низьким щорічним приростом заробітної плати відносно зарплати та приросту в інших країнах, призводить до відтоку кваліфікованих спеціалістів. Заробітна плата є одним з компонентів добробуту населення, відповідно від неї залежить рівень життя. Заробітна плата при правильній організації забезпечує прямий та безпосередній зв'язок з кількістю та якістю вкладеної праці.

Заробітна плата – найбільш мобільна та гнучка форма в загальній системі розподілу, у той же час вона виступає компромісом між тою платою, яку може заплатити роботодавець, та тією ціною, що хоче отримати працівник. Основною формою задоволення особистих потреб є одержання заробітної плати, виплат з фонду матеріального заохочення, преміальних, а також участі в прибутках. Звідси випливає, що основним стимулом, що спонукає до високопродуктивної праці є заробітна плата і різні заохочувальні виплати, ефективність яких залежить від: від рівня оплати праці; від купівельної спроможності заробітної плати; від правильності встановлення кількості і якості праці; від ступеня прогресивності форм і систем зарплати; від попиту та пропозиції на робочу силу.

Важливим елементом системи стимулювання має бути преміювання і заохочення працівників. В сучасних умовах низька питома вага таких виплат у складі фонду оплати праці свідчить про те, що ця підсистема не сприяє виконанню заробітною платою стимулюючої функції. Вирішення цієї проблеми може бути забезпечено шляхом встановлення залежності заохочування працівників від їх особистого внеску, результатів реалізації компетентнісного потенціалу. Для обґрунтування ефективності застосування обраної системи стимулювання праці доцільно використовувати інтегральний показник, який дозволяє переводити процеси полікритеріального оцінювання результатів праці до процесів монокритеріального оцінювання, що спрощує її сприйняття працівниками і відповідний процес прийняття управлінських рішень.

Розвиток методів стимулювання праці має передбачати комплексне використання декількох систем. Оптимальне співвідношення матеріальних та моральних методів забезпечується на основі аналізу системи методів стимулювання, яку необхідно орієнтувати на потреби людини і якість її трудового життя.

Список використаних джерел

1. Шилова Л.І. Активізація інноваційних факторів підвищення продуктивності праці на вугледобувних підприємствах / Л.І.Шилова, Є.С.Криволапов // Вісник Хмельницького національного університету: економічні науки. – Хмельницький, 2011. – Том 2, вип.6 – С.311 – 314.

УДК 338.32.053.4

АНАЛІЗ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Довгенко Влада, студентка групи ФН-15-4
Науковий керівник: асистент Петренко Л.М.
Кіровоградський інститут розвитку людини
м. Кропивницький, Україна

Основою здійснення господарської діяльності кожного підприємства є активи. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [2].

У Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» наведено таке визначення необоротних активів: необоротні активи – це всі активи, що не є оборотними. У цьому ж положенні наведено, що оборотні активи – це гроші та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом дванадцяти місяців з дати балансу [2].

Необоротні активи знаходяться в постійному русі, а результатом їх використання є продукція. Через амортизаційні відрахування частина вартості необоротних активів переходить на новостворену продукцію. За своїм економічним змістом і призначенням необоротні активи відносяться до господарських засобів підприємства, які змінюються під впливом діяльності людини в напрямку отримання продукції, або додаткових біологічних активів. Відповідно, в процесі господарського обороту, необоротні активи використовуються як ресурсний потенціал для створення продукції, де частина їх вартості переходить на новостворену продукцію у вигляді амортизаційних відрахувань. Отриманий прибуток від реалізації продукції підлягає розподілу, а частина коштів направляється на відтворення необоротних засобів.

Аналіз необоротних активів є невід'ємною частиною і етапом аналізу майнового стану підприємства. На його основі з'ясовується тип стратегії підприємства щодо довгострокових вкладень. Вони включають в себе: нематеріальні активи, результати досліджень та розробок, нематеріальні пошукові активи, матеріальні пошукові активи, основні засоби, довгострокові фінансові вкладення тощо.

Дуже складно знайти в економічній літературі опис методики аналізу необоротних активів, відокремлено від оцінки майнового стану, лише деякі автори виділяють його в окрему категорію.

Савицька В.Г. пропонує здійснювати оцінку необоротних активів, починаючи з вивчення їх складу, динаміки і структури. В ході оцінки складається таблиця зі значеннями і питомою вагою окремих статей необоротних активів. Наступний етап починається з аналізу наявності основних засобів їх структури і динаміки. Далі необхідно розглянути ефективність використання основних засобів. проводиться аналіз ефективності фінансових вкладень, якщо є нематеріальні активи, то також проводять оцінку їх динаміки, структури і складу за даними балансу і додатків до нього [5].

Селезнева Н. Н., Іонова А. Ф пропонують детально вивчити елементи необоротних активів. Першим етапом цієї методики є аналіз нематеріальних активів. Вивчається дохідні вкладення в матеріальні цінності, а також проводиться аналіз незавершеного будівництва. автори пропонують детально розглянути аналіз довгострокових фінансових вкладень шляхом оцінки прибутковості і ризиків інвестиційних портфелів. Так само проводиться аналіз Основних коштів. У висновку вивчається ефективність використання необоротних активів [5].

На думку Пласкова Н.С., аналіз необоротних засобів так ж слід почати з аналізу структури і динаміки. Для порівняння отриманого результату від використання необоротних активів в господарській діяльності розраховуються показники ефективності, такі як коефіцієнти віддачі і рентабельності. Так само особливу увагу приділяється вивченню руху і складу основних засобів і нематеріальних активів [3].

Подібності даних методик полягає в тому, що всі автори виділяють структурно-динамічний аналіз необоротних активів. Відмінність полягає в кількості етапів і системі досліджуваних показників. Більш повну характеристику стану необоротних активів дає використання комбінованої методики, яка включає наступні етапи.

Необоротні активи найбільш повно характеризують майнової положення компанії. Їх стан та ефективне використання прямо впливає на кінцеві результати господарської діяльності підприємства.

Тільки комплексний аналіз даної групи активів дозволяє зробити обґрунтовані висновки; об'єктивна оцінка необоротних активів - найважливіша характеристика можливості погашення зобов'язань перед кредиторами, при цьому значимість перекладу виробництва на сучасну технологічну базу задає мінімально необхідний обсяг інвестиційної активності компанії

Список використаних джерел:

1. Бланк І. О. Управління активами на капіталом підприємства / І. А. Бланк. – К. : Ніка-центр, Єльга, 2003. – 448 с.
2. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
3. Пласкова Н.С. Економічний аналіз: аналіз / Н.С. Пласкова- 3 вид. Пераб і доп - М.: Ексмо, 2011-С.181
4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г. В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.
5. Селезньова М.М. Аналіз фінансової звітності організації: навчальний посібник / М.М. Селезньова, А.Ф. Іонова. - 3-е изд., Перераб. і доп. - М.: Юніті-Дана, 2015. - с.251
6. Фінанси підприємств : підручник / А. М. Поддєрьогін, М. Д. Білик, Л. Д. Буряк та ін. ; За ред. А. М. Поддєрьогіна. – К. : КНЕУ, 2008. – 552 с.

УДК 336.71(477)

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Жеребцова Тетяна, студентка групи ЕПР-15
 Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Фіщенко О.М.
 Донецький національний технічний університет
 м. Покровськ, Україна

Невід'ємною рисою ринкової економіки є банківська система. Даний сектор економіки забезпечує ефективний обіг фінансових ресурсів у державі, а також є важливим фінансовим посередником, який сприяє акумулюванню тимчасово вільних коштів та використанню їх в активних операціях. Ефективність та безперервність функціонування банківської системи України впливає на темпи економічного розвитку держави в цілому.

В умовах євроінтеграції та на фоні світового процесу глобалізації фінансових ринків проблеми розвитку банківського сектору України набувають особливого значення. Від рівня розвитку банківської системи та її можливості конкурувати з іноземними фінансовими установами значно залежить й ефективність функціонування усієї економіки держави. При цьому у даний час банківський сектор України зіткнувся зі значною кількістю проблем, пов'язаних з поточною кризою і це вимагає приділити особливу увагу встановленню шляхів вирішення даних проблем та пріоритетів розвитку цього важливого елементу економіки країни. Банківська система в сучасних умовах - це одна з умов стабілізаційної політики держави, що викликає до неї особливий інтерес.

Проблеми розвитку банківської системи України є дискусійними та знайшли своє відображення в працях багатьох вітчизняних дослідників: Болгара Т. М., Бондарчука М.К., Гальчинського А.С., Демківського А.В., Кузнецової С.А., Прокопенко І.Ф., Ярошевича Н.Б. та інших. В той же час в сучасних умовах постійних змін економічної ситуації у державі необхідно доповнювати праці науковців сучасними дослідженнями стану банківської системи України.

Метою роботи є виявлення особливостей функціонування банківської системи України для подальшого виділення пріоритетів її розвитку в сучасних умовах.

Банківська система – це сукупність взаємопов'язаних банків та кредитних установ, які функціонують в межах єдиного фінансового механізму країни; складова частина кредитної системи [2, с. 56]. Банківська система України є дворівневою та складається з: 1-го рівня – Національного банку України та 2-го рівня - комерційних банків, які працюють з дозволу та під контролем НБУ на підставі індивідуальних ліцензій. В загальному вигляді банківська система України може бути представлена наступною схемою (рис. 1) [1].

Рис. 1. Структура банківської системи України

Потрібно зазначити, що на даному етапі банківська система України перебуває в стані модернізації до європейських стандартів і має можливості для подальшого розвитку. В Україні процеси глобалізації найбільш відчутно проявляються через тенденцію зростання іноземного капіталу в банківському секторі, так у 2018 р., порівняно з 2013 р. дана частка капіталу зросла майже на 12% та встановилася у розмірі 45,7% [4]. Така тенденція окрім позитивного впливу (залучення в Україну інноваційних банківських технологій, нових фінансових продуктів, забезпечення економіки стабільними кредитними ресурсами, підвищення сукупного капіталу банківської системи) несе і ряд потенційних загроз (серйозні структурні зрушення та диспропорції в банківській системі, відтік капіталів за кордон, посилення іноземного контролю над банківською системою України; наростання розриву між розвитком реального і фінансового секторів економіки, зростання дії позаекономічних факторів).

У даний момент банківська система України функціонує в несприятливих кризових умовах, обумовлених нестабільною політичною ситуацією, збройним конфліктом у країні, певними недоліками державної політики, пов'язаними, у тому числі, з проведенням структурних реформ.

Банківська система України належить до сектору економіки, в якому розвиток ринкових відносин відбувається досить швидко та наявний високий рівень конкуренції, тому на економіку держави значно впливає кількість банківських установ. Починаючи з 2015 р. в Україні встановилася тенденція на зниження кількості діючих банків, так у 2018 р. відбулося скорочення даної величини на 14,6% (рис. 2) [4]:

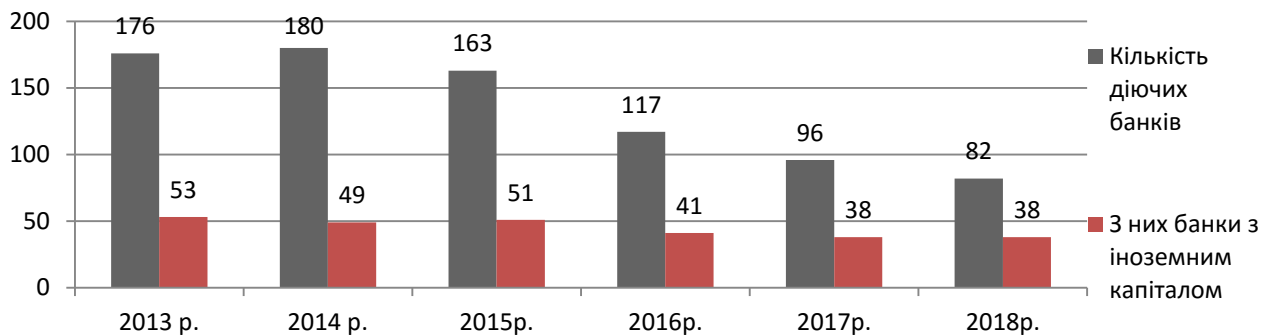

Рис. 2. Динаміки кількості банків України за 2013-2018 рр., одиниць

Необхідно зазначити, що за підсумками 2018 р. українські платоспроможні банки вперше, починаючи з 2013 р., отримали чистий прибуток у розмірі 21,7 млрд грн., який перевищив минулу величину даного показника на 20,3 млрд. грн. При цьому у 2017 р. банківська система отримала збитки у розмірі 26,5 млрд. грн [4]. Прибутковості банків сприяли такі фактори як зростання кредитування більш ніж на 30% в річному обчисленні; зниження процентних ставок за вкладами громадян; значне зменшення обсягів формування резервів.

Отже, в цілому банківська система України повільно відновлюється після кризи. Але при цьому наявні темпи зростання кредитної активності залишають бажати кращого через низьке зростання реальної економіки, недосконалість судової системи і жорстку монетарну політику, а також спостерігається низька операційна ефективність державних банків. Все це заважає процесу врегулювання проблемної заборгованості, що необхідно для очищення балансів і повноцінного виходу українських банків на новий рівень розвитку.

У розвитку банківської системи України можна виділити також такі проблеми як низький рівень капіталізації комерційних банків, зменшення мобілізації ресурсів банками через брак довіри до них, висока концентрація капіталу у групі найбільших банків [5].

Таким чином, у сучасному становищі, в умовах кризи, глобалізації та євроінтеграції, необхідне правильне прийняття рішень щодо управління банківською системою України, зокрема виділення пріоритетів та шляхів розвитку даного сектору економіки.

Так Національний Банк України виділив три основні напрямки розвитку банківської системи у 2019 р.: ліцензування валютних операцій; діджиталізації фінансових послуг (поширення дистанційного обслуговування клієнтів через інтернет-банкінг); перехід на віддалену ідентифікацію особи за системою BankID [3].

Наведемо шляхи вирішення наявних проблем та напрямки розвитку банківської системи України на основі проведеного аналізу її сучасного стану:

- сприяння розвитку реального сектору економіки та фінансово-промислових груп за участю національних банків;
- забезпечити принцип справедливого розподілу доходів між банківськими установами в залежності від внеску в розвиток банківської сфери та економіки;
- ліквідація або реструктуризація неплатоспроможних, недокапіталізованих банків швидким та ефективним способом;
- покращення конкурентного банківського середовища та уповільнення монополізації за допомогою формування ефективного інституційного середовища, фінансової підтримки малих банків і створення на їх основі «муніципальних банків»;
- удосконалити законодавчу базу діяльності банківської системи України;
- зміцнення надійності банків та покращення банківських послуг, підвищення їх доступності через удосконалення інструментів управління ризиками, скорочення операційних витрат, консолідацію у банківському секторі, що сприятиме підвищенню довіри до банків;
- розроблення плану заходів щодо підвищення рівня капіталізації, забезпечення пропорційного зростання регулятивного капіталу та його обсягів;
- здійснення заходів стосовно збільшення ресурсної бази банків, підвищення їх довгострокової ліквідності та зміцнення міжбанківського грошового ринку.
- з метою виведення банківської системи з «тіні» зобов'язати банки здійснювати нарощення капіталу відкрито і публічно;
- ввести обмеження на обсяг іноземного капіталу в банківській системі України (на рівні до 50%);
- підтримка конкурентоспроможності банків з національним капіталом з одночасним використанням організаційних та технологічних здобутків іноземних банків для підвищення потенціалу банківської системи України.

Виконані дослідження дозволяють зробити висновок, що на даний момент встановилася тенденція відновлення банківської системи України після кризи, проте все ще існує багато проблем, які потребують вирішення. При цьому в умовах глобалізації та євроінтеграції особливо важливим питанням стає розробка стратегії та формування пріоритетів розвитку банківського сектору України. У сучасних умовах необхідно приділити значну увагу прискоренню процесу виходу банківської системи з кризи, збільшенню темпів зростання кредитної активності, підвищенню рівня капіталізації банків та конкурентоспроможності вітчизняного банківського сектору, порівняно з іноземними, що сприятиме збільшенню ефективності діяльності та стійкості банківської системи України.

Список використаних джерел

1. Бондарчук М.К. Банківська система: навч. посібник. / М. К. Бондарчук, І.В. Алексєєв, Л.Г. Кльоба. - Львів: Ліга-Прес, 2017.- 246 с.
2. Кузнєцова С.А. Банківська система : навч. посіб. / С.А. Кузнєцова, Т.М. Болгар, З.С. Пестовська. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 243 с.
3. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/control/uk/index>
4. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/pubHsh/artide?art_id=36807&cat_id=36798
5. Ярошевич Н.Б. Фінанси: навч. посібник / Н.Б.Ярошевич, І.Ю. Кондрат, М.В.Ливдар-Львів: Видавництво “Простір-М”, 2018. -298с.

УДК 336.71

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Жогло Олександр, магістрант групи ФС-17 М
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гаврилова Н.В.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Удосконалення механізму використання оборотних активів підприємства нині є найголовнішим фактором зміцнення економічної ефективності виробництва. За умов соціально-економічних негараздів та дестабілізації ринкової інфраструктури вельми важливим є дослідження шляхів підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства, адже саме тут криються основні причини успіхів і невдач всіх виробничих та комерційних операцій підприємства.

Раціональне розміщення та використання оборотних активів за умов їх недостатності є одним з найголовніших напрямком у діяльності підприємств, основою якого є комплексний процес складовими якого розробка і впровадження широкого кола заходів, що сприятимуть зниженню матеріаломісткості продукції і забезпечать прискорення руху оборотних коштів, раціональне управління та розміщення оборотних активів і запасів підприємства. Подальше ефективне управління оборотними коштами і запасами у майбутньому сприятиме сталому економічному розвитку підприємства та забезпечить збалансовання ліквідності та прибутковості.

Процес ефективного використання оборотних коштів характеризується швидкістю їх обертання та оборотністю. Впровадження широкого кола заходів, щодо прискорення оборотності оборотних коштів сприятиме забезпеченню збільшення обсягів виробітку продукції на кожен одиницю грошових коштів поточних витрат підприємства; вивільненню частини коштів на підприємстві, що забезпечить створення додаткових джерел і резервів з метою розширення виробництва.

Ефективне формування і використання оборотного капіталу підприємства сприяє урівноваженню ризику втрати ліквідності, забезпеченню платоспроможності та підвищенню ефективності роботи підприємства. Вирішення цих питань зводиться до розв'язання двох важливих задач [3]:

1. Забезпечення платоспроможності підприємства. Тобто підприємство повинно мати можливість вчасно оплачувати рахунки, відповідати по своїм фінансовим зобов'язанням, з метою уникнення ризику неплатоспроможності.

2. Забезпечення прийнятних обсягів, структури та рентабельності активів. Так, більш високий рівень виробничо-матеріальних запасів вимагає від підприємства більш значних поточних витрат.

Ключовим фактором підвищення ефективності виробництва є прискорення обігу коштів. На жаль, кризовий стан вітчизняної економіки спричинив негаразди як у тривалості виробничого процесу більшості підприємств, так і його структури. Процес повного обігу коштів включає в себе такі структурні елементи: час виробництва, період обігу; термін перебування обігових коштів у сферах виробництва й обігу, які пов'язані з основним напрямом виробничої діяльності підприємств. Оптимізація шляхів прискорення оборотності оборотних коштів приводить до вивільнення матеріальних ресурсів і джерел їх формування, уповільнення – призводить до нагальної потреби у залученні додаткових коштів. Отже, підприємствам слід прагнути до прискорення оборотності оборотного капіталу, з метою досягнення абсолютного та відносного вивільнення оборотного капіталу.

Прискорення оборотності оборотних коштів може на різних стадіях досягатись різними заходами. Так, Цицюра Н.О., к.е.н. Петренко В.А. стверджують, що «на стадії створення виробничих запасів такими шляхами можуть бути: впровадження економічно

обґрунтованих норм запасів; наближення постачальників сировини, напівфабрикатів та комплектуючих до споживачів; широке використання прямих тривалих господарських зв'язків; розширення складської системи матеріально-технічного забезпечення, а також оптової торгівлі матеріалами, сировиною, комплектуючими й устаткуванням; комплексна механізація й автоматизація вантажних робіт на складах).

Також вищевказані науковці стверджують, «що на стадії незавершеного виробництва такими шляхами можуть бути:

- проведення заходів щодо стимулювання науково-технічного прогресу, упровадження прогресивної техніки і технології виробництва;
- удосконалення процесу стандартизації, уніфікації, типізації;
- удосконалювання форм організації промислового виробництва, використання дешевих конструктивних матеріалів;
- удосконалювання системи економічного стимулювання заощадливого використання сировинних і паливно-енергетичних ресурсів;
- збільшення питомої ваги продукції, що користується підвищеним попитом».

Варто зазначити, що значні резерви підвищення ефективності та використання оборотних коштів на підприємстві криється безпосередньо в самому підприємстві. Керівництво кожного підприємства повинно бути зацікавлене в проведенні постійного моніторингу оборотних активів. А саме, проводити заходи щодо удосконалення руху товару і нормалізувати розміщення оборотних коштів; конторолювати повний обсяг та ритмічність виконуваних планів господарської діяльності.

Одним із важливих складових елементів економії матеріальних ресурсів на підприємстві є збільшення обсягів виходу кінцевої продукції з однієї і тієї самої кількості сировини і матеріалів, в основі якого лежить підвищення науково-технічного рівня виробництва, підвищення рівня кваліфікації майстрів, майстерності робітників, які зайняті на виготовленні продукції, поліпшення та підвищення раціоналізації організації матеріально-технічного забезпечення, оптимізація норм витрат і запасів матеріальних ресурсів.

Проведені дослідження показують, що важливим напрямком економії матеріальних ресурсів є скорочення витрат у виробничому процесі. З цією метою слід проводити постійний комплекс заходів пов'язаних з покращенням умов зберігання, перевезення як матеріальних ресурсів, так і готової продукції; підвищення раціоналізації витрат палива, сировину, застосовування ефективної, дійової системи економічного стимулювання працівників, які сприяють підвищенню ефективності виробничого процесу на підприємстві [2].

Економія матеріальних ресурсів, характеризуватиметься зниженням абсолютної та питомої витрати окремих видів ресурсів, та дасть змогу з такої самої кількості сировини й матеріалів виготовляти більше продукції без додаткових затрат суспільної праці, підвищувати ефективність виробництва в цілому на кожному підприємстві.

У своїх дослідженнях науковці Коваленко О.В., Отченко О.С. стверджують «що з метою підвищення ефективності формування та використання оборотного капіталу на підприємстві потрібно проводити невідкладні заходи щодо удосконалення руху товарів і оптимізувати розміщення оборотних коштів; повного і ритмічно виконання планів фінансово-господарської діяльності; удосконалення організації торгівлі, постійне впровадження прогресивних форм і методів продажу виготовленої продукції; проводити заходи, щодо оптимізації розрахунків з постачальниками і покупцями; удосконалювати роботу з претензіями; прискорювати оборот грошових коштів за рахунок поліпшення інкасації торгової виручки, суворого ліміту залишків грошових коштів в касі підприємств, в дорозі, на розрахунковому рахунку в банку; зводити до мінімуму запаси господарських матеріалів, малоцінних та швидкозношуваних предметів, інвентарю, спецодягу на складі, скоротити підзвітні суми, витрати майбутніх періодів; уникати дебіторської заборгованості» [2].

Отже, погоджуючись з думкою провідних вітчизняних вчених, можна стверджувати, що ефективність використання оборотних коштів на підприємстві залежить, перш за все, від

уміння управляти ними, підвищення рівня комерційної і фінансової роботи, налагодження виробничої та збутової роботи.

Список використаних джерел

1. Ватченко О. Б. Управління оборотним капіталом підприємства / О. Б. Ватченко, І. Б. Тахмазова // Економічний простір. – 2011. – № 50. – С. 193–200.
2. Коваленко О.В. Підвищення ефективності формування і використання оборотного капіталу підприємства / Коваленко О.В., Отечко Ю.С. // Гроші, фінанси і кредит. – 2016. – вип.1. С. 133 -139.
3. Лисьонкова Н.М. Підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства / Лисьонкова Н.М., Захарчук В.Ю. // Приазовський економічний вісник. – 2018. – вип. 5(10). – С. 354 – 358.
4. Цицюра Н.О. Шляхи підвищення ефективності використання оборотних коштів на підприємстві / Цицюра Н.О., Петренко В.А. // VI Международная научно-практическая Интернет-конференция «АЛЬЯНС НАУК: УЧЕНЫЙ – УЧЕНОМУ» Електронний ресурс. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20110225/ek8_cicyura.php

УДК 330.131.7:330.341.1

УТОЧНЕННЯ ПРОЦЕСУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Задорожна Юлія, студентка групи ЕПРм-18
Науковий керівник: доктор екон.наук, професор Хобта В.М.
Донецький національний технічний університет
м. Покровськ, Україна

У сучасних умовах господарювання головним джерелом розвитку і засобом підвищення конкурентоспроможності підприємства є успішне здійснення інноваційної діяльності. Проте інноваційна діяльність істотно відрізняється від інших видів господарської діяльності підприємства більш високим рівнем ризиків, негативний вплив яких необхідно зводити до мінімуму. В таких умовах питання управління ризиками набувають особливо важливого значення.

Проблемам управління ризиками в інноваційній діяльності, взагалі, та змісту процесу управління, зокрема, приділяється багато уваги в наукових працях, наприклад [1; 4; 5; 6]. Проте і досі існують певні розбіжності щодо визначення змісту даного процесу. Виходячи з цього, актуальності набуває подальше дослідження процесу управління ризиками в інноваційній діяльності.

Як показали результати аналізу, більшість існуючих у літературі підходів до визначення процесу управління ризиками в інноваційній діяльності не враховують специфіку інновацій, а отже, схеми управління ризиками в інноваційній діяльності і в будь-якій іншій діяльності мають ідентичний вигляд. Деякі науковці [1; 4] останнім етапом процесу управління ризиками вважають контроль результатів і після реалізації даного етапу, на їх думку, непотрібно більше вживати ніяких заходів. Але процес управління ризиками в інноваційній діяльності повинен мати циклічний характер, оскільки впровадження новацій характеризується невизначеністю, що постійно породжує нові види ризиків, які необхідно своєчасно виявляти і враховувати в процесі управління.

Виходячи із зазначеного та враховуючи специфіку інновацій, з метою підвищення прогнозованості інноваційної діяльності та можливостю передбачення усіх видів ризиків логічним є доповнення процесу управління етапом переведення невизначеності в ситуацію ризику. Слід зауважити, що даний етап має здійснюватись після кожного з етапів управління ризиками, що сприятиме своєчасному виявленню існуючих ризиків та зумовить циклічність процесу управління.

Іншим напрямом вдосконалення процесу управління є доповнення його змісту етапом ранжування ризиків, який дозволить виокремити найбільш вагомні види ризиків, що можуть істотно погіршити результати інноваційної діяльності, та приділити цим ризиками якомога більше уваги на подальших етапах управління. Отже, метою даного етапу є визначення ризиків, які потребують першочергового управління (в залежності від результатів кількісного й якісного аналізу), що є актуальним в умовах обмежених ресурсів.

Таким чином, з врахуванням загальновідомих підходів до визначення змісту процесу управління ризиками, схему даного процесу логічно представити у наступному вигляді (рис.1).

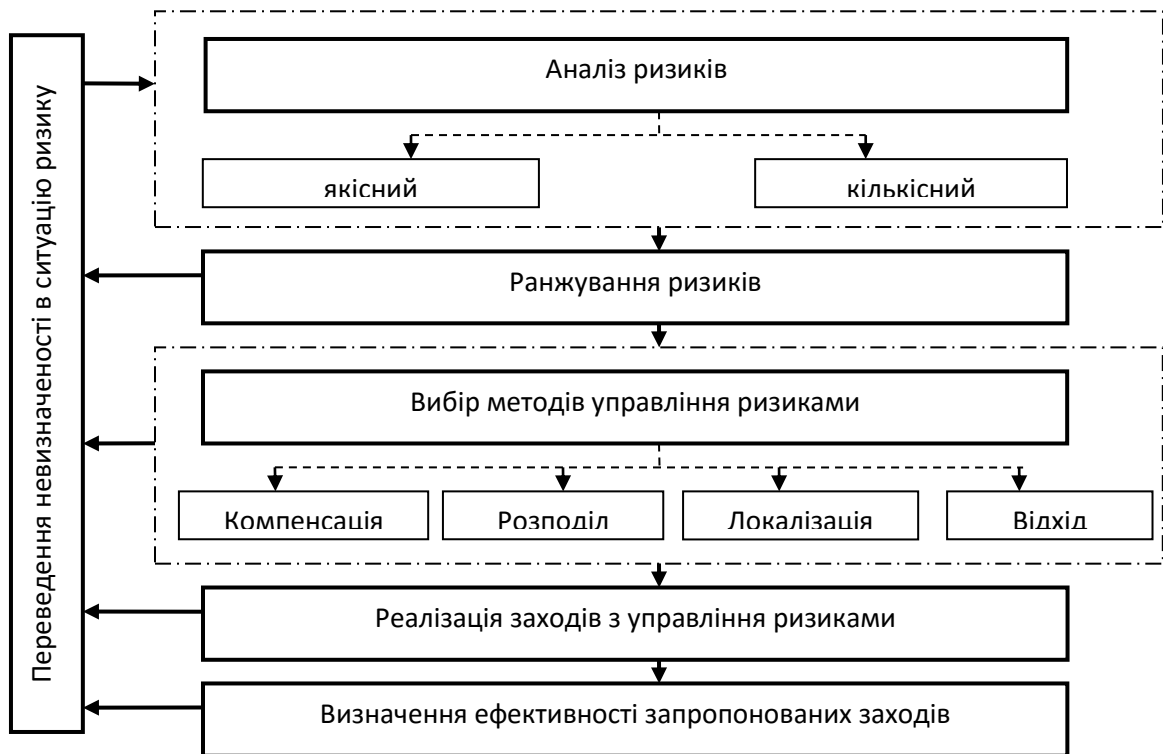

Рис. 1. Схема процесу управління ризиками в інноваційній діяльності

Запропонований підхід до визначення змісту процесу управління ризиками в інноваційній діяльності дає більш комплексне уявлення про його сутність та специфіку. До того ж акцентується увага на циклічному характері процесу управління ризиками, оскільки характерна риса інноваційної діяльності – постійне породження все нових і нових видів ризиків, які не були враховані раніше. Здійснення управління ризиками з урахуванням вищезазначених особливостей сприятиме підвищенню його ефективності, оскільки управлінські рішення матимуть не інтуїтивний, а більш науково обґрунтований характер, та значною мірою враховуватимуть специфіку інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Інноваційний розвиток промисловості України/ Волков О.І., Денисенко М.П., Гречан А.П.; Під редакцією проф. Волкова О.І, проф. Денисенка М.П. – К.: КНТ, 2006
2. Івченко І.Ю. Економічні ризики: Навчальний посібник. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2004
3. Перекупнева Т.В. «Управление рисками малых и средних предприятий как инструмент максимизации их рыночной стоимости»/ Актуальні проблеми економіки №9(75), 2007
4. Грачева М.В. Управление рисками в инновационной деятельности: учебное пособие для студентов вузов, обучающихся по экономическим специальностям/ М.В.Грачева, С.Ю. Ляпина – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2010
5. Карпунцов М.В. «Ризикостійкість підприємства»/ Актуальні проблеми економіки №3 (81) – 2008р.
6. Васин С.М. Управление рисками на предприятии: учебное пособие/ С.М.Васин, В.С.Шутов – М.: КНОРУС, 2010

УДК 338

МЕТОДИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Кліперт Олександра, студентка групи ЕПР-16,
 Науковий керівник: доктор екон.наук, професор Хобта В.М.
 Донецький національний технічний університет,
 м. Покровськ, Україна

Сучасні тенденції глобалізації економіки набувають все більшої необхідності забезпечення сталого розвитку економічних систем, перш за все це стосується підприємств та організацій як суб'єктів ринкової економіки. Виконання цього завдання може бути забезпечене на основі оновлення техніки та технологій, впровадження інновацій, зменшення матеріаломісткості продукції. Використання цих факторів потребує значних інвестицій. Враховуючи, що власні фінансові ресурси значної кількості підприємств обмежені незадовільними результатами господарювання, а залучення кредитних ресурсів ускладнюється умовами сучасного ринку капіталу, важливе значення має процес оптимізації інвестицій. Через це виникає необхідність удосконалення процедури обґрунтування проектів, що потребують, насамперед, розрахунку показників економічної ефективності інвестицій

Дослідженню питань оцінки ефективності інвестицій приділяли уваги багато вчених, зокрема: В. Беренс, І.Бланк, Р. Брейлі, С. Герасименко, О. Гуторов, М. Кангро, А. Пересада, В. Хобта та ін., які зробили вагомий внесок в інвестиційну теорію. В той же час, враховуючи динамічність зовнішнього середовища, виникає необхідність систематизації та адаптації економічних методів обґрунтування інвестиційних рішень.

Саме тому метою статті є дослідження та удосконалення практичних рекомендацій з обґрунтування економічної ефективності інвестицій.

Як відомо, на сучасному етапі господарювання в інвестиційній теорії створено дві основні групи методів оцінки економічної ефективності інвестиційних проектів, які називають статичними та динамічними. Статичні показники характеризують ефективність проекту в певний момент, або в цілому, без урахування фактора часу, тобто розраховуються на основі недисконтованих грошових потоків. Щодо динамічних методів, то вони протилежно статичним, враховують зміну вартості коштів у часі й передбачають приведення вартостей усіх грошових потоків до одного й того ж конкретного моменту способом їх дисконтування або нарощування [1]. До основних динамічних методів відносяться наступні: чиста дисконтована вартість (NPV), індекс рентабельності інвестицій (PI), внутрішня норма прибутковості (IRR), метод окупності інвестицій (PP).

Метод розрахунку NPV дозволяє порівняти доходи і витрати з урахуванням фактору часу. З одного боку, капітал знецінюється, а з іншого боку зростає у вартості при його вкладенні. NPV розраховується як різниця між дисконтованою сумою очікуваних доходів і витратами на інвестиції:

$$NPV = \sum_{i=1}^N \frac{CF_i}{(1+r)^i} \quad (1)$$

де N, i — кількість та номер часових періодів,

CF_i-грошовий потік (Cash Flow),

r- ставка дисконтування (Rate).

Слід відзначити, що розмір NPV залежить від обраної ставки дисконтування, що вважається недоліком методу.

Індекс рентабельності інвестицій розраховується як відношення приведеної вартості всіх майбутніх чистих грошових потоків проекту до суми початкових інвестицій:

$$PI = \frac{\sum_{i=1}^N \frac{CF_i}{(1+r)^i}}{CF_0} \quad (2)$$

де CF_0 – грошовий потік в 0-ой точці.

Цей метод PI відображає відношення доходів та витрат і використовується для оцінки будь-яких грошових потоків. Критерії оцінювання проекту за даним методом: якщо $PI > 1$, то проект є вигідним; якщо $PI < 1$, то проект є мінімально вигідним; при $PI = 1$ ефективність проекту характеризується як гранична.

Внутрішня норма прибутковості відображає відсоткову ставку, при якій дисконтовані майбутні доходи дорівнюють витратам, тобто кошти вкладаються беззбитково. Розмір IRR може встановлюватися різними методами, виходячи з умови, що він характеризує відсоток, при якому дисконтована вартість доходів збігається з вартістю витрат по даній інвестиції, це наочно видно з формули розрахунку внутрішньої норми прибутку методом хорди: [2].

$$IRR = i_1 + \frac{NPV_1}{NPV_1 - NPV_2} \times (i_2 - i_1) \quad , \text{де} \quad (3)$$

$i_{1,2}$ -ставки дисконтування,

$NPV_{1,2}$ -чиста дисконтована вартість.

Значення відсоткової ставки i_1 забезпечує рівень $NPV_1 > 0$, а значення i_2 забезпечує рівень $NPV_2 < 0$. IRR відображає розмір доходу на капітал при якому настає межа ефективності, тобто інвестиція є мінімально вигідною, значення NPV при цьому дорівнює 0.

Критерії оцінки ефективності за даним методом: $IRR > r_{\min}$, якщо $NPV > 0$, тоді інвестиція є вигідною; $IRR = r_{\min}$, $NPV = 0$, тоді ефективність інвестиції гранична і необхідно розрахувати додаткові показники; $IRR < r_{\min}$, $NPV < 0$, тоді інвестиція не вигідна. Значення показника $r_{\min}$ характеризує гарантований мінімальний доход на капітал, що склався на ринку.

Його значення може встановлюватися різними методами: метод середньозваженої вартості капіталу, методом оцінки капітальних активів, методом росту дивідендів та іншими.

Метод окупності інвестицій є одним із самих популярних та використовуваних методів. Він визначається на основі співставлення дисконтованих доходів і дисконтованих витрат. Його недоліком вважається відсутність врахування доходів за межами терміну окупності. Внаслідок чого викривляється уявлення про ефективність [3].

Розглянуті показники економічної ефективності дозволяють формалізувати мотив і відобразити зацікавленість у інвесторів, яка обумовлює прийняття рішення щодо здійснення інвестицій.

Список використаних джерел

1. Кангро, М. В. Методы оценки инвестиционных проектов: учебное пособие / М. В. Кангро. – Ульяновск: УлГТУ, 2011. – 131 с
2. Хобга В.М. Управління інвестиціями: навчальний посібник. Видання 2-е, переоблене та доповнене.-Донецьк: ДВНЗ «ДонНТУ»,2009.-448 с.
3. Мамотенко Д. Ю. Оцінка ефективності інвестиційних проектів / Д. Ю. Мамотенко // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». – 2008. – № 628. – С. 209-215

УДК 347.73

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Колісник Сергій, студент групи ФС-16
Науковий керівник: канд. екон. наук, професор Пальчевич Г.Т.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Ефективне функціонування податкової системи є однією з основних та визначальних складових діяльності держави. Податки вважаються дієвим інструментом вилучення частини доходів юридичних та фізичних осіб на користь держави та територіальних громад. Від діючих податків залежать забезпеченість держави фінансовими ресурсами та виконання її завдань і функцій. Нині проголошений урядом України євроінтеграційний курс потребує реальних кроків, зокрема заходів щодо реформування, модернізації й підвищення ефективності розвитку і конкурентоспроможності податкової системи.

Не дивлячись на певні кроки щодо змін, які відбулися та відбуваються, податкова система України все ще залишається недосконалою. Серед головних недоліків треба визначити: по-перше, нерівномірність і несправедливість розподілу податкового навантаження; по-друге, переважно фіскальний характер системи оподаткування; по-третє, зростання тенденції щодо ухилення від сплати податків і відтік капіталів за кордон; по-четверте, постійні, непередбачувані та безсистемні зміни до Податкового кодексу України; по-п'яте, все ще складне та суперечливе адміністрування податків [1].

Дійсно, стягування податків в Україні є достатньо високим, що гальмує розвиток економіки. Тому пріоритетним завданням є оптимізація податкового навантаження. Необхідно віднайти рівновагу між тягарем і вигодами оподаткування, забезпечити баланс потреб і можливостей держави, оптимізувати співвідношення між публічними і приватними інтересами.

Вважаємо, що серед напрямів реформування податкової системи України важливими є наступні.

Активне втручання людини в природне середовище з метою задоволення своїх споживчих потреб спричиняє значний негативний вплив на екологію. Надмірний видобуток обмежених природних ресурсів становить загрозу для екологічної та фінансової безпеки майбутніх поколінь. В Україні, у зв'язку з наявністю вичерпних рудних та вугільних запасів, необхідність фіскального регулювання природокористування є особливо важливою. На сьогодні діючий у цій сфері механізм оподаткування є недостатньо ефективним, що пов'язано з нерівномірністю податкового навантаження, необґрунтованістю величини податкових ставок і пільг, заплутаністю і нестабільністю податкового законодавства тощо. Реформування податкової системи в цьому напрямі повинно стосуватися, перш за все, пошуку ефективних механізмів отримання державою плати за надмірне використання її ресурсів господарюючими суб'єктами. Інструментом стягнення такої плати може стати введення системи екологічних податків. Аналогом може служити досвід такого оподаткування, наприклад, у Швеції. Дія подібних податкових важелів створить фінансову базу для забезпечення ресурсовідтворювальних процесів у країні, а також посилить гарантування економічної незалежності майбутніх поколінь від обсягу наявних корисних копалин.

Інший аспект проблеми природокористування стосується досягнення рівних прав доступу кожного економічного суб'єкта до природних ресурсів. Оскільки одні суб'єкти активно використовують суспільні природні запаси при здійсненні своєї господарської діяльності, а інші не мають доступу до них, держава повинна забезпечити усунення такої несправедливості через впровадження додаткового фіскального навантаження шляхом введення в дію рентного податку. Такий податок може не лише стати додатковим доходним

джерелом бюджету, а й здійснювати активний регулюючий вплив на обсяги природокористування.

Ще одним напрямом податкового реформування в Україні має стати розширення існуючої бази оподаткування за рахунок введення податку на нерухомість. Об'єктом оподаткування в даному випадку є будівлі, споруди та земельні ділянки, що знаходяться у власності фізичних і юридичних осіб. В усьому світі цей податок є найголовнішим джерелом наповнення місцевих бюджетів. Крім того, він виконує функцію "природного регулятора". Якщо місцева влада прагне, щоб мешканці не покидали території її населеного пункту, вона встановлює менший податок, сприяючи таким чином активізації процесу заселення, і навпаки, підвищує ставки для уникнення перенаселення в економічно привабливих містах. Крім того, абсолютна відкритість володіння нерухомістю зводить до мінімуму можливість приховування об'єкта оподаткування. Важливою умовою введення такого податку також повинна стати сплата його за принципом "однаковості", тобто для всіх об'єктів нерухомості встановлюється єдина відсоткова ставка на одиницю їх вартості. Прогресивне оподаткування в даному випадку є недоцільним, оскільки сприяє розвитку тіньових схем реєстрації нерухомості.

Податок на додану вартість (ПДВ) домінує серед непрямих податків, що надходять до Зведеного бюджету України. Тобто, це податок, який виконує яскраво виражену фіскальну функцію. ПДВ – це непрямий податок, що є частиною новоствореної вартості, яка формується на кожному етапі виробництва або обігу, його сума входить до продажної ціни на товари (роботи, послуги) і сплачується кінцевим споживачем. Найбільш важливим завданням є вдосконалення механізмів нарахування і стягнення податку на додану вартість. В цьому напрямі передбачається докорінна зміна існуючих способів оподаткування, і, в першу чергу, їх спрощення. Стягнення ПДВ сьогодні відбувається за такою схемою: товаровиробник продаючи товари, додає до їх продажної ціни податок на додану вартість у розмірі 20 % (податкове зобов'язання). При цьому посередник, купуючи такі товари для перепродажу чи наступного використання, зменшує свої податкові зобов'язання по них на суму вже сплаченого при їх придбанні ПДВ (податкового кредиту). Відповідно, весь тягар податку лягає на кінцевого споживача, який сплачує податок на додану вартість в ціні товару при придбанні у посередника.

Оскільки держава повинна повернути платнику суму перевищення його податкового кредиту над зобов'язанням, багато суб'єктів вдаються до протизаконних дій з метою отримання з бюджету відповідних сум відшкодувань. Згідно з податковою реформою пропонується запровадити механізм безпосереднього стягнення ПДВ продавцями (платниками ПДВ) при реалізації товарів, робіт, послуг кінцевим споживачам (неплатникам ПДВ). Тобто, при продажі чи перепродажі товарів кінцевим споживачам підприємство повинно у 3-х денний термін сплатити ПДВ (включене до ціни) державі. За такої схеми повністю відсутній механізм бюджетного відшкодування платникам. Також ця система є досить надійною і не потребує значних витрат на адміністративний нагляд контролюючими органами, та й податкові надходження держава отримує одразу.

З огляду на зазначені напрями, узагальнюючими завданнями реформування податкової системи України має бути:

- досягнення стабільності податкової системи - стабільність податків означає відносну незмінність протягом певної кількості років основних принципів оподаткування, складу податкової системи, а також основних пільг і санкцій;

- забезпечення зрозумілості механізму обчислення і стягнення податків для платників, уніфікації податкового законодавства;

- посилення системи добровільної сплати податків у контексті моральної усвідомленості здійснення податкових відрахувань, створення податкової ідеології та підвищення податкової культури;

- вдосконалення податкового адміністрування, посилення контролю за вірним розрахунком та своєчасністю сплати податків;

- створення раціональної податкової системи, яка б характеризувалась порівняно невеликою кількістю податків та незначним показником загального податкового навантаження;

- активізація податковою системою підприємницької та інвестиційно-інноваційної діяльності;

- дотримання міжнародних вимог з питань оподаткування;

- усунення неузгодженості податкового законодавства з нормами законодавства інших галузей права, забезпечення їх гармонізації та взаємодії.

Розвиток податкової системи України та її інноваційність мають бути спрямовані на впровадження інновацій у способах виявлення податкових ризиків і шахрайства, модернізацію податкового адміністрування для зниження витрат платників податків на дотримання вимог законодавства, що сприятиме розвитку податкової культури держави та бізнесу. Необхідно передбачити можливість отримання доступу до всіх сервісів та послуг ДФС України через електронний кабінет платника податків, ефективне використання ІТ технологій, впровадження реінжинірингу та ризик-менеджменту у роботі суб'єктів податкової системи.

Системні зміни у фіскальній політиці держави мають торкатись спрощення адміністрування податків, підвищення прозорості контролю за їхнім використанням, політичної стабілізації в країні, зменшення обсягів тіньової економіки. За даними Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, розмір тіньової економіки складає 33% від рівня ВВП країни. Детінізація є запорукою збільшення дохідної частини бюджету, адже тіньовий сектор не сплачує податків і фактично паразитує на «офіційному» сегменті. Як показує український досвід, для цього недостатньо просто зменшити ставки податків для бізнесу. Зниження ставки єдиного соціального внеску вдвічі (з 41% до 22%) в 2016 році призвело до майже 20 млрд річних втрат надходжень до бюджету. Водночас, згідно, це не викликало детінізацію економіки та не стимулювало інвестиційно-інноваційний розвиток [2].

В умовах євроінтеграційних процесів внесені зміни до податкової системи України є однією з домінант структурної перебудови національної економіки, які мають забезпечити достатність фінансових ресурсів для реалізації соціально-економічних функцій держави, виникнення додаткових фінансових потреб унаслідок загострення геополітичної, соціальної та фінансової криз, підвищення податкової конкурентоспроможності України [3]. Тому такі податки, від яких масово ухиляються, треба замінювати тими податками, від яких важко ухилитися, наприклад, єдиним податком, податком на землю та на інше нерухоме майно. Саме така стратегія детінізації єдино ефективна для корумпованої країни з глибокими традиціями неповаги до закону, особливо до податкового.

Податкова система України має бути спрямована на створення сприятливого інвестиційного клімату, активізацію підприємницької та інноваційної діяльності, зростання надходжень до бюджету за простого і прозорого механізму адміністрування податків, ефективної системи податкових пільг та адаптованих до європейських норм податкового законодавства.

Список використаних джерел

1. Варналій З.С. Податкова система України: інституціонально-функціональна структура та шляхи модернізації. / З.С. Варналій // Економічний дискурс. Міжнародний науковий журнал. - 2018. - Вип. 2. - С. 12-24.

2. "Податкові механізми відновлення соціально-економічного розвитку в контексті реформи 2016 року". Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/2299/>

3. Круковська О.В. Ключові зміни в реформуванні податкової системи України: реалії та перспективи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://economyandsociety.in.ua/journal/2_ukr/125.pdf.

УДК 336.71

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА

Корешков Михайло, магістрант групи ФС-17-М
 Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Кравченко В.П.,
 Центральноукраїнський національний технічний університет
 м. Кропивницький, Україна

Управління капіталом підприємства виступає однією з найголовніших ланок системи фінансового менеджменту. У процесі діяльності будь-якого підприємства важливу роль відіграє вирішення проблеми забезпечення його функціонування необхідним та достатнім обсягом капіталу, що є запорукою ведення ефективної господарської діяльності й отримання високого кінцевого фінансового результату.

Вагомий науковий внесок у дослідження питань, пов'язаних з управлінням капіталом підприємств, здійснили класики та неокласики світової економічної думки: А. Сміт, Т. Мальтус, К. Маркс, А. Маршалл, Дж. Кларк, І. Фішер, а також провідні вітчизняні та зарубіжні вчені сучасності: І. Балабанов, Ю. Воробйов, В. Ковальов та І. Бланк та інші. Однак ці питання потребують подальшого дослідження та систематизації.

Капітал підприємства характеризує загальну вартість засобів у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які інвестуються у формування його активів.

Управління капіталом – це система методів та принципів реалізації і розробки управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного його використання у господарській діяльності підприємства [1].

Управління капіталом направлене для вирішення таких завдань (рис. 1)[2]:

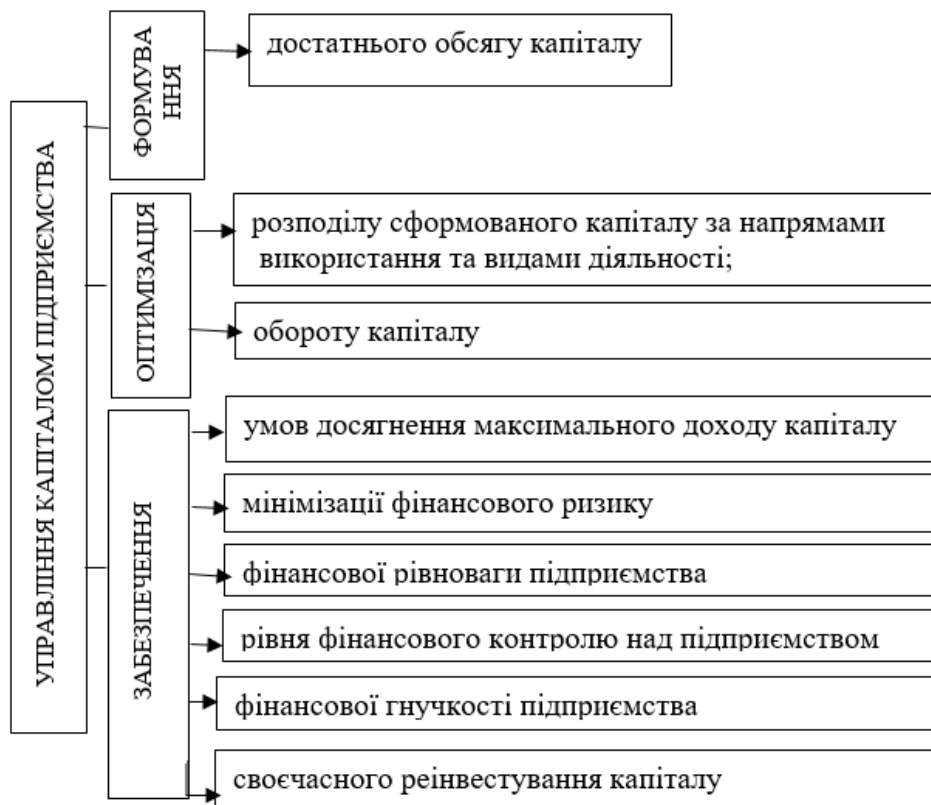

Рисунок 1- Завдання управління капіталом підприємства

Завдання управління капіталом направлені на досягнення мети економічного та фінансового розвитку підприємства.

У сучасних умовах особливе місце займають економічні методи управління капіталом. Економічними методами управління називають сукупність засобів та інструментів, які впливають на створення умов для функціонування й розвитку підприємництва [3].

При управлінні капіталом підприємств використовують формалізовані методи прогнозування (статистичні та структурні) та неформальні.

До формалізованих методів прогнозування відносять метод екстраполяції, регресійний аналіз, метод групового врахування аргументів та інші.

Неформальні методи, ґрунтуються на аналітичних здібностях осіб, які приймають управлінські рішення. У більшості випадків неформальні методи ґрунтуються на інтуїції менеджера. Їх перевагою є те, що їх приймають оперативно, а недоліком - що неформальні методи не гарантують від вибору помилкових (неефективних) рішень, оскільки інтуїція іноді може підвести менеджера. Для прогнозування та вироблення цілей керівництво покладається на різні джерела письмової та усної інформації як додаткові заходи. Методи збору вербальної інформації найчастіше використовують для аналізу зовнішнього середовища.

Наступним розглянемо систему управління використанням капіталу, яка реалізує свою головну мету та основні задачі шляхом здійснення певних функцій. Ці функції поділяються на дві основні групи, обумовлені комплексним змістом розглянутої системи управління (рис. 2).

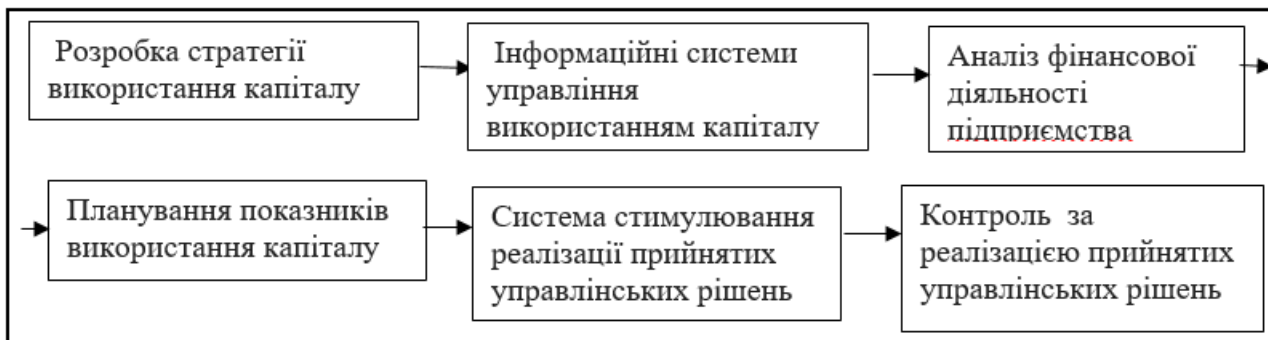

Рисунок 2 - Система управління використанням капіталу підприємства

Ефективна система управління використанням капіталу дозволяє в повному обсязі реалізувати поставлені перед ним цілі і завдання та сприяє результативному здійсненню функцій цього управління.

Механізм управління капіталом підприємства передбачає наступні напрями (рис.3).

Таким чином, капітал виступає головним об'єктом фінансового управління підприємством. Відіграє важливу роль в економічному розвитку підприємства.

Налагоджений механізм управління капіталом – це система принципів і методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних з оптимальним його формуванням, а також забезпеченням ефективного його використання у господарській діяльності підприємства.

Рисунок 3 - Механізм управління капіталом підприємства

Ефективне функціонування підприємства в ринкових умовах залежить від обраної ним системи та механізму управління, а також структурою капіталу, які передбачають застосування сучасних економічних методів і моделей.

Список використаних джерел

1. Бланк І.А. Управління формування капіталу. І.А. Бланк— К.: Знання, 2012. — 318 с
2. Чмутова І. М. Принципи управління капіталом підприємства / І. М. Чмутова, О. В. Лебідь // Теорії мікро-макроекономіки. Збірник наукових праць. – К.: Видавничо-поліграфічний центр, 2013. – Вип. 25. – С. 168 – 173.
3. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент. Підручник./– Г.О. Крамаренко.- Київ: Центр уч-бової літератури, 2011. – 520 с.
4. Мних Є.В. Фінансовий аналіз : підручник / Є.В. Мних, Н.С. Барабаш. – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2014. – 536 с.

УДК 657

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ АКТИВИ

Криворучко Карина, студентка групи ФН-15-4
Науковий керівник: асистент Петренко Л.М.
Кіровоградський інститут розвитку людини
м. Кропивницький, Україна

На сьогоднішній день фінансова стійкість і гарний фінансовий стан є основними показниками, що характеризують підприємство, що ефективно функціонує в умовах ринкової економіки. Як правило, на рівень фінансового стану впливає характер і якість майна, яким володіє господарюючий суб'єкт, обсяг доходів, отриманий на вкладений в активи капітал, а також раціональність використання майнового потенціалу в умовах обмеженості фінансових ресурсів.

Будь-яке підприємство для забезпечення ефективності своєї діяльності змушений здійснювати ефективне управління активами. Однак перш ніж проводити будь-які заходи для досягнення цієї мети, необхідно чітко розуміти сутність активів підприємства як економічної категорії.

Слід зазначити, що на сьогоднішній день в працях різних вітчизняних та зарубіжних вчених, як категорія «активи підприємства» не досліджена комплексно. Існує безліч визначень даного поняття, однак єдиного підходу як такого немає. У зв'язку з цим категорія «активи підприємства» може тлумачитися як абстрактне поняття, що має форму суспільно-економічних відносин.

Термін “актив” походить від латинського слова *actives* – діючий, діяльний [3]. Досліджуючи поняття “актив” розглянемо нормативно-правові документи. У господарському кодексі, майно розглядається як сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються у діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів [4]. Згідно Цивільного кодексу поняття майно визначено, як окрему річ, сукупність речей, а також майнові права та обов'язки [11]. Згідно із Законом України “Про оцінку майна, майнових прав, професійну оціночну діяльність в Україні”, майно – об'єкти в матеріальній формі, будівлі та споруди (включаючи їх невід'ємні частини), машини, обладнання, транспортні засоби, паї, цінні папери, нематеріальні активи, в тому числі об'єкти права інтелектуальної власності (ст. 3) [5].

Згідно Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому [9].

На думку вчених Лахтіонової Л.А. та Мельник С.І. активи являються тим, що має вартість і належить підприємству [7]. Інші вчені, такі як, Макальська М.Л., Денисов А.Ю., Щаділова С.Н., Артемов Л.В. під активами розуміють власність, що належить фірмі, незалежно від того, в якій формі вона виступає (машини, устаткування, будівлі, запаси, банківські вклади, цінні папери і так далі), а також нематеріальні активи.

Сопко В.В. під активами розуміє майно (ресурси) і тому властива (для чого притаманна) вартість.

На думку Ламанова І.П. активами визначаються ресурси, використання яких, як очікується, приведе до отримання економічних вигод у майбутньому [6].

І.О. Бланк вважає, що «...активи являються економічними ресурсами підприємства, які проявляються у формі сукупних майнових цінностей, що використовуються у господарській діяльності з метою отримання прибутку». Також він у своїй книзі «Управління фінансовою

стабілізацією підприємства» визначає активи як «Економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, використовуваних у господарській діяльності з метою отримання прибутку» [2].

Борісов А.Б, Науменко В.І. та Райзберг Б.А. розуміють під активом сукупність майна та грошових коштів, які належать підприємству, а Коноплицький В.А. відносить до активів ще й цінні папери.

Актив або активне майно, як зазначає І.П. Бабенко, – це сукупність речових та неречових цінностей, які знаходяться в розпорядженні державного або приватного (одноосібного і колективного) господарства або підприємства, що складають його власність, без відношення до наявних боргів [1]/

Отже, як видно з викладених вище трактувань, активи - це майно і боргові зобов'язання дебіторів, виражені в вартісних показниках, що знаходиться в розпорядженні підприємства і що забезпечує його майбутній дохід.

Проаналізувавши літературу, зазначимо, що поняття активів знаходить своє відображення в таких економічних категоріях, як засоби, економічні ресурси, майно, матеріальні речі і власність.

Список використаних джерел

1. Бабенко І.П. Введение в счетную науку / И.П. Бабанко. – Спб., 1907.
2. Бланк И.А. Управление активами и капиталом предприятия / И.А.Бланк. – К.: Ника – центр, Эльга, 2003. – 448 с. – («Энциклопедия финансового менеджера», вып. 2).
3. Великий енциклопедичний словник: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/50262>
4. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=436-15>
5. Закон України “Про оцінку майна, майнових прав, професійну оціночну діяльність в Україні” від 12.07.01 р. 2658-III [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2658-14>
6. Ламанов И.П. Активы организации: их формирование, использование и управление: их формирование, использование и управление: дис. ... канд. экон. наук: спец. 08.00.01, 08.00.10 / Ламанов Иван Петрович. – Краснодар, 2005. – 192 с.
7. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: [навч. посібник]. / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2004. – 365 с.
8. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності: [Електронний ресурс]. - Матеріали сайту www.ligazakon.ua - Режим доступу: <http://pro-u4ot.info/index.php?section=browse&CatID=52>.
9. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
10. Пушкар М.С. Фінансовий облік: [підручник]./М.С.Пушкар. - Тернопіль: Карт-бланш, 2002. - 628 с.
11. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/435-15>

УДК 658.15

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Легостов Богдан, студент групи ФС-17М

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Іщенко Н.А.
 Центральноукраїнський національний технічний університет
 м. Кропивницький, Україна

Для сучасної національної економіки характерна нестабільність і висока динамічність зовнішнього середовища, що вносить у діяльність підприємств елементи невизначеності і поширює низку ризикових ситуацій, тому більшість управлінських рішень підприємства приймається в умовах невизначеності. Ефективність управління активами впливає на фінансову стійкість підприємства, конкурентоспроможність, ліквідність, платоспроможність, безперервний процес реалізації та виготовлення продукції. Тому на даний момент одним із найактуальніших завдань у напрямку забезпечення стабільності та фінансової стійкості вітчизняних підприємств є обґрунтування напрямів підвищення ефективності формування і використання активів.

Метою дослідження є висвітлення напрямів підвищення ефективності управління активами підприємства.

Для нормального функціонування підприємства необхідно ефективно управляти його активами. Активи відіграють важливу роль в діяльності підприємства, оскільки за допомогою їх ефективного формування і використання підприємство покращує свою діяльність, підвищує свій економічний потенціал і як наслідок отримує прибуток.

Ефективне управління активами підприємства забезпечується реалізацією низки принципів, основними з яких є (рис.1):

Рис. 1. Принципи управління активами підприємства [2].

Таким чином, для забезпечення ефективного управління активами підприємства необхідно:

- поліпшення технічного стану основних засобів, проведення реконструкції та модернізації застарілого устаткування;
- залучення внутрішніх джерел фінансування основних засобів;
- пошук оптимального методу нарахування амортизації;
- скорочення тривалості операційного циклу;
- скорочення простоїв обладнання шляхом своєчасного забезпечення сировиною, матеріалами;
- застосування прогресивних форм організації та управління виробництва;
- підвищення кваліфікації персоналу [3];
- прискорення оборотності оборотних активів за рахунок реалізації зайвих запасів, пошуку нових каналів збуту та поліпшення організації постачання;
- оптимізація розміру грошових коштів шляхом проведення постійного контролю за розміром оборотних активів у абсолютно ліквідній формі, які, за необхідності, можуть швидко трансформуватися на грошові кошти, що дасть змогу підтримувати на належному рівні платоспроможність підприємства;
- формування такого обсягу та структури запасів, які б забезпечили безперервність виробничого циклу при мінімальних витратах на їх утримання;
- оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом проведення контролю за станом розрахунків з дебіторами та оцінки їх платоспроможності;
- скорочення матеріальних запасів на складах за рахунок зниження наднормативних запасів матеріалів, палива, інструменту, внаслідок поліпшення постачання, за рахунок зниження норм витрат матеріалів на одиницю продукції;
- зменшення тривалості циклу виробництва основної продукції за рахунок застосування нової техніки і технології, підвищення продуктивності праці, норм витрат ресурсів, зменшення часу перебування в заділах деталей, складальних одиниць;
- скорочення залишків нереалізованої продукції через прискорення реалізації, підвищення ефективності роботи служби маркетингу, удосконалення розрахунків, поліпшення комплектності постачань;
- підвищення ритмічності виробництва внаслідок рівномірності випуску і відвантаження продукції, удосконалення планування і організації виробництва;
- удосконалення асортименту продукції і підвищення якості виробів [1].

Список використаних джерел

1. Батракова Т. І. Напрями підвищення ефективності використання оборотних засобів підприємства [Електронний ресурс] / Т. І. Батракова, В. В. Бондар // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Економічні науки, 2015. – Вип. 15. – Ч. 5. – С. 57-60. – Режим доступу: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_15/5/16.pdf
2. Бланк И. А. Управление активами / И. А. Бланк. – К. : Эльга, Ника-Центр, 2000. – 720 с.
3. Танчин А. І. Ефективність використання основних засобів на підприємстві: система показників оцінки та напрямки їх підвищення [Електронний ресурс] / А. І. Танчин // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. – Острог: Вид-во НУ «ОА», березень, 2017. – № 4 (32) . – С. 77-80. – Режим доступу: <http://www.nbuiv.gov.ua>.

УДК 332.1:66

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ВАЖЕЛІВ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ІННОВАЦІЙНО- ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР В РЕГІОНІ

Ляшенко Ольга, студент групи ФК-15

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Шалімов В.В.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Інновації та інноваційно-орієнтована модель розвитку регіону має стати ключовим елементом підвищення його конкурентоспроможності та фінансової самодостатності. Але інновації потребують великої кількості інвестиційних ресурсів різних джерел фінансування, в тому числі і при функціонуванні інноваційно-інтегрованих структур. Інноваційно-інтегрована структура – це сукупність господарюючих суб'єктів, пов'язаних один із одним мережевою системою фінансово-господарюючих відносин, направлених на підвищення ефективності інноваційної діяльності учасників шляхом оптимізації ресурсного забезпечення [7]. Застосування фінансових інструментів стимулювання інвестиційної та інноваційної діяльності мають забезпечити сприяння у вирішенні макроекономічних завдань: зростання валового внутрішнього продукту; підвищення конкурентоспроможності економіки; підтримку розвитку високотехнологічних виробництв; подальше формування інституцій національної інноваційної системи; стимулювання високотехнологічного експорту; впровадження ресурсозберігаючих технологій [6, с. 91].

Фінансові важелі держави – це сукупність бюджетних, податкових, кредитно-грошових важелів, які є засобом реалізації фінансової політики держави та впливу уряду країни на господарські процеси в сфері морегосподарського комплексу з метою активізації його економічного розвитку. За складовими фінансової політики можна виділити такі види фінансових важелів: бюджетні, податкові, грошово-кредитні, валютні, амортизаційні, цінові, інвестиційні. Виділяють такі заходи з оптимізації фіскальної (бюджетно-податкової) політики, яка в умовах посткризового розвитку виступатиме основним стимулятором інвестиційної та інноваційної активності, а саме: - формування реалістичного бюджету розвитку, видаткова частина якого передбачатиме фінансування прямих інвестицій держави, що надаються на конкурсній (грантовій) основі для спільного фінансування інноваційно-технологічних проєктів, а також програм модернізації основних фондів; - звільнення з бази оподаткування коштів, які спрямовуються на фінансування науково-практичних досліджень, інноваційних проєктів (з прирівнюванням їх до інвестицій у інтелектуальний капітал); - звільнення з бази оподаткування коштів, витрачених платниками на отримання власної освіти та послуг охорони здоров'я, інформаційно-консалтингових послуг, підвищення кваліфікації і перепідготовку кадрів, на соціальне забезпечення (з прирівнянням їх до інвестицій у людський капітал), а також інвестицій, здійснених у відкриття власної справи; - надання пільг підприємствам, які здійснюють високотехнологічне виробництво, а також експортують високотехнологічну продукцію; - звільнення від оподаткування ресурсів комерційних банків, страхових компаній, пенсійних фондів та інших фінансових установ, які спрямовуються на інвестиційне кредитування чи інвестуються в інноваційні підприємства; - законодавче встановлення порядку звітності та контролю за використанням фінансових ресурсів, наданих у вигляді пільг, з правом стягнення їх до бюджету в разі нецільового або неефективного використання [6, с. 92].

Але на даний час держава практично не здійснює прямого фінансування інноваційної діяльності підприємств і в значній мірі це стосується місцевого рівня, але можливим і доцільним є використання непрямих методів фінансування інновацій, зокрема, податкове стимулювання інноваційної діяльності.

Податкові преференції можуть стати додатковими вливаннями, що можуть допомогти підприємствам в їх інноваційній діяльності. Зокрема, акцентується увага на необхідності запровадження системи інвестиційно-інноваційних податкових кредитів як ефективного інструменту стимулювання ділової активності [3]. Існує думка, що в першу чергу мають бути прийняті податкові преференції щодо податку на прибуток, для підприємств, що здійснюють інноваційну діяльність, та податку на доходи фізичних осіб, що є зайнятими в інноваційному процесі, а також можливим є використання податкових преференції стосовно ПДВ як непрямого податку [2]. Підкреслюється, що для стимулювання інноваційної діяльності в різних країнах застосовують різні податкові преференції або їх поєднання, а саме: надання дослідницького та інвестиційного податкового кредиту, тобто відтермінування податкових платежів у частині витрат з прибутку на інноваційні цілі; зменшення податку на приріст інноваційних витрат; “податкові канікули” протягом кількох років на прибуток, отриманий від реалізації інноваційних проектів; пільгове оподаткування дивідендів юридичних і фізичних осіб, одержаних на акції інноваційних організацій; зниження ставок податку на прибуток для замовних та спільних НДДКР; зв'язок надання пільг з урахуванням пріоритетності виконуваних проектів; пільгове оподаткування прибутку, отриманого в результаті використання патентів, ліцензій, “ноу-хау” та інших нематеріальних активів, що входять до складу інтелектуальної власності; зменшення оподатковуваного прибутку на суму вартості приладів і обладнання, які передаються ВНЗ, НДІ та іншим інноваційним організаціям; відрахування з оподатковуваного прибутку внесків до благодійних фондів, діяльність яких пов'язана з фінансуванням інновацій; зарахування частини прибутку інноваційної організації на спеціальні рахунки з подальшим пільговим оподаткуванням у разі використання на інноваційні цілі [0].

Але така позиція має два недоліки. По-перше, в такому випадку поза сферою впливу фактично залишаються платники податку, які застосовують спрощену систему оподаткування у вигляді сплати єдиного податку. По-друге, позбавляються важелів впливу органи місцевого самоврядування через застосування місцевих податків і зборів.

Отже, система місцевого оподаткування повинна не лише забезпечувати потреби місцевих бюджетів у надходженні коштів, а й враховувати необхідність стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання регіону. Відповідно і проблеми забезпечення ефективності місцевого оподаткування та, в першу чергу, використання їх як важеля впливу на активізацію інноваційної та інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання регіону за умов проголошення стратегічного курсу державної політики в напрямку гармонізації з європейськими цінностями територіального самоврядування та бюджетної децентралізації підсилюються.

Згідно із Податковим кодексом України [5] до місцевих податків відносять два податки та два збори: податок на майно, який складається з податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортного податку, плати за землю; єдиний податок; збір за місця для паркування транспортних засобів; туристичний збір.

Ефективність місцевого оподаткування має визначатися виходячи з принципів оподаткування. Так, Податковим кодексом України [5] визначено такі засади оподаткування в Україні: загальність оподаткування; рівність усіх платників перед законом, недопущення будь-яких проявів податкової дискримінації; невідворотність настання визначеної законом відповідальності у разі порушення податкового законодавства; презумпція правомірності рішень платника податку; фіскальна достатність; соціальна справедливість; економічність оподаткування; нейтральність оподаткування; стабільність; рівномірність та зручність сплати; єдиний підхід до встановлення податків та зборів. Серед цих принципів відсутній принцип стимулювання, але беззаперечним є факт, що податки в цілому та місцеві податки та збори зокрема як фіскальні інструменти мають сприяти стимулюванню та активізації економічної діяльності.

Серед основних проблем місцевого оподаткування у контексті необхідності стимулювання інноваційної діяльності варто відзначити відсутність права органів місцевого

самоврядування на встановлення власних податкових преференцій на своїй території. На даний час, місцеві органи самоврядування позбавлені права впливу на елементи місцевих податків, що звужує потенціал місцевого оподаткування, особливо в сфері стимулювання інноваційної активності суб'єктів господарювання регіону з метою посилення інноваційного та інвестиційного потенціалу регіону. Органи місцевого самоврядування об'єктивно змушені посилювати дієвість місцевих податків і зборів як інструментів регулювання за допомогою розширення кількості їх платників та збільшення об'єкту оподаткування, що досягається в основному за рахунок підвищення ефективності адміністрування вказаних податків і зборів.

Відсутність у органів місцевого самоврядування можливості впливати на визначення пільг та ставок місцевих податків і зборів з метою активізації інноваційної діяльності не сприяє підвищенню конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості регіонів. Україна повинна здійснювати податкове стимулювання інноваційної діяльності на державному та регіональному рівнях. Для цього необхідно вирішити питання, по-перше, розширення повноважень місцевих органів самоврядування, місцевих органів влади та територіальних громад щодо встановлення елементів місцевих податків і зборів, по-друге, розробки механізму інвестиційно-інноваційних податкових кредитів та інших видів податкових пільг, які б сприяли активізації інноваційної діяльності.

Список використаних джерел

1. Алексеев І.В. Європейський досвід податкового стимулювання інноваційної діяльності [Електронний ресурс] / І.В. Алексеев, Р.Й. Желізняк. – Режим доступу: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/14096/1/3_7-16_Vis_725_Ekonomika.pdf
2. Желізняк Р.Й. Податки, що впливають на інноваційну діяльність підприємств [Електронний ресурс] / Р.Й. Желізняк – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua>
3. Мельник М. Напрями підвищення податкового потенціалу стимулювання ділової активності в Україні / М. Мельник // Економіст. – 2011. - №5. – С. 28-32.
4. Молдован О.О. Щодо вдосконалення бюджетно-податкових інструментів стимулювання інноваційної діяльності в Україні [Електронний ресурс] / О.О. Молдован, О.О. Єгорова. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1104/>
5. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року №2755-VII (зі змінами та доповненнями). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Захарін С.В. Фінансові важелі активізації інвестиційної та інноваційної діяльності / С.В. Захарін // Науковий вісник Полісся. – 2016. - №1(5). – С. 88–93.
7. Левченко О.М. Інноваційно-інтегровані структури в сучасній економіці: їх класифікація [Електронний ресурс] / О.М. Левченко, О.В. Ткачук, І.О. Царенко // Ефективна економіка. – 2017. – №2. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5791>

УДК 658.15

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Мазуренко Яна, магістрант групи ФС-17М

Науковий керівник: канд. екон. Наук, доцент Коцюрба О. Ю.

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Євроінтеграційна спрямованість розвитку економіки висунула нові вимоги до стабільності функціонування вітчизняних підприємств, які виступають базовою її ланкою. Прибутковість та конкурентоспроможність як передумови стабільного функціонування підприємств визначаються достатністю у них фінансових ресурсів, раціональністю їх формування та використання.

Питанню сутності фінансових ресурсів присвячено роботи багатьох науковців, в тому числі й [1, 2, 3, 8, 9]. При цьому деякі з розглянутих визначень поняття «фінансові ресурси підприємства» (табл. 1) не в повній мірі розкривають їх зміст – не уточнено джерела формування [1, 2, 3, 8], напрями цільового використання [1, 2] та обидві форми виявлення (існування) фінансових ресурсів (фондова й нефондова) [1, 2, 3, 8]. Що стосується останнього зауваження, Л. О. Меренкова [9, с. 220] відмічає, що визначення фінансових ресурсів, які зводяться до формування фондів коштів, значно скорочує склад фінансових ресурсів, оскільки в розпорядженні підприємства можуть бути кошти у фондовій і нефондовій формах.

Таблиця 1 -Визначення сутності фінансових ресурсів підприємства

Автор	Визначення поняття
В. І. Аранчій [1, с. 29]	сума коштів, спрямованих в основні та оборотні засоби підприємства.
В. В. Буряковський [3, с. 22]	грошові засоби, що акумулюються в фондах цільового призначення для здійснення певних витрат.
І. Балабанов [2, с. 54]	грошові кошти, наявні в розпорядженні підприємства.
Л. О. Меренкова [9, с. 221]	грошові доходи і надходження з власних та позикових джерел, які формуються в процесі розподілу і перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу, знаходяться в розпорядженні підприємства у фондовій і нефондовій формах, призначені для забезпечення безперервності розширеного відтворення і задоволення соціальних потреб та відбиваються в звітності підприємства як власний капітал і зобов'язання.
І. Є. Мельнікова [8, с. 345]	кошти, що забезпечують кругообіг виробничих, економічних та інших елементів підприємства і їх перетворення, виступають посередником руху виробничого процесу та обміну і зростають при завершенні стадії фінансового циклу, збільшуючи величину чистого грошового потоку.

На нашу думку, найбільш повними та точними є трактування, що дають науковці О. В. Єрмошкіна [4] та Л. О. Матвійчук [7], які детально розкривають основні характерні особливості фінансових ресурсів і визначають їх як:

грошові кошти суб'єктів господарювання, що виникають у ході розподілу та перерозподілу ВВП, акумулюються у фондовій або нефондовій формах з власних, прирівняних до них та позикових джерел та якими вони мають право розпоряджатись на власний розсуд та власний ризик з урахуванням цільового призначення коштів та для досягнення цілей [4];

грошові кошти, які є сукупністю власних, позичених та залучених грошових доходів та надходжень підприємства, що знаходяться у фондовій та нефондовій формах та призначені для забезпечення процесу розширеного відтворення й виконання інших фінансових зобов'язань підприємства [7].

Найбільш повне визначення з урахуванням необхідності відображення усіх сутнісних характеристик фінансових ресурсів представлено у роботі [5]: «...грошові кошти, що акумулюються із власних, залучених та позикових джерел, набувають фондової та/або нефондової форми і призначені для забезпечення життєдіяльності підприємства».

Формування фінансових ресурсів підприємства відбувається: при заснуванні підприємства (за рахунок внесків засновників); за рахунок власних та привієняних до них коштів (за рахунок надходжень, доходів та прибутку); шляхом мобілізації на фінансовому ринку (цінні папери, кредити, кошти інвесторів); шляхом надходжень у порядку розподілу грошових коштів (дивіденди, відсотки, доходи на пайові внески, страхові відшкодування, бюджетні субсидії, дотації) [5].

У сучасних умовах економічної та політичної нестабільності основними доступними джерелами формування фінансових ресурсів підприємства виступають власні та привієняні до них кошти, що суттєво обмежує можливості для розвитку та розширення діяльності вітчизняних підприємств та акцентує важливість оптимального використання фінансових ресурсів.

Дослідження фінансової звітності вітчизняних підприємств дозволило виявити тенденцію використовувати як вагоме джерело фінансування підприємств поворотну фінансову допомогу, яку зазвичай надають засновники підприємства для поповнення обігових коштів. Беззаперечними перевагами використання цього джерела для підприємства є можливість отримати додаткові фінансові ресурси без необхідності здійснення оплати за користування ними та простота отримання на відміну від інших фінансових інструментів, а для засновників – можливість отримання додаткових прибутків від розширення діяльності підприємства, гарантія повернення наданих фінансових ресурсів та незмінність складу засновників і структури власності підприємства, що може відбутися при додатковому внесенні в статутний капітал.

Оптимальне використання фінансових ресурсів підприємства дає змогу забезпечити зростання прибутку, підвищення його ринкової вартості, розширення ринків збуту.

Одним із найважливіших напрямків використання фінансових ресурсів є капітальні вкладення тому, що на даному етапі розвитку виробничої галузі економіки України необхідність оновлення обладнання, впровадження ресурсозберігаючих технологій і інших інновацій, викликана значним рівнем не тільки морального, але і фізичного зносу. Така ситуація обумовлена тим, що зовнішні інвестори здійснюють внески лише в галузі, які передбачують швидке повернення коштів [6].

Розширення виробничої діяльності підприємства є пріоритетним напрямком використання фінансових ресурсів, оскільки фінансування даного напрямку сприяє створенню додаткових робочих місць, підвищенню прибутковості підприємства, зростанню рівня задоволення потреб населення й поліпшенню розвитку соціальної сфери [10].

Узагальнюючи, можемо зробити висновок, що проблеми ефективного формування та використання фінансових ресурсів підприємствами актуалізовані як економічним середовищем, в якому вони функціонують, так і якістю менеджменту підприємства. Тому всі зусилля підприємств мають бути спрямовані на створення послідовних та виважених фінансової стратегії та фінансової політики підприємства, що враховуватимуть всі потреби і реалізація яких забезпечить зростання доходів підприємств.

Список використаних джерел:

1. Аранчій В. І. Фінанси підприємств: [навч. посіб.] / В. І. Аранчій. – К.: «Професіонал», 2004. – 304 с.
2. Балабанов И. Т. Основы финансового менеджмента: учеб. пособие. – 2-е изд., доп. и

перераб. / И. Т. Балабанов. – М.: Финансы и статистика, 1999. – 512 с.

3. Буряковський В. В. Фінанси підприємств: [навч. посібник] / Буряковський В. В., Кармазин В. Я., Каламбет С. В. / За ред. В. В. Буряковського. – Дніпропетровськ: Пороги, 2006. – 246 с.

4. Єрмошкіна О. В. Управління фінансовими ресурсами та фінансовими потоками: концепції, проблеми, перспективи / О. В. Єрмошкіна // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення в проблеми розвитку. – Л.: Вид-во Нац. ун-ту «Львів. політехніка», 2007. – С. 33–38.

5. Коцюрба О. Ю. Формування фінансових ресурсів підприємств житлово-комунального господарства / О. Ю. Коцюрба // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Серія «Економічні науки»: зб. наук. праць. – 2007. – Вип. 12, Ч.1. – С. 260–266.

6. Курінна О. В. Теоретичні аспекти формування та використання фінансових ресурсів підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Курінна. – Режим доступу: http://www.Nvamu_ekon_2013_2_19.pdf

7. Матвійчук Л. О. Теоретичні основи формування фінансових ресурсів підприємства в сучасних умовах господарювання / Л. О. Матвійчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2008. – № 5 / Т. 2. – С. 80–82.

8. Мельнікова І. Є. Аналіз сучасних підходів до визначення сутності та структури фінансових ресурсів підприємства / І. Є. Мельнікова // Вісник КТУ. – 2011. – Вип. 29. – С. 28–30.

9. Меренкова Л. О. Економічний зміст фінансових ресурсів підприємства в умовах ринку / Л. О. Меренкова // Комунальне господарство міст. – 2005. – Вип. 65. – С. 219–222.

10. Фінанси (теоретичні основи): [підручник для студ. вищ. навч. закладів] / під наук. ред. М. В. Грідчиної, В. Б. Захожая; Міжрегіональна акад. упр. персоналом. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: МАУП, 2007. – 305 с.

УДК 336.77:567.22

УПРАВЛІННЯ КРЕДИТНИМИ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ БАНКУ

Масло Володимир, магістрант групи ФС-17М (1,9)
Науковий керівник: канд. екон. наук, професор Пальчевич Г.Т.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Кредитна політика комерційного банку обов'язково передбачає вироблення дієвих методів управління кредитними ризиками, яке напряду впливає на прибутковість та ліквідність банку. Кредитний ризик супроводжує не тільки здійснення кредитних операцій комерційного банку, з ним тісно пов'язані операції банку з цінними паперами, надання банківських лізингових та факторингових послуг. Однак найбільш ризикованим видом банківської діяльності вважається кредитування.

Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» містить трактування кредитного ризику як ризику того, що одна сторона контракту про фінансовий інструмент не зможе виконати зобов'язання і це буде причиною виникнення фінансового збитку іншої сторони [1].

Згідно Постанови НБУ від 30.06.2016 р. «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» визначено, що кредитний ризик - це розмір очікуваних втрат (збитків) за активом унаслідок дефолту боржника/контрагента [2].

Кредитний ризик являє собою ризик невиконання кредитних зобов'язань перед кредитною організацією третьою стороною. Небезпека виникнення цього виду ризику існує при проведенні позичкових та інших прирівняних до них операцій, які відображаються на балансі, а також можуть носити забалансовий характер.

Управління кредитним ризиком банку можна визначити як комплекс управлінських заходів банку, спрямованих на виявлення і прогнозування виникнення ризиків кредитної діяльності, оцінку їх величини, віднесення до певної категорії, мінімізацію та усунення наявних ризиків, визначення взаємозв'язку між різними їх категоріями, здійснення моніторингу і контролю ризикової позиції.

При управлінні кредитним ризиком банку слід відокремлювати специфічні ризики окремого позичальника, які обумовлені країною розташування його бізнесу, регіоном локалізації його бізнес-інтересів, специфікою його діяльності тощо, а також ризик портфеля кредитних вкладень, в якому до певної міри усереднюються індивідуальні ризики позичальників з урахуванням їх структури. Крім того, при управлінні кредитним ризиком банку доцільно враховувати їх розподіл на мікро- та макрорівнях, а також за етапами процесу кредитування з наступною їх диференціацією за характером впливу на прямі (пов'язані з втратою тіла кредиту та відсотків) та непрямі.

Управління кредитним ризиком банку складається з наступних етапів:

- 1) оцінка кредитного ризику;
- 2) моніторинг кредитного ризику;
- 3) регулювання кредитного ризику;
- 4) мінімізація кредитного ризику.

Методи управління кредитним ризиком поділяються на дві групи: методи управління кредитним ризиком на рівні окремої позики та методи управління ризиком кредитного портфеля банку.

Методи управління кредитним ризиком на рівні окремої позики включають:

- аналіз кредитоспроможності позичальника;
- аналіз та оцінку кредиту;

- структурування позики;
- документування кредитних операцій;
- контроль за наданим кредитом та станом застави.

До основних методів управління ризиком кредитного портфеля банку належать:

- диверсифікація;
- концентрація;
- лімітування;
- створення резервів для відшкодування втрат за кредитними операціями.

Вивчення досвіду формування та реалізації кредитної політики в зарубіжних банках дозволяє виділити такі сновні методи управління кредитним ризиком на міжнародному рівні:

- фінансово-інформаційна взаємодія країн, яка включає уніфікацію стандартів фінансової звітності через адаптацію національних стандартів до міжнародних стандартів фінансової звітності, а також приведення національних норм регулювання банківської діяльності до вимог Базельського комітету;
- створення міжнародних стабілізаційних (резервних) фондів з метою згладжування суттєвих дисбалансів між рівнями розвитку банківських систем країн світу;
- використання міжнародних кредитних рейтингів для виявлення найбільш ризикових учасників міжнародного кредитного ринку, оцінювання рівня кредитних ризиків у країні та її привабливості для закордонних інвесторів.

Аналіз сучасних реалій кредитної діяльності вітчизняних банківських установ дозволяє об'єктивно охарактеризувати недоліки та проблеми у реалізації стратегічного управління кредитними ризиками. Найбільш поширеними недоліками є наступні: надмірна централізація або децентралізація керівництва щодо кредитування; неякісний аналіз ризиків за кредитною угодою; неякісний аналіз фінансового стану позичальників; недостатній економіко-юридичний контроль за документарним оформленням кредитів; відсутність ефективного контролю та аудиту щодо здійснення кредитного процесу.

У вітчизняних комерційних банках кредитний ризик контролюється здебільшого за допомогою таких інструментів, як індивідуальні нормативи кредитного ризику, процедури використання кредитних продуктів, оцінка кредитоспроможності позичальника, робота з проблемною і сумнівною заборгованістю, диверсифікація кредитного портфеля, забезпечення кредитів, страхування, ціноутворення з урахуванням ризиків.

Управління кредитними ризиками у вітчизняних комерційних банках передбачає:

- визначення рівня толерантності банків до кредитних ризиків шляхом встановлення різноманітних лімітів, впровадження процедур і регламентів як на операційному, так і портфельному рівнях;
- дотримання регулятивних вимог щодо нормативів кредитного ризику, встановлених НБУ, та інших обмежень; запровадження єдиної методології виявлення (ідентифікації) та оцінки (вимірювання) кредитних ризиків при проведенні банком кредитних (активних) операцій;
- налагодження ефективної системи підтримки і прийняття управлінських рішень, включаючи моніторинг і контроль кредитних ризиків;
- розмежування функцій, повноважень та відповідальності спостережної ради, правління, кредитних комітетів відповідного рівня і спеціальних підрозділів банку в процесі управління кредитними ризиками;
- досягнення чіткого розподілу функцій і повноважень між фронт-офісом, що ініціює бізнес-угоду, мідл-офісом, що здійснює незалежний аналіз і контроль умов такої угоди, і бек-офісом, що відповідає за операційне супроводження затвердженої і укладеної угоди;
- ефективну взаємодію підрозділів банку на всіх організаційних рівнях у процесі управління кредитними ризиками [3; С.160-161].

Сьогодні необхідне впровадження нових інструментів роботи з проблемною заборгованістю, які допоможуть банкам очистити баланс від "токсичних" кредитів і поліпшити стан їх кредитних портфелів. Відповідно до стратегічних і тактичних напрямів

кредитної політики банку має бути сформована система управління кредитним ризиком з обов'язковим виокремленням та забезпеченням погодженої взаємодії таких її основних елементів, як оцінка кредитної пропозиції й аналіз кредитоспроможності, організація кредитної діяльності, авторизація кредитів, кредитний моніторинг, встановлення лімітів, управління кредитним портфелем.

Перспективи має використання сек'юритизації як важеля управління банківським кредитним ризиком. Це обумовлено низкою переваг сек'юритизації у всьому різноманітному арсеналі інструментів і прийомів банківського ризик-менеджменту. Зокрема, використання сек'юритизації спроможне забезпечити адекватне управління кредитним ризиком не лише окремих позичкових операцій комерційного банку, а й усієї сукупності його кредитних вкладень, дозволяючи сформуванню оптимальну їхню структуру як з точки зору прибутковості, так і з точки зору надійності у плані низького рівня ризику. Сек'юритизація дозволяє підвищити рівень конкурентоспроможності комерційних банків на ринку кредитних вкладень, так як імовірність зниження кредитного ризику внаслідок його фактичного відокремлення від активів визначає можливості банківських установ щодо зниження рівня процентних ставок за наданими позичками. Окрім того, використання цінних паперів у процесі сек'юритизації дозволяє використовувати переваги зниження трансакційних витрат у порівнянні з іншими інструментами управління кредитним ризиком, зокрема, таких як оформлення страхових угод, оцінка вартості нерухомого майна, що передається у заставу тощо.

Активне використання страхування кредитів надає банку такі вигоди: можливість реструктуризації (продлонгації) прострочених споживчих кредитів за рахунок отримання страхової гарантії повернення споживчого кредиту у наступних періодах; полегшення умов для позичальника, коли поточними виплатами банку на період дії реструктуризованого кредиту залишаються тільки відсотки за користування кредитом, а повернення загальної суми боргу без часткових виплат переноситься на кінець періоду кредитування, що значно підвищує прибутковість банку; наявність гарантії повернення кредиту з боку страхової компанії дозволяє при реструктуризації (продлонгації) кредитів перекваліфікувати прострочені споживчі кредити в категорії меншого ризику, тобто зменшити необхідну суму створення внутрішніх резервів на кредитні ризики, тобто підвищити прибутковість банку.

Підвищенню прозорості процесу кредитування та мінімізації кредитного ризику банків сприятиме створення єдиної системи обміну фінансовою інформацією між учасниками кредитного ринку через отримання детальної інформації про потенційних та існуючих позичальників. Це значною мірою спростить оцінку можливих фінансових ризиків при кредитуванні, знизить ризики шахрайства та зловживань у банківській сфері. Якісний інформаційний супровід банківської діяльності допомагатиме комерційним банкам приймати більш виважені рішення щодо кредитування і сприятиме мінімізації кредитного ризику.

Список використаних джерел

1. Міжнародний стандарт фінансової звітності 7 «Фінансові інструменти: розкриття інформації» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/file/link/320320/file/IFRS%2007.pdf>.
2. Постанова НБУ від 30.06.2016 р. «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/v0351500-16>.
3. Сидоренко В. А. Управління кредитним ризиком у вітчизняних банківських установах / В. А. Сидоренко // Вісник Львівської комерційної академії. Серія економічна. - 2012. - Вип. 39. - С. 154-161.

УДК 336.71

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА НЕОБХІДНІСТЬ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ КОМЕРЦІЙНОГО БАНКУ

Мирошніченко Тетяна, магістрант групи ФС-17М (1,9)
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Подплетній В.В.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Однією з основних проблем сучасного періоду розвитку економіки України є вдосконалення діяльності комерційних банків, а особливо формування та використання ресурсів. Банківські ресурси можна сміливо назвати фундаментом, на якому базується вся подальша діяльність комерційного банку, оскільки процеси утворення ресурсів і надання позик перебувають у тісному взаємозв'язку. Слід пам'ятати, що за кожним комерційним банком стоїть велика кількість клієнтів, для яких неспроможність банку надавати їм певні види послуг означає нестабільність їхньої діяльності. Саме проблема формування фінансових ресурсів банківських установ має вирішальне значення, тому актуальним є передусім визначення сутності банківських ресурсів і необхідність їх формування.

Поняття «ресурси» походить від французького слова *resources* і означає матеріальні засоби, цінності, запаси, кошти, які в разі потреби можна використати [5].

Західні автори не розглядають поняття «банківські ресурси» як об'єкт самостійного дослідження. Основні джерела коштів зазначаються цими авторами під час розгляду пасиву банківського балансу, а також під час аналізу формування банківських ресурсів у результаті здійснення банками пасивних операцій і мають прикладне значення. Банківські пасиви досліджуються з погляду їх обсягу, структури, витрат і цін, пов'язаних із банківським портфелем чи балансом, та взаємозалежності цих факторів.

Вітчизняні автори, такі як О.Д. Заруба [3], А.М. Герасимович [1], визначають поняття банківських ресурсів, аналізуючи пасивні операції: «За допомогою пасивних операцій банки формують свої ресурси».

Основну частину банківських ресурсів формують залучені кошти. Особливою формою є власні кошти (капітал) банку, які відіграють неабияку роль у зміцненні довіри клієнтів як до окремого банку, так і до банківської системи у цілому [2].

Вважаємо, можна дати таке визначення фінансових ресурсів банку: це залучені та запозичені банком кошти від суб'єктів економічної діяльності та фізичних осіб, а також власні банківські кошти (власний капітал), які перебувають у розпорядженні банку і використовуються ним для кредитних, інвестиційних та інших активних операцій для отримання прибутку. Такий підхід до розуміння фінансових ресурсів банку сприятиме раціональному управлінню активами і пасивами банку.

Для здійснення діяльності в умовах ринку будь-якому комерційному підприємству необхідні ресурси. Комерційні банки є установами, що спеціалізуються на посередницькій діяльності, яка пов'язана, з одного боку, із купівлею вільних грошових коштів на ринку ресурсів, а з іншого — продажем кредитних ресурсів підприємствам, організаціям і населенню. Від операцій із залучення коштів залежить розмір банківських ресурсів і, отже, масштаби діяльності комерційних банків. З іншого боку, вигідне розміщення ресурсів сприяє підвищенню доходності та ліквідності комерційних банків, забезпечує їх економічну самостійність та стабільність.

Водночас слід зазначити, що структура ресурсної бази окремого банку є індивідуальною і залежить від ступеню спеціалізації банку, універсалізації банківських операцій та інших факторів [4].

Операції, за допомогою яких комерційні банки формують свої ресурси, називаються пасивними. Пасивні операції забезпечують формування ресурсів банку, необхідних йому

зверх власного капіталу для здійснення нормальної діяльності, забезпечення ліквідності та одержання доходу. Пасивні операції банку можуть здійснюватися у формах: залучення коштів на депозитні рахунки (поточні, строкові, ощадні та ін.); недепозитного залучення коштів (одержання позичок на міжбанківському ринку, позичок НБУ, випуск банківських облігацій, векселів та інших зобов'язань).

Таким чином, можна зробити висновок, що саме їх формування та раціональне використання є одним із найголовніших завдань, яке вирішує банк у своїй діяльності.

Список використаних джерел

1. Герасимович А.М. Аналіз банківської діяльності: [підручник] / А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко [та ін.]. - К.: КНЕУ, 2003. - 599 с.
2. Заруба О.Д. Банківський менеджмент та аудит / О.Д. Заруба. - К.: Лібра, 1996. - 218 с.
3. Жукова Е.Ф. Банки и банковские операции: [учебник] / Е.Ф. Жукова. - М.: Банки и биржи; ЮНИТИ, 1997. - 471 с.
4. Олійник Д. Ресурсна база українських комерційних банків як джерело ліквідності / Д. Олійник // Банківська справа. - 2000. - № 2. - С. 42-44.
5. Мельничук О.С. Словник іншомовних слів / О.С. Мельничук. - К.: Головна редакція УРЕ, 1974. - 968 с.

УДК 65.012.23

ПОХОДЖЕННЯ СУЧАСНИХ ГРОШЕЙ

Михайленко Анна, студентка групи ФС-18

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Гаврилова Н.В.

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

Створення комп'ютерної мережі та надання змоги користувачам здійснювати онлайн-покупки, зумовило виникнення так званої «електронної готівки». Науково-технічний розвиток дозволив використовувати комп'ютерну техніку для заміни паперових грошей і створення своєрідної системи грошових розрахунків – електронні гроші. Грошові розрахунки, записані у «пам'яті» комп'ютера, здатні виконувати роль заміників повноцінних паперових грошей і здійснювати їхні функції. Електронні гроші, які з'явилися наприкінці 80-х років минулого сторіччя, з часом зазнали стрімкого розвитку й дедалі більше захоплювали фінансовий ринок. Популярність електронних грошей привернула увагу до проблеми вивчення їх сутності, окреслення місця таких грошей у системі сучасних грошей та на ринку платіжних послуг, визначенні правових основ їх функціонування.

Важливу роль у розвитку «електронних грошей» зіграв експеримент компанії DigiCrash. Електронний банк DigiCrash був запущений у жовтні 1984 року з капіталізацією в 1 мільйон незабезпечених кібергрошей. Експеримент виявився успішним. До 1996 року проектами зацікавилися такі великі компанії як: Visa, MasterCard, Microsoft. У середині 1997 року в усьому світі здійснювалось понад 150 проектів на основі «електронних грошей». Перший нормативний акт (Положення про електронні гроші, затверджене Постановою Національного банку України № 178) було прийнято лише в 2008 р., і до того часу в українській юридичній науці були майже відсутні дослідження, присвячені проблемі обігу електронних грошей, у той час як зарубіжні науковці – А. Берентсен, М. Бернкопф, А. Вільфер, А. Грінспен, Ч. Гудхарт, О. Іссінг, Р. Калакота, К.Д. Кемпбелл, Р.Дж. Кемпбелл, М. Кінг, Б. Коен, Д. МакЕндрюс, Л. Мейер, Р.Л. Міллер, А. Принц, П. Самуельсон, Т. Танака, Дж. Тобін, Б. Фрідмен, Ч. Фрідмен, Д. Хамфрі, П. Хартман, Г. Хеббик, Д. Чоум та ін., приділяли увагу аналізу місця електронних грошей в сучасній системі грошей, їх економічній та юридичній природі, визначенню перспектив їх функціонування, впливу таких грошей на макроекономічні показники і майбутнє центральних банків та грошово-кредитну політику, досліджували проблеми емісії, обігу і правового регулювання електронних грошей.

Електронні гроші - грошові зобов'язання емітента в електронному вигляді, які знаходяться на електронному пристрої у розпорядженні користувача; умовна назва коштів, які використовуються їх власниками на основі електронної системи банківських послуг. Електронні гроші повністю моделюють реальні гроші. При цьому, емісійна організація - емітент - випускає їх електронні аналоги, звані в різних системах по-різному (наприклад, купони). Далі, вони купуються користувачами, які з їхньою допомогою оплачують покупки, а потім продавець погашає їх у емітента. При емісії кожна грошова одиниця завіряється електронним друком, яка перевіряється випускаючою структурою перед погашенням. Одна з особливостей фізичних грошей - їх анонімність, тобто на них не зазначено, хто і коли їх використовував. Деякі системи, за аналогією, дозволяють покупцеві отримувати електронну готівку так, щоб не можна було визначити зв'язок між ним і грошима.

Електронні гроші можуть забезпечити мікроплатежі. Вартість транзакції з використанням електронних грошей та їх обробка та облік значно дешевше вартості обробки традиційних грошей, кредитних карт і чеків та інших засобів платежу. Обробка електронних грошей простіше, і їх використання може серйозно змінити структуру банків і скоротити персонал. Електронні гроші, на відміну від чекових і кредитних систем, дозволяють

підтримувати анонімність транзакцій, адже електронні гроші безособові — ідентифікується електронний гаманець, а не його власник.

Існування електронних грошей супроводжується економічними проблемами. По-перше, мова йде про нелегальну, тіншову економіку. Оскільки електронні угоди є явними і відкритими, учасники тіншової сфери воліють уникати подібних форм, спираючись як і раніше на анонімну готівку. З виникненням електронних грошей пов'язана і проблема різноманітності. Різні види електронних грошей повинні задовольняти різноманітності попиту користувачів. Кожен користувач повинен мати можливість вибрати такий вид електронних грошей, який буде для нього найбільш зручним і відповідним. Серед недоліків електронних грошей виділяють і такі : потреба у спеціальному обладнанні, залежність від безперебійного енергопостачання та зв'язку з інтернетом, при зникненні яких втрачається доступ до рахунків або унеможливаються операції виплати, вразливість електронних систем до хакерських атак, збоїв у програмному забезпеченні та гірші наслідки людських помилок.

Вимоги, що регулюють випуск та використання електронних грошей в Україні, викладено у ст. 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» від 05.04.2001 р. та Положенні про електронні гроші в Україні, затвердженому постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 р. Положення регулює діяльність, пов'язану з випуском електронних грошей в Україні, та запроваджує моніторинг за такою діяльністю. Випуск електронних грошей в Україні мають право здійснювати лише банки.

Наразі можна сказати, що електронні гроші сьогодні знаходяться на початковому етапі свого розвитку. З кожним роком удосконалюються інформаційні та фінансові технології, у багатьох країнах ведеться розробка або вносяться зміни у законодавство, яке регулює основні питання, пов'язані з обігом електронних грошей, розвивається телекомунікаційна інфраструктура, зростають обсяги електронної комерції. Всі ці фактори повинні сприяти розвитку існуючих та формуванню нових систем електронних грошей, які зможуть відповідати всім найважливішим потребам користувачів.

Список використаної літератури:

1. Білецька І.В. Економічна теорія (Політекономія, Мікроекономіка, Макроекономіка)/ І.В. Білецька, О. В. Білецький, І.В. Савич. – К: Центр учбової літератури, 2009. – 688с.
2. Проценко А.Т. Правове регулювання обігу електричних грошей в Україні, 2006
3. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К: Знання, 2011
4. Чернадчук В.Д. Словник фінансово-правових термінів/ В.Д. Чернадчук, Т.А. Латковська. – К: Алерта, 2012. – 558 с.

УДК 658.1:336.4

ФІНАНСОВА ПІДТРИМКА РОЗВИТКУ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Новицька-Тіванова Олена, магістрант групи ФС-18МЗ
Науковий керівник: асистент Попова С.П.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

У сучасних умовах вагомого значення для соціально-економічного відродження України набуває розвиток малого підприємництва, яке є чинником формування конкурентного середовища, прискорення науково-технічного прогресу, зростання рівня зайнятості, формування середнього класу. Однак у складних економічних умовах актуальності набувають питання фінансової підтримки малих підприємств у зв'язку з недостатністю джерел фінансування їх діяльності, що призводить до гальмування загального розвитку малого бізнесу в Україні.

Дослідженню фінансових аспектів функціонування малого підприємництва присвятили свої праці такі провідні українські науковці: В. Боронос, Л. Буряк, З. Варналій, О. Ватаманюк, Л. Воротіна, С. Дрига, В. Збарський, Є. Іонін, О. Квасовський, Д. Книш, О. Ковалюк, М. Крупка, О. Кундицький, Р. Ларіна, С. Лобозинська, В. Ляшенко, І. Михасюк, В. Плиса, Ж. Поплавська, С. Реверчук, А. Хоронжий та ін.

До основних джерел фінансування малого підприємництва можна віднести наступні: власні кошти; позики банків і небанківських установ, державні кредити; спонсорські кошти, добровільні внески, краудфандинг; оренда, лізинг; факторинг, форфейтинг; франчайзинг, венчурні фонди; дотації, субвенції, програмно-цільове фінансування.

Внутрішні джерела фінансування розвитку малого підприємництва, окрім грошових нагромаджень та чистого прибутку, включають і амортизацію, адже збільшення величини амортизації зменшує суму прибутку від звичайної діяльності до оподаткування, що, в свою чергу, веде до зменшення суми податку на прибуток.

Найбільшу частку згаданих власних фінансових ресурсів займає власний капітал. А відтак, власний оборотний капітал (ВОК) малих підприємств виступає одним із джерел формування їхніх фінансових коштів, оскільки є частиною власних ресурсів підприємств, авансованих в обігові активи для забезпечення безперервного виробничого процесу. Для ведення нормальної господарської діяльності у підприємства величина забезпечення оборотним капіталом повинна бути в межах 1/3 величини його власного капіталу [2, с. 142].

Малий бізнес через обмеженість власних джерел фінансування змушений шукати зовнішні джерела фінансування та підтримку з боку держави.

Аналіз зарубіжного досвіду свідчить про те, що основною формою реалізації державної політики за кордоном щодо стимулювання розвитку малого бізнесу є державні програми. В Україні державна фінансова допомога малих підприємств також проводиться в рамках Національної програми сприяння розвитку малого підприємництва, яка є комплексом заходів, спрямованих на реалізацію державної політики щодо вирішення проблем розвитку малого підприємництва. Але проведений аналіз показав, що такі програми та фонди не можуть бути дієвими інструментами фінансової підтримки малих та середніх підприємств, що пов'язано з незначними фінансовими можливостями, викликаними обмеженими ресурсами бюджетної системи країни [1].

Основними видами державної фінансової підтримки відповідно до Закону України від 22 березня 2012 р. "Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні" є [5]:

- 1) часткова компенсація відсоткових ставок за кредитами, що надаються на реалізацію проектів суб'єктів малого і середнього підприємництва;
- 2) часткова компенсація лізингових, факторингових платежів та платежів за

користування гарантіями;

3) надання гарантії та поруки за кредитами суб'єктів малого і середнього підприємництва;

4) надання кредитів, у тому числі мікрокредитів, для започаткування і ведення власної справи;

5) надання позик на придбання і впровадження нових технологій;

6) компенсація видатків на розвиток кооперації між суб'єктами малого і середнього підприємництва та великими підприємствами;

7) фінансова підтримка впровадження енергозберігаючих та екологічно чистих технологій;

8) інші види не забороненої законодавством державної фінансової підтримки.

Стосовно можливості отримання малим підприємством кредиту в банківській установі, то вона є обмеженою, а сама процедура – складнішою, оскільки обслуговування великих корпоративних клієнтів має вищий рівень рентабельності вкладених коштів. До того ж, високі процентні ставки за кредитами для малого бізнесу зумовлені, в основному, високими ризиками, які несуть банківські установи кредитуючи такі суб'єкти господарювання.

Незважаючи на труднощі, які пов'язані з наданням банківською установою кредитів МП, з метою розширення клієнтської бази та отримання додаткових прибутків за рахунок підвищення ефективності функціонування сектору малого бізнесу, банки намагаються збільшувати обсяги надання кредитних ресурсів саме малим і середнім підприємствам, які динамічно і гнучко розвиваються. Окрім розширення клієнтської бази, завдяки кредитуванню малого бізнесу, банківські установи матимуть також можливість диверсифікувати кредитний портфель.

Для фінансування програмних заходів щодо стимулювання розвитку малих підприємств залучаються також кошти міжнародних фінансових організацій: Європейського банку реконструкції та розвитку, Фонду "Євразія", Міжнародної фінансової корпорації, Агентства США з міжнародного розвитку та інших.

Перспективним інструментом розвитку малого підприємництва є франчайзинг. Так, для МП франчайзинг – це можливість розпочати власну справу з використанням мінімального капіталу; придбати готовий, вже випробований бізнес; користуватися відомою торговою маркою; отримати готову технологію ведення бізнесу і доступ до кредитних ресурсів (оскільки франчайзер може виступати гарантом за кредитами франчайзі) [4, с. 87, 92-93].

Одним із нових інструментів фінансування для розвитку проектів є краудфандинг. Краудфандинг (спільнокошт, від англ. Crowd funding, crowd – "натопл", funding – "фінансування") – це колективна співпраця людей, які добровільно об'єднують свої гроші або інші ресурси разом, як правило через Інтернет, щоб підтримати зусилля інших людей або організацій [3].

Отже, покращення фінансування діяльності малих підприємств можливе за умов зниження відсоткових ставок кредитування та спрощення умов отримання позик, розширення альтернативних джерел фінансування малого бізнесу, таких як лізинг, факторинг, франчайзинг, венчурні фонди, краудфандинг, сприяння поінформованості підприємців про існуючі програми фінансування, збільшення обсягів фінансової допомоги з боку держави, а також оптимізація податкового навантаження.

Список використаних джерел

1. Куклінова Т. В. Особливості фінансово-кредитної підтримки малих і середніх підприємств в умовах кризових явищ // Економіка підприємства в умовах ринкових перетворень: Монографія. / За заг. ред. док. екон. наук, проф. О. Г. Янкового – Одеса: Атлант, 2010.

2. Орехова А.І. Власний оборотний капітал: методика визначення, динаміка та тенденції структурних змін. / А.І. Орехова // Інноваційна економіка: всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2010. – №18. – С. 141-146.

3. Офіційний веб-сайт Вікіпедії. Вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki>.

4. Предпринимательство, рынок и экономический рост [монография] / Науч. ред. Е. М. Бухвальд, А. В. Виленский. – М.: Институт экономики РАН, 2002. – 200 с.

5. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні : Закон України від 22 березня 2012 року [Електронний ресурс] / Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua/>.

УДК: 668.15:519

ПРОГНОЗУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ МЕТОДОМ ЕКСТРАПОЛЯЦІЇ ТРЕНДА

Омельянська Олена, студентка гр. ЕПРм-18
 Науковий керівник: доктор екон.наук, професор Хобта В.М.
 Донецький національний технічний університет,
 м. Покровськ, Україна

Актуальність теми. Сьогодення економічного простору характеризується динамічністю за систематичними змінами, до яких суб'єктам господарювання необхідно адаптуватися задля здійснення своєї діяльності. Для цього застосовуються різноманітні методи та моделі прогнозування розвитку ситуації на ринку. Отже процес опрацювання методичних рекомендацій з урахуванням їх особливостей та визначення сутності методів та моделей прогнозування економічних процесів є актуальним та доцільним до вивчення і сьогодні.

Питанням моделювання економічних процесів займалися як зарубіжні, так і вітчизняні вчені. Особливу увагу моделюванню приділили наступні вчені: В. Вітлінський, В. Геєць, Т. Клебанова, Ю. Лисенко, Н. Максишко, О. Петров, Дж. Хикс та ін.

Метою статті є розвиток методичних рекомендацій з використання методу екстраполяції тренду та особливостей його застосування в процесі прогнозування діяльності суб'єктів господарювання.

Виклад основного матеріалу. Діяльність будь-якого підприємства визначається певними характеристиками та особливостями в залежності від специфіки його діяльності. Для визначення потенційних загроз та можливостей застосовують методи прогнозування розвитку компанії.

Достатньо розповсюдженим є метод екстраполяції тренду, сутність якого полягає у розробці прогнозу про конкретне підприємство на певний проміжок часу. Метод екстраполяції тренда дозволяє тенденції минулого розвитку досліджуваного об'єкта перенестись в майбутній період, який використовується для короткострокового прогнозування. До переваг цього методу зазвичай відносять: невисокі витрати на реалізацію; швидке отримання результатів прогнозу; якщо показники макросередовища стабільні, то цей метод один з найефективніших; у підприємства завжди є необхідна інформація для розрахунків.

Недоліками методу екстраполяції тренда є: швидкі зміни тренду; можливість розробки тільки короткострокового прогнозу [1, с.36].

Даний метод передбачає застосування великої кількості типів кривих росту для економічних процесів. Найбільш розповсюдженими є: поліномінальні, експоненціальні, лінійні та ін.:

$$\text{поліном першого ступеня: } Y = a_0 + a_1X; \quad (1)$$

$$\text{поліном другого ступеня: } Y = a_0 + a_1X + a_2X^2; \quad (2)$$

$$\text{степенева функція: } Y = a_0X^{a_1}; \quad (3)$$

$$\text{логарифмічна функція: } Y = a_0 + a_1LnX; \quad (4)$$

де X – фактор часу.

Особливістю методу екстраполяції тренду є врахування всіх показників динамічного ряду, результатом якого є побудова рівняння тренду з урахуванням закономірностей, що склалися протягом минулого періоду. Тренд описує фактичну усереднену для майбутнього тенденцію процесу у часі. Екстраполяція тренда може бути застосована лише у тому випадку, якщо розвиток явища достатньо добре описується побудованим рівнянням і умови, які визначають тенденцію розвитку у минулому, не зазнають значних змін у майбутньому.

При додержанні цих умов екстраполяція здійснюється способом підстановки у рівнянні тренда значення незалежної змінної t , яка відповідає величині горизонту прогнозування:

$$y_{t+p} = f(t_{n+p}), \quad (5)$$

де p — величина горизонту прогнозування [2, с.29].

При застосуванні методу тренда з метою визначення прогнозного значення економічного процесу слід чисельно оцінити параметри рівнянь, які визначаються за допомогою методу найменших квадратів:

$$\sum (y_t - y_{t\sim})^2 = \min, \quad (6)$$

де y_t — фактичне значення функції; $y_{t\sim}$ — розрахункове значення функції, яке визначають на основі рівняння тренда.

За методом найменших квадратів лінійна залежність тренду виглядатиме наступним чином:

$$y = a_0 + a_1 t, \quad (7)$$

$$\sum (y_1 - a_0 - a_1 t)^2 = \min \quad (8)$$

Після здійснення певних перетворень отримаємо наступну систему рівнянь:

$$\begin{aligned} \sum y_t &= a_0 n + a_1 \sum t \\ \sum y_t t &= a_0 \sum t + a_1 \sum t^2 \end{aligned} \quad (9)$$

Підставивши значення (a_0, a_1) , отримані шляхом розв’язання системи (9), у лінійну залежність (7), запишемо рівняння тренда, в яке, підставивши лише фактор часу t , здобудемо заплановане значення прогнозованого показника .

Отже, для визначення прогнозу використаємо наступне рівняння:

$$F_t = \alpha F_{t-1} + (1 + \alpha) F_{mt} \quad (10)$$

де F_t – прогнозне значення,

F_{t-1} – фактичне значення показника у попередньому році,

F_{mt} – значення моделі,

α - константа згладжування.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Визначення вектору розвитку підприємства багато в чому залежить від низки чинників, одним з найбільш релевантних з яких є обґрунтоване прогнозування результативних показників функціонування суб’єктів господарювання. Метод екстраполяції тренду дозволить спрогнозувати економічні процеси з урахуванням закономірностей минулих років.

Список використаних джерел

1. Грабовецький Б.Є. Методи експертних оцінок: теорія, методологія, напрямки використання : моногр. / Б.Є. Грабовецький. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – С. 16–59.
2. Сенишин О.С. Екстраполяційні методи прогнозування як інструмент передбачення оптимальних обсягів споживання продукції вітчизняного продовольчого комплексу / О.С. Сенишин // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/3940/1/26%20-%2032.pdf>. – 2014. – С.26-32.

УДК 368.03

СТРАХОВІ КОМПАНІЇ НА ФІНАНСОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ

Орлюк Андрій, магістрант групи ФС-17М
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Загребя І.Л.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Розвинений страховий ринок та ефективна система страхування створюють можливість забезпечення фінансових гарантій для бізнесу, збереження соціальної стабільності у суспільстві та економічної безпеки держави в цілому. Зазначене зумовлює необхідність пошуку шляхів прискорення розвитку національного страхового ринку, що сприятиме подоланню негативних проявів ризиків господарювання та зростанню національної економіки в цілому.

На сьогоднішній день страховий ринок є другим за рівнем капіталізації на вітчизняному фінансовому ринку. Загальна кількість страхових компаній станом на 30.09.2018 становила 285, у тому числі СК "life" – 31 компанія, СК "non-life" – 254 компанії [1].

Кількість страхових компаній в Україні щорічно зменшується у середньому на 8 – 10%. У 2018 році кількість компаній зменшилася на 11. Одночасно відбувається заміщення дрібних установ системними міжнародними, які надають повний спектр фінансових послуг.

Поступово відбувається відновлення вітчизняного страхового ринку після кризових занепадів економіки у 2008 та 2014 роках. У 2018 році більше ніж на 11% збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на 22,1%. Збільшення валових страхових премій відбулося майже по всіх видах страхування, зокрема, автострахування (КАСКО, ОСЦПВ, "Зелена картка") – на 21,9%; страхування життя – на 35,6%; страхування майна – на 18,5%; страхування кредитів – у 2,2 рази; страхування від ризиків стихійних явищ - на 14,8%; страхування від нещасних випадків – на 43,3%; медичне страхування – на 18,1%. 38,4% валових страхових премій, отриманих страховиками при страхуванні та перестраховуванні ризиків від страхувальників та перестраховальників у 2018 році, надійшли від фізичних осіб, 61,6% – від юридичних осіб. Більшість страхових компаній поки не змогли вийти на докризовий режим роботи на ринку фінансових послуг та поновити власні резерви «живими коштами», а клієнтську базу активними суб'єктами господарювання чи вигодонабувачами [1].

Незважаючи на значну кількість компаній, фактично на страховому ринку основну частку валових страхових премій – 98,0% – акумулюють 100 страхових компаній "non-Life" (39,4% всіх страхових компаній "non-Life") та 96,7% – 10 страхових компаній "Life" (32,3% всіх страхових компаній "Life"). По ринку страхування життя Індекс Герфіндаля – Гіршмана (ННІ) склав 1445,23 (у 2017 році – 1424,91), по ринку ризикових видів страхування становив 248,57 (у 2017 році – 305,70). В цілому по страховому ринку індекс Герфіндаля – Гіршмана склав 219,96 (у 2017 році – 273,50). Дані свідчать, що на ринку видів страхування інших, ніж страхування життя, має місце значний рівень конкуренції (ННІ в 4 рази менше 1000), в той час як на ринку страхування життя наявна помірна монополізація..

Обсяг валових страхових виплат/відшкодування у 2018 році збільшився на 18,7%, обсяг чистих страхових виплат збільшився на 18,3%. Зростання обсягів валових страхових виплат мало місце у більшості основних видах страхування. Найбільше зросли валові страхові виплати в автострахуванні (на 19,3%), медичному страхуванні (на 22,9%), страхуванні майна (на 105,4%), страхуванні життя (на 29,8%). Водночас, зменшилися валові страхові виплати зі страхування фінансових ризиків (на 6,4%) та страхування кредитів (на 38,8%). Рівень валових виплат у порівнянні з 2017 роком збільшився на 1,6 в.п. та становив 25,1%. Рівень чистих страхових виплат станом на 30.09.2018 становив 33,3%, що менше на 1,1 в.п. у порівнянні з аналогічним періодом попереднього року. Високий рівень валових та чистих

страхових виплат спостерігається з медичного страхування – 57,7% та 60,0%, за видами добровільного особистого страхування – 36,1% та 40,1%, за видами недержавного обов’язкового страхування – 38,0% та 38,2% (з обов’язкового страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів – 44,1% та 43,7%) відповідно.

У порівнянні з 2017 роком збільшились такі показники, як загальні активи страховиків (на 4,7%); активи, визначені ст. 31 Закону України «Про страхування» для представлення коштів страхових резервів – (на 8,3%).

На основі результатів аналізу діяльності “life” страхових компаній, які сформували лише 7,9% ринкового обсягу страхових премій, можна стверджувати, що довгострокові програми накопичення коштів, поширені, наприклад, в Сполучених Штатах Америки, є малопопулярними на вітчизняному страховому ринку через нестабільну економіко-політичну ситуацію в країні. Інші види страхування акумулювали біля 32,1 млрд. грн. коштів за класичними страховими продуктами [1, 2].

У ході реструктуризації активів проблемних страхових компаній та виводу з ринку дрібних представників страхового бізнесу спостерігається активізація клієнтських уподобань на користь системних міжнародних страхових брендів, які на 18,3% збільшили обсяг надходжень валових страхових премій, відповідно зміцнивши свої фінансові показники діяльності за рахунок чистих страхових премій (+ 18,4%).

В умовах високо ризикової фінансової діяльності страхові компанії прагнуть акумулювати якнайбільшу частку клієнтських платежів у вигляді чистого прибутку. Питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях у 2018 році становила 72,8%, що на 6,6 в.п. більше в порівнянні з 2017 роком. Це може означати слабку агентську та перестрахову активність компанії, а також її клієнтську політику, що передбачає мінімальні виплати.

Найбільша конкуренція на страховому ринку України спостерігається за всіма видами страхування, окрім страхування життя та медичного страхування, які є значною мірою монополізованими міжнародними страховими групами, що пропонують доступні продукти для задоволення клієнтських запитів. Страхові ризики збільшились, зокрема, через знецінення національної валюти протягом останніх років. Оскільки страховий ринок значною мірою монополізований іноземними компаніями, то цінові діапазони чуйно реагують на зміни валютних курсів.

Українські страховики є лідерами продажу продукту «Зелена карта», перш за все, через продуманий ритейловий підхід та партнерські канали продажів, зокрема через банківські установи. Поєднання діяльності банку і страхових компаній приносить досить високий економічний ефект і в інвестиційній діяльності.

Результати аналізу діяльності страхових компаній на вітчизняному інвестиційному ринку є індикатором активності та фінансової стабільності цих фінансових установ. Результати дослідження динаміки та структури інвестиційного доходу страхових компаній за останні періоди її діяльності є ключовими у контексті оцінки інвестиційної активності та приймаються до розгляду керівництвом страховика задля вироблення тактичних та стратегічних напрямів прямого інвестування даною небанківською фінансовою установою. Стрімко зростає зацікавленість страхових компаній у використанні таких фінансових інструментів як облігації та депозити у банках.

Важливим індикатором оцінки виконання страховим ринком його інвестиційної функції є частка довгострокового страхування у загальній сумі страхових премій. У порівнянні з розвиненими країнами світу, де частка страхування життя складає понад 60%, в Україні розвиток такого страхування все ще залишається на дуже низькому рівні. Активізація страхування життя має важливе значення як для розвитку страхового ринку, так і для національної економіки в цілому, адже саме у сфері страхування життя акумулюються довгострокові ресурси, які можна інвестувати у різні галузі економіки, сприяючи економічному зростанню держави. У країнах із розвинутою ринковою економікою компанії, що займаються страхуванням життя, забезпечують понад 30% інвестицій у національну

економіку, а досвід європейських держав свідчить, що розвинуте страхування життя дає можливість ефективно вирішувати ряд соціальних проблем, не створюючи додаткового навантаження на державний бюджет

Дослідження динаміки та структури страхових резервів страховиків є ключовим аналітичним базисом для розуміння забезпечення стабільної діяльності та платоспроможності страхових компаній у разі настання певних ризикових операцій. Основна частина страхових резервів вітчизняних страхових компаній розміщена на банківських депозитах та у державних цінних паперах.

Проведення заходів з пруденційного нагляду за страховими компаніями може сприяти вирішенню існуючої проблеми взаємовідносин споживача страхових послуг та компанії. Це, у свою чергу, сприятиме наданню повноважень страховим компаніям щодо управління персональними та бізнесовими видами ризику та в цілому могло б активізувати вітчизняну страхову систему [2]. Посилення окремих державних заходів у проведенні страхової політики на сьогоднішній день є необхідним.

Формування розвинутого страхового ринку забезпечить сприятливі умови для ринкової трансформації національної економіки та стабільного розвитку міжнародних відносин. Попри те, що кількісні показники розвитку страхового ринку України мають позитивну динаміку, його функціональні та інституційні характеристики в цілому ще не відповідають реальним потребам національної економіки. Для успішного розвитку та покращення ситуації на українському ринку страхових послуг необхідна злагодженість та скоординованість роботи як держави, так і страхових компаній. При цьому держава має забезпечити ринок стабільною нормативною базою, необтяжливим державним наглядом, а страхові компанії мають бути максимально сумлінними та чесними зі своїми клієнтами.

Узагальнюючи вищезазначене, можна стверджувати, що страховий ринок України перебуває на етапі розвитку та інтеграції у світовий простір. Основними факторами, під впливом яких функціонує ринок страхування в Україні є: продовження військового конфлікту в країні; обмеження платоспроможного попиту з боку кінцевих споживачів послуг (страхувальників) через зниження рівня вільних доходів населення і суб'єктів господарювання; девальвація національної валюти; втрата депозитів окремих страховиків внаслідок ліквідації значної кількості банківських установ; зниження ліквідності фондового ринку тощо [3]. На даний момент ефективне функціонування страхового ринку України гальмується відсутністю єдиної державної стратегії щодо розвитку ринку страхових послуг в державі, нестабільністю економічної ситуації в державі, низьким рівнем страхової культури та фінансової освіченості учасників страхового ринку, браком ліквідних фінансових інструментів для проведення ефективної політики інвестування коштів, низьким рівнем капіталізації вітчизняних страховиків (недокапіталізованість страхових компаній унеможливорює страхування масштабних ризиків в енергетичній, екологічній, фінансовій сферах), зволіканням із упровадженням обов'язкового медичного, аграрного та пенсійного страхування за участю страховиків, низьким рівнем якості послуг, що надаються окремими страховиками тощо.

Список використаних джерел

1. Підсумки діяльності страхових компаній за 9 місяців 2018 року. URL: <https://forinsurer.com/files/file00647.pdf> (дата звернення: 19.02.2018).
2. Гриценко А. В. Забезпечення фінансової стійкості страхової компанії на основі ефективного управління ризиками.: дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Дніпро, 2018. 265 с.
3. Пурий Г. М. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2018/60.pdf (дата звернення: 20.02.2018)

УДК 65.012.123

ВПЛИВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА НА СТАБІЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Передерієнко Алла, магістрант групи ФС-17М
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Котенко Т.М
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Сучасний стан розвитку глобалізаційних процесів, пришвидшена трансформація світового господарства, структурні зміни української економіки посилюють перед підприємницькими структурами, незалежно від форм власності та видів діяльності, завдання дослідження, ідентифікації та розроблення заходів щодо мінімізації негативного впливу факторів зовнішнього середовища. Деструктивні чинники та соціально-економічні загрози можуть негативно впливати на поведінку суб'єктів економічної діяльності.

Саме за цих обставин постає нагальна потреба належного фінансового управління на мікроекономічному рівні у контексті розроблення заходів щодо мінімізації ризиків та урахування чинників зовнішнього середовища.

Оскільки стратегічне управління базується на вивченні як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, в науці передбачено два напрями дослідження. Аналізуючи роботу на прикладі ТОВ «Спектр-Агро» в галузі сільського господарства, ми дійшли висновку, що найбільший вплив відбувається в ефективних новітніх технологіях вирощування сільськогосподарських культур та рекомендацій щодо їх впровадження. Велике значення на даному етапі відіграють погодні умови та коливання курсу, транспортні послуги. Результати діяльності підприємства значною мірою визначаються його зовнішнім середовищем. Підприємства стежать за зовнішньою обстановкою з метою виявити та використати її сприятливі можливості для досягнення поставленої мети, уникнути при цьому загрози перешкод. Підприємство як відкрита система, залежить від зовнішнього середовища стосовно поставок, ресурсів, енергії, кадрів, а також споживачів.

Дослідник із проблем стратегічного управління О. Віханський зазначає, що в сучасних умовах підприємство повинно не тільки пристосовуватися до навколишнього середовища, темпів його зміни, а й приймати активну участь у формуванні зовнішніх умов власної діяльності, при цьому регулярно визначати потенційні можливості та загрози [1]. Так, первинним етапом в стратегічному управлінні організацією є процес аналізу середовища, в якому функціонує підприємство, своєрідний збір інформації. Дослідження зовнішнього середовища в науці прийнято вважати першим кроком в управлінні підприємством, оскільки цей процес забезпечує інформативну базу для формування мети та розроблення загальної стратегії розвитку.

Науковець О. Матушевська серед факторів впливу зовнішнього середовища виділяє також податкову систему. Вчена вважає, що мінливість та нестабільність податкового законодавства зумовлює ріст чисельності збиткових підприємств [2]. Таким чином, з метою зменшення впливу фактора «податкова система» на економічну стійкість підприємства доцільним є з боку держави визначення пріоритетних галузей і надання їм податкових пільг, які би стали додатковими парафіксальними джерелами, а також забезпечення тісного взаємозв'язку грошо-во-кредитної політики з податковою та бюджетною.

Таким чином, існують різні підходи щодо аналізу зовнішнього оточення організації. Проте алгоритм процесу дослідження містить стандартні етапи, основними з яких є:

- визначення чинників безпосереднього впливу та структурування зовнішнього середовища;
- визначення параметрів, меж аналізу;

- збір інформаційних даних, на основі яких проводитиметься аналіз;
- визначення методики дослідження;
- проведення аналізу та узагальнення на його основі висновків.

Існує також методика структурування зовнішнього середовища T.E.M.P.L.E.S. (Technology, Economics, Market, Politics, Laws, Ecology, Society) [3]. Фактори впливу навколишнього середовища за цією методикою згруповано за шістьма напрямками (економічний, політичний, законодавчий, технологічний, навколишнє середовище та суспільство). Перевагою такого структурування є відображення чинників впливу за кожною групою.

Результати дослідження впливу зовнішнього середовища на діяльність підприємства дали змогу дійти таких висновків:

– за умови складності зовнішнього середовища всі фактори впливу за результатами аналізу наукової літератури класифікувати варто не лише як прямі та непрямі, а й за принципом керованості, ієрархічною будовою, джерелами походження, функціональними характеристиками.

– доведено, що результативна ознака – обсяг чистого доходу від реалізації продукції – на 95,9% зумовлена такими загальними макроекономічними факторами, як рівень інфляції, ВВП країни, та специфічними факторами – капітальні інвестиції в аграрну галузь, індекс споживчих цін на товари та послуги в галузі, сума власного капіталу суб'єктів підприємницької діяльності у аграрній сфері та їх прибутковість.

Ця модель дає змогу сформулювати комплекс заходів, спрямований на підвищення рівня фінансової стабільності підприємств аграрної сфери, враховуючи вплив зовнішнього середовища, спрогнозувати рівень доходу організації за прогнозованих значень включених до моделі факторних змінних.

На нашу думку, ця причина характерна і для ТОВ «Спектр-Агро» для того, щоб надати можливість клієнтам побудувати ефективний аграрний бізнес, в повній мірі використати потенціал родючості ґрунтів та врожайності рослинних організмів за рахунок використання сучасних технологій, зменшити шкідливий вплив на навколишнє середовище, отримати продукцію, яка відповідає стандартам світової якості, прискорити таким чином зростання і розвиток аграрного виробництва в Україні і збільшити долю високоякісних українських сільськогосподарських товарів на ринках світу.

Розробляючи власну стратегію підприємства мають враховувати максимально всі ризики, та мати резервний фонд для зменшення впливу у разі ситуації, що може виникнути.

Список використаних джерел:

1. Виханский О.С. Стратегическое управление / О.С. Виханский. – 2-е изд. – М. : Экономика, 2004. – 296 с.
2. Матушевська О.А. Оцінка факторів зовнішнього середовища, що впливають на економічну стійкість промислового підприємства / О.А. Матушевська // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 3–4. – С. 56–59.
3. Гершун А.М. Анализ внешней среды бизнеса. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.cfin.ru/management/strategy/plan/t_e_m_p_l_e_s.shtml

УДК 336.76

МІЖНАРОДНІ АСПЕКТИ РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО РИНКУ

Попов Володимир, студент групи МEB-16-1П
Науковий керівник: к.е.н., доц. Попов В.М.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Необхідною передумовою розвитку усіх секторів економіки держави є розвиток та становлення фінансового ринку.

Глобалізаційні процеси, що відбуваються у світовій економіці, учасником яких є Україна, справляють вплив на розвиток національних фінансових ринків, які є взаємозалежними із розвитком міжнародної фінансової системи, і зазнають при цьому позитивних та негативних впливів.

На сучасному етапі свого розвитку фінансовий ринок України має об'єктивні передумови для трансформації у високоефективний механізм забезпечення інвестицій для потреб економіки. Участь України в міжнародних економічних зв'язках, міжнародна регіональна інтеграція визначають сучасну спрямованість розвитку фінансової системи та національної економіки [2, с.322]. Тому питання дослідження міжнародних аспектів регулювання фінансового ринку є на сьогодні досить актуальним.

Значний науковий внесок у дослідження проблем розвитку фінансового ринку України зробили такі вчені та фахівці, як І.А. Бланк, Р.Й. Бачо, О.В. Клименко, Н.С. Кузнецова, В.П. Левченко, К.В. Масляева, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова, В.В. Посєдинок, В.І. Полухович, В.П. Приходько, Л.А., Савченко, В.П. Ходаківська та ін.

Регулювання фінансового ринку має свої особливості. Вони пов'язані як зі специфікою відносин між суб'єктами цього ринку, так і з підвищеними ризиками, властивими фінансовому ринку. Можна сформулювати три головні цілі регулювання будь-якого ринку: захист інвесторів; забезпечення справедливості (рівний доступ, рівне регулювання), ефективності й прозорості ринку; зниження системних ризиків [4].

Механізм державного регулювання фінансового ринку в Україні побудований на основі секторної моделі, тобто система регулювання є трьохрівневою: регулювання банківської діяльності здійснює Національний банк України; регулятором на ринку цінних паперів виступає Національна комісія з ЦП та фондового ринку (НКЦПФР); діяльність інших фінансових посередників і фінансових компаній (страхових компаній, кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів тощо) регулюються Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. НБУ як регулятор є незалежним від уряду та економічно самостійним, діяльність двох інших координуються Кабінетом Міністрів України [1]. Контроль діяльності учасників ринків фінансових послуг та отримання від них інформації у межах повноважень, визначених законом здійснює Антимонопольний комітет України та інші державні органи.

Існують також саморегулювальні організації, які, як правило, здійснюють інституційно-правове регулювання, яке, на відміну від державного (примусово-владного впливу) регулювання, значною мірою спирається на зацікавленість учасників дотримуватися інституційно-правових норм.

Глобалізація економічних зв'язків впливає на інтернаціоналізацію фінансових ринків та змушує національні регулюючі органи розвивати двосторонні і багатосторонні офіційні зв'язки з іноземними органами нагляду та контролю з метою створення системи міжнародного співробітництва у сфері попередження шахрайств з фінансовими ресурсами, регулювання фондових ринків, інвестиційної діяльності тощо [3]. Тому, крім національних систем регулювання фінансового ринку, функціонують численні міжнародні організації.

Їхньою первісною метою були уніфікація стандартів, процедур і умов розрахунків щодо цінних паперів для підвищення ефективності національних фінансових ринків, тісно між собою пов'язаних.

Серед них варто виділити:

1. Міжнародний валютний фонд (МВФ) - міжурядова організація, призначена для регулювання валютно-кредитних відносин між державами-членами та для фінансової допомоги їм через надання коротко- і середньострокових кредитів. Є інституційною основою світової валютної системи, підтримує стабільність у міжнародних валютних відносинах, сприяє економічному зростанню, розвитку міжнародної торгівлі, забезпеченню високого рівня зайнятості та доходу.

2. Міжнародна організація комісій з цінних паперів (IOSCO) - впливова організація, яка координує діяльність світового ринку капіталів та об'єднує комісії з цінних паперів понад 120 країн світу. Головними завданнями є: розробка стандартів регулювання діяльності на фондових ринках; обмін інформацією для прискорення розвитку національних ринків; розробка стандартів нагляду за міжнародними операціями з цінними паперами.

3. Форум Європейських Комісій з цінних паперів (FESCO) - регулююча організація, заснована 17 Європейськими наглядовими органами з метою покращення захисту інвестора, підвищення цілісності і прозорості ринків капіталу. Головне досягнення – підписання Меморандуму Взаєморозуміння між членами організації, який є основою для співробітництва та обміну інформацією з питань ринкового нагляду і включає можливість спільних перевірок, а також зобов'язання посадових осіб забезпечувати інших керівників різного рівня інформацією, яка може бути корисною.

4. Група 30 - незалежна недержавна некомерційна організація, що була створена експертами 30 фінансових ринків. Об'єднує наукові і фінансові установи, а також провідних фахівців в галузі економічних досліджень. Діяльність спрямована на роз'яснення процесів у світовій економіці та на міжнародних фінансових ринках, для учасників цих ринків, а також надання допомоги при розробці міжнародними організаціями проектів рішень у цих сферах.

5. Міжнародна федерація бухгалтерів та Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності (IASB) – це організації, сферою регулювання яких є аудит та бухгалтерський облік і фінансова звітність. IASB розробляє єдиний комплекс високоякісних стандартів фінансової звітності для забезпечення отримання повної, прозорої та порівняльної інформації, що можуть використовуватись в міжнародній практиці.

6. Базельський комітет з банківського нагляду - ключовий інститут, який займається уніфікацією існуючих у світі важливих правил нагляду за банківською діяльністю, а в перспективі і правил нагляду за всім фінансовим ринком. Комітет розробляє правила, які базуються на узагальненні кращих зразків практики банківського сектору. Комітет випускає директиви та рекомендації для органів нагляду держав-членів. Зазначені рекомендації не є обов'язковими до виконання, проте, в більшості випадків знаходять своє відображення в національному законодавстві держав-членів.

7. Міжнародна асоціація страхових наглядачів (IAIS) - міжнародний суб'єкт нормотворчості, відповідальний за розробку принципів, стандартів та іншої документації для здійснення нагляду за сектором страхування та допомоги у їх впровадженні. Вона покликана: сприяти ефективному і узгодженому на міжнародному рівні нагляду за страховою галуззю з метою розвитку та підтримки безпечних і стабільних ринків страхування на користь і для захисту власників страхових полісів; сприяти глобальній фінансовій стабільності.

8. Фінансова комісія з проблем відмивання капіталів (FATF) – міжурядовий орган, метою роботи якого є розробка і впровадження на міжнародному рівні політики, що спрямована на мобілізацію політичної волі для проведення національних реформ у сфері законодавства та регулювання заходів і стандартів з боротьби щодо відмивання грошей, отриманих злочинним шляхом та фінансуванню тероризму.

9. Комітет з питань платіжних та розрахункових систем (CPSS) - займається

розробкою правил і стандартів функціонування міжнародних платіжних систем.

З метою повноцінного входження до світового співтовариства розвинених передових держав та побудови реально інтегрованого фінансового ринку Україна повинна дотримуватись міжнародних стандартів його регулювання. Важливим в цьому аспекті є правильне і раціональне використання світового досвіду регулювання та побудови національного законодавства стосовно регулювання фінансового ринку відповідно до міжнародних рекомендацій та з урахуванням національних інтересів.

Реформування вітчизняного законодавства у сфері регулювання фінансового ринку відповідно до міжнародних стандартів дозволить вирішити наступні проблеми:

- з одного боку, забезпечити повноцінний вихід українських інвесторів на міжнародні ринки капіталів, а з іншого – залучити іноземних інвесторів на внутрішній фінансовий ринок, що сприятиме притоку іноземного капіталу в країну;
- знизити рівень ризиків при укладанні угод, прискорити проведення операцій на ринку, зменшити витрати на обробку інформації [3].

Формування ефективної системи державного регулювання фінансового ринку має відбуватись із врахуванням принципів, розроблених міжнародними організаціями у сфері контролю та нагляду за фінансовими ринками: Базельським комітетом по нагляду за банківською діяльністю, Міжнародною організацією комісій по цінних паперах (International Organization of Securities Commissions — IOSCO) та Міжнародною асоціацією страхових наглядачів (Міжнародною асоціацією страхових наглядачів (International Association of Insurance Supervisors — IAIS), Фінансовою комісією з проблем відмивання капіталів (FATF) та Комітетом з питань платіжних та розрахункових систем (CPSS). До них відносяться принципи забезпечення прозорості, фінансової стійкості, платоспроможності та відповідальності.

Список використаних джерел

1. Андрейків Т.Я., Шморгай В.Б. Сучасні механізми регулювання фінансового ринку в Україні / Т.Я. Андрейків, В.Б. Шморгай // Технологический аудит и резервы производства. - № 1/7(21), 2015. – с. 60-64.
2. Буднік М. М. Фінансовий ринок: навч. посібник / [М. М. Буднік, Л. С. Мартюшева, Н. В. Сабліна]. - Х. : ХНЕУ, 2007. - 432с.
3. Ісаєва О.В. Проблеми наднаціонального регулювання фінансового ринку в умовах глобалізації / О.В. Ісаєва // [Електронний ресурс]. - Режим доступу:https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/123456789/59543/7/Isaieva_globalization2.pdf
4. Смагін В.Л. Проблеми регулювання фінансового ринку в контексті структурних трансформацій / В.Л. Смагін // Моделювання регіональної економіки. - 2010. - № 1. - С. 185-193. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Modre_2010_1_25

УДК 658.15

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ ЛІКВІДНОСТІ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Поліщук Олександр, магістрант групи ФС-17М
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Мельник Т.А.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

В сучасних умовах економічної нестабільності для більшості вітчизняних підприємств аналіз ліквідності та платоспроможності є важливим елементом стратегії управління їх фінансового стану. Тому обрана тема є актуальною.

Питанням оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства присвячено праці багатьох як вітчизняних так і закордонних авторів. Проте враховуючи постійні зміни в економічному середовищі методи аналізу ліквідності та платоспроможності потребують осучаснення.

Метою дослідження є систематизація існуючих методів оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства та надання пропозицій щодо їх осучаснення.

Оцінку ліквідності та платоспроможності підприємства можливо здійснювати різними методами [4, 5]. Найбільш складною й неоднозначною проблемою процесу оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства є обґрунтування та вибір методів і методичних підходів. При цьому метод оцінки визначається всіма компонентами оцінки, його вибір залежить від об'єкта, суб'єкта, мети, критерію, інформаційної бази, а система показників підбирається, виходячи з методичного підходу й глибини процесу оцінки [6, с. 8].

В економічній літературі набув популярності балансовий метод, який передбачає складання платіжного календарю [1, с.295; 3, с.325] або платіжного балансу підприємства [2, с.89] та ліквідного балансу [3, с.316]. Наведений метод є простим у використанні проте не враховує вплив різних факторів на фінансові ресурси підприємства. Також необхідно відмітити, що ліквідний баланс більше характеризує платоспроможність підприємства ніж його ліквідність.

На практиці частіше використовують коефіцієнтний метод, який передбачає здійснення розрахунків масивів показників ліквідності та платоспроможності підприємства. Наведений метод найпростіший у розрахунках проте для обробки масиву отриманої інформації потребує висококваліфікованих фінансових аналітиків.

Для комплексної оцінки платоспроможності підприємства науковці використовують інтегральний метод, який полягає у побудові інтегрального показника. Певний інтерес представляє французька методика оцінки платоспроможності, яка дає змогу оцінити ймовірність затримки платежів підприємством залежно від значення такого дискримінантного показника [1; 5, с.14].

Таким чином методичний інструментарій інтегральної оцінки ліквідності та платоспроможності для підприємства має ряд переваг і дозволяє:

- перейти від словесних оцінок рівнів платоспроможності та ліквідності підприємства до кількісних;
- комплексно оцінювати рівень платоспроможності та ліквідності підприємства на основі єдиного інтегрального показника в динаміці й у порівнянні з підприємствами аналогами;
- виявляти найбільш вузькі місця в роботі підприємства й обґрунтовувати управлінські рішення щодо формування необхідного майбутнього рівня його ліквідності та платоспроможності.

Для доповнення кількісного аналізу показників ліквідності та платоспроможності їх лінгвістичною характеристикою доцільно використовувати нечітко-множинний аналіз [7].

Для проведення якісної оцінки показників ліквідності та платоспроможності підприємства необхідно застосовувати математичний апарат теорії нечітких множин [2]. Причин до цього кілька - нечіткі множини ідеально описують суб'єктну активність осіб, що приймають рішення; нечіткі числа ідеально підходять для планування чинників у часі, коли їх майбутня оцінка ускладнена (розмита, не має достатніх підстав вірогідності); в межах однієї моделі можна формалізувати як особливості економічного об'єкта, так і пізнавальні особливості пов'язаних з цим об'єктом суб'єктів менеджера та фінансового аналітика; нечіткість параметрів розподілу обумовлена тим, що статистичної вибірки даних у класичному розумінні немає, і для аналізу використовується наукова категорія квазістатистики [7].

Позитивною рисою використання математичного апарату нечітких множин при проведенні оцінки ліквідності та платоспроможності, є отримання результатів у доступній формі для великого кола користувачів, адже розуміння лінгвістичного значення показників не потребує від них додаткових фінансових знань.

Перевага запропонованого методу полягає у тому, що він дозволяє кожному суб'єкту моніторингу вибрати саме ті показники ліквідності та платоспроможності підприємства, який би максимально задовольнили його вимогам та забезпечили можливість ефективного вирішення виявлених проблем. Тобто перелік показників, на підставі яких здійснюється оцінка ліквідності та платоспроможності, є досить варіабельним, що враховує особливості діяльності підприємства [8].

Відсутність загальновизнаного універсального підходу до оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства ускладнюють і часто роблять неефективними, як сам аналіз, так і управлінські рішення, прийняті на його основі. Тому необхідно постійно оновлювати методи оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства, які би відповідали сучасним тенденціям, та забезпечували отримання об'єктивної та достовірної інформації про стан ліквідності та платоспроможності, що сприяло розробці та прийнятті ефективних управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. [Текст] / Білик М. Д., Павловська О. В., Пritуляк Н. М., Невмержицька Н. Ю.- К.: КНЕУ, 2005. - 592 с.
2. Мец В. О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: Навч. посібник. [Текст] / В. О. Мец - К.: КНЕУ, 1999. - 132 с.
3. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз. Підручник. [Текст] - К. : Центр учбової літератури, 2008. - 566 с.
4. Мельник Т.А. Методи оцінки ліквідності підприємства / Т.А. Мельник , К.В. Лобач // Наукові записки. – Вип. 20. – Кіровоград : КНТУ, 2016. - С. 79-94.
5. Мельник Т.А. Методи визначення платоспроможності підприємства / Т.А. Мельник, К.В. Лобач // Наукові записки. – Вип. 21. – Кропивницький : ЦНТУ, 2017. - С. 3-15.
6. Смірнова П. В. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємств роздрібною торгівлі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» [Текст] / Смірнова Поліна Василівна ; Харківський державний університет харчування та торгівлі. – Харків, 2009. – 18 с.
7. Мельник Т.А. Сучасні методи оцінки фінансового стану суб'єктів господарювання / Т.А. Мельник // Облік і контроль в управлінні підприємницькою діяльністю : Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції, 19-20 травня 2016 р. – К.: Ексклюзив-Систем, 2016.- С.176-179.
8. Семенович Т.А. Організаційно-економічний механізм стабілізації фінансового стану транспортних підприємств: Автореф. дис... канд. екон. наук: 08.06.01 / Т.А. Семенович ; Нац. транспорт. ун-т. - К., 2005. - 20 с.

УДК 332.146

ОЦІНКА ПРИБУТКОВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Собчук Олена, магістрант групи ФС-17М

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Загребя І.Л.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є його прибутковість, яка характеризується абсолютними (сума прибутку) та відносними (рівень рентабельності) показниками. Якщо сума прибутку показує абсолютний ефект від діяльності, то рентабельність характеризує міру цієї ефективності, тобто відносний рівень прибутковості підприємства або продукції, що виробляється. Рентабельність як показник дає уявлення про достатність прибутку порівняно з іншими окремими величинами, що впливають на фінансово-господарську діяльність підприємства. Під час визначення показника рентабельності прибуток співвідноситься з чинниками, що мають найзначніший вплив на його отримання: доходами, витратами, ресурсами, капіталом

Рентабельність порівнює одержаний ефект з витратами або ресурсами, використаними для його досягнення. У сучасній вітчизняній і зарубіжній аналітичній практиці застосовується безліч показників рентабельності, які з різних позицій характеризують прибутковість діяльності підприємств. Велике значення при цьому має вибір оціночного показника ефекту, що використовується в розрахунках. Найчастіше використовується чотири показника: валовий прибуток, операційний прибуток, прибуток до оподаткування, чистий прибуток.

Для аналізу прибутковості підприємства доцільно використовувати комплекс показників. Перш за все, це показник чистого прибутку в динаміці, який відповідно до чинних стандартів бухгалтерського обліку визначається шляхом додавання до фінансового результату від звичайної діяльності після оподаткування надзвичайних доходів та віднімання надзвичайних витрат і податку з надзвичайного прибутку [1].

Крім абсолютного показника використовуються такі відносні показники, як:

рентабельність реалізованої продукції - визначається як частка від ділення чистого доходу від реалізації продукції на виручку від реалізації продукції;

рентабельність операційної діяльності - визначається як частка від ділення фінансового результату від операційної діяльності на виручку від реалізації продукції;

рентабельність основного капіталу – визначається як частка від ділення чистого прибутку підприємства на підсумок балансу;

рентабельність власного капіталу – визначається як частка від ділення чистого прибутку на середню вартість власного капіталу.

Залежно від того, з чим порівнюється показник прибутку, виділяють групи коефіцієнтів рентабельності (рентабельність капіталу, рентабельність продажів та інша). Необхідно використовувати дві основні групи показників рентабельності:

показники, розраховані на підставі поточних витрат (вартості продажу);

показники, розраховані у зв'язку з використанням виробничого капіталу (виробничих активів).

Показники рентабельності першої групи розраховуються на базі даних бухгалтерського обліку, прибутків та збитків і становлять систему коефіцієнтів, зокрема:

коефіцієнт граничного рівня валового прибутку – відношення суми валового прибутку до обсягу продажу (реалізації) продукції;

коефіцієнт граничного рівня прибутку від основної операційної діяльності – відношення суми прибутку від основної операційної діяльності до обсягу реалізації продукції;

коефіцієнт граничного рівня прибутку від усієї діяльності підприємства (операційної, фінансової, інвестиційної) - відношення суми прибутку до виплат за довгостроковими зобов'язаннями і податкових виплат до обсягу реалізації продукції;

коефіцієнт граничного рівня чистого прибутку - відношення суми чистого прибутку після виплати відсотків за довгостроковими зобов'язаннями та сплати податків до обсягу реалізації продукції.

Показники рентабельності другої групи розраховуються як відношення прибутку до коштів, вкладених у підприємство засновниками, акціонерами та інвесторами, це:

коефіцієнт віддачі виробничих активів - відношення суми чистого прибутку після виплати відсотків за довгостроковими зобов'язаннями та сплати податків до середньорічної величини всіх виробничих активів підприємства.

коефіцієнт віддачі інвестиційного капіталу - відношення суми прибутку до виплат за довгостроковими зобов'язаннями і податкових виплат до середньорічної суми всіх активів підприємства за мінусом короткострокових зобов'язань, або середньорічної суми капіталізованих коштів (акціонерний капітал + довгострокові зобов'язання).

коефіцієнт віддачі акціонерного капіталу - відношення суми чистого прибутку після виплати відсотків за довгостроковими зобов'язаннями та сплати податків до середньорічної суми власного капіталу, представленої акціонерним капіталом.

При високих темпах інфляції визначення показників прибутковості підприємства доцільно здійснювати за даними балансу та звіту про фінансові результати, скоригованими на індекс інфляції.

Задовільний рівень ефективності потребує, з одного боку, перевищення кінцевих результатів над витратами на їх досягнення, а з іншого – зіставлення одержаних при цьому результатів з результатами аналогічних об'єктів. При цьому абсолютна сума прибутку, отримана підприємством, є дуже важливим показником діяльності, однак не може характеризувати рівень ефективності господарювання. Це пов'язано з тим, що абсолютний розмір прибутку характеризує лише одноразовий економічний ефект, тоді як міру цієї ефективності характеризує показник рентабельності [2].

Отже, прибутковість характеризується прибутком та рентабельністю. Існують різні підходи до визначення показників рентабельності. У цілому показники рентабельності більш змістовно, ніж прибуток, зображають кінцеві результати господарювання, тому що їх величина показує співвідношення факту з дійсними або використаними ресурсами.

Прибуток є джерелом виробничого і соціального розвитку, займає провідне місце в забезпеченні самофінансування підприємства. Для покращення показників прибутковості господарської діяльності, потрібно, розширювати обсяги виробництва та знижувати собівартість продукції; розширювати, орієнтуючись на ринок, асортимент та підвищувати якість продукції, впроваджувати заходи по підвищенню продуктивності праці своїх працівників; грамотно будувати договірні відносини з постачальниками і покупцями; вміти розумно розміщувати отриманий раніше прибуток для досягнення оптимального ефекту та з максимальною віддачею використовувати потенціал, що є в розпорядженні підприємства (у тому числі фінансові ресурси).

Список використаних джерел

1. Міщенко К. Г. Прибутковість підприємства та шляхи її підвищення. *Міжнародний научний журнал «Інтернаука»*. Серія «Економічні науки». 2017. № 2 (24), 2 т. С. 105 - 107.
2. Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В.С. Прибутковість підприємства: сучасні підходи до визначення сутності. *Економіка і суспільство*. 2016. Випуск #3. С. 189 - 192.

УДК 336.012.23

ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

Тімкіна Поліна, студентка групи ФН-15-4
Науковий керівник: асистент Петренко Л.М.
Кіровоградський інститут розвитку людини
м. Кропивницький, Україна

Фінансовий стан є найважливішою характеристикою ділової активності і надійності підприємства. Воно визначає конкурентоспроможність підприємства та його потенціал в діловому співробітництві, виступає гарантом ефективної реалізації економічних інтересів всіх учасників господарської діяльності як самого підприємства, так і його партнерів. Стійке фінансове становище підприємства залежить від вмілого, прорахованого управління всією сукупністю виробничих і господарських факторів, що визначають результати його діяльності.

А.Д. Шеремет зазначає, що «фінансовий стан характеризує розміщення і використання коштів підприємства, що визначено ступенем виконання фінансового плану і мірою поповнення власних коштів за рахунок прибутку та інших джерел, а також швидкістю обороту виробничих фондів і оборотних коштів» [1, с. 283]. Виходячи зі змісту визначення фінансового стану за А. Д. Шереметом, можна зробити наступний основний висновок про те, що фінансовий стан підприємства виражається в раціональності структури активів і пасивів, ефективності використання майна та рентабельності продукції, ступеня його фінансової стійкості та рівня ліквідності і платоспроможності підприємства.

При цьому слід звернути увагу на те, що, на думку А.Д. Шеремета і Є.В. Негашева, за якою фінансова стійкість виступає однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Особливо яскраво, цю думку відображає запропонована ними класифікація фінансового стану підприємства за ступенем його фінансової стійкості. Вони виділили чотири типи фінансового стану, в яких може перебувати підприємство: абсолютна стійкість, нормальна стійкість, нестійкий фінансовий стан, кризовий фінансовий стан [1. с. 156-157]. Слід звернути увагу на те, що для оцінки фінансової стійкості підприємства ними рекомендована певна, тільки їй притаманна система показників, до якої не входять показники платоспроможності, ліквідності, раціональності розміщення та використання майна.

Дещо іншу позицію до сутності фінансового стану підприємства, його фінансової стійкості і взаємозв'язку між ними займає Г.В. Савицька. З одного боку, даючи характеристику поняттям «фінансовий стан» і «фінансова стійкість підприємства», вона зазначає, що фінансовий стан підприємства являється економічною категорією, що відображає стан капіталу в процесі його кругообігу і здатність суб'єкта господарювання до саморозвитку на фіксований момент часу [2, с. 606]. Далі нею відзначається, що в процесі господарської діяльності відбувається безперервний процес кругообігу капіталу, змінюються структура засобів і джерел їх формування, наявність і потреба у фінансових ресурсах і, як наслідок, змінюється фінансовий стан підприємства, зовнішнім проявом якого виступає платоспроможність. Далі Г.В. Савицька зазначає, що фінансовий стан може бути стійким, нестійким (передкризовому) і кризовим. Поряд з цим підкреслює, що фінансовий стан

підприємства, його стійкість, стабільність залежать від результатів його виробничої і комерційної діяльності. Викладений підхід, по суті, збігається з характеристикою фінансового стану, його стійкості і взаємозв'язку між ними, яку дають вищевказані автори.

З іншого боку, Г.В. Савицька допускає нечіткість у розмежуванні таких понять, як «фінансовий стан» і «фінансова стійкість». Даний висновок підтверджується наступним визначенням фінансової стійкості підприємства, а саме це здатність суб'єкта господарювання функціонувати і розвиватися, зберігати рівновагу своїх активів і пасивів, які змінюються у внутрішньому та зовнішньому середовищі, що гарантує його постійну платоспроможність і інвестиційну привабливість в межах допустимого ризику» [3, с. 607].

Отже, можна зробити висновок, що вищевказані автори стоять на позиції того, що «фінансовий стан» є більш широким поняттям, ніж «фінансова стійкість», а фінансова стійкість виступає однією із складових частин характеристики фінансового стану підприємства. На жаль, необхідно відзначити, що не всі автори займають настільки чітку позицію із зазначених питань.

А.Д. Шеремет, Е.В. Негашев, Р.С. Сайфулін і В.В. Ковальов проводять класифікацію фінансової стійкості за чотирма типами залежно від співвідношення загальної величини запасів і витрат і джерел їх формування, виділяючи наступні чотири типи фінансової стійкості [1]: абсолютна стійкість фінансового стану, нормальна стійкість фінансового стану, нестійкий фінансовий стан, кризовий фінансовий стан.

Чотири типу поточної фінансової стійкості виділяє В.В. Ковальов [3, с. 118]: абсолютна фінансова стійкість, нормальна фінансова стійкість, нестійкий фінансовий стан, критичний фінансовий стан.

Виходячи з вищевикладених міркувань, сутність фінансової стійкості і фінансового стану можна визначити наступним чином. Фінансова стійкість підприємства характеризується його фінансовою незалежністю, а також ступенем забезпеченості власним капіталом і кредитами банку його необоротних активів, виробничих запасів і затрат, грошових коштів і дебіторської заборгованості в межах нормативу.

Фінансовий стан - економічна категорія, що відображає структуру власного і позикового капіталу і структуру його розміщення між різними видами майна, а також ефективність їх використання, платоспроможність, фінансову стійкість, інвестиційну привабливість підприємства і його здатність до саморозвитку.

Зміна фінансового стану за кілька років дозволяє оцінити професійні та ділові якості його керівників і фахівців.

Отже, оцінка фінансового стану дозволяє інвесторам, кредиторам і партнерам по бізнесу визначити фінансові можливості підприємства на перспективу, можливості його подальшого розвитку.

Список використаних джерел

Шеремет А.Д. Методика фінансового аналізу діяльності комерційних організацій / А. Д. Шеремет ; А.Д.Шеремет,Е.В.Негашев. - М. : ИНФРА-М, 2004. - 236с.

Савицькая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия : учеб. пособие для вузов по эконом. спец. / Г. В. Савицькая. - 6-е изд., перераб. и доп. - Минск : ООО "Новое знание", 2001. - 703 с. - (Экономическое образование).

Ковалев В.В. Финансовая отчетность и ее анализ (основы балансоведения) / В.В. Ковалев, Вит В. Ковалев – М.: ТК Велби, Изд-во Проспект, 2014. – 432 с.

УДК 336.761

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СУЧАСНОГО ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Томченко Яна, студентка групи ФС-16
Науковий керівник: асистент Петренко Л.М.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

Успішний економічний розвиток потребує безперервних мобілізації, розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів. Здійснення цього процесу в будь-якій країні з ефективною економікою забезпечує фінансовий сектор. Важливу роль в фінансовому секторі відіграє фондовий ринок. Враховуючи значне відставання фондового ринку України від аналогічних фондових площадок промислово розвинутих країн, постає актуальність дослідження цього питання.

Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 29 травня 2006 року дає наступне визначення поняттю фондовий ринок. Фондовий ринок – це сукупність учасників фондового ринку та правовідносин між ними щодо розміщення, обігу та обліку цінних паперів і похідних (деривативів) [1].

Проте, вітчизняний ринок цінних паперів розпочав своє становлення ще задовго до сучасного закону, та бере свій початок у 1991 році з прийняттям Закону України «Про цінні папери і фондову біржу» [2]. Із метою забезпечення єдиної державної політики у цій сфері у червні 1995 року утворено Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку, яка в липні 2011 року отримала свою сучасну назву – Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) [5]. НКЦПФР розробляє і затверджує нормативні акти та акти законодавства, обов’язкові для виконання центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, учасниками ринку цінних паперів, їх об’єднаннями та контролює їх виконання з питань, що належать до її компетенції. Робота НКЦПФР керується Конституцією та Законами України, постановами Верховної Ради, указами в розпорядженнями Президента України, актами Кабінету Міністрів України, міжнародними договорами.

Незважаючи на відносно тривале існування в Україні системи, яка регулює ринок цінних паперів із відповідним нормативно-правовим забезпеченням, досягти ефективного перерозподілу інвестиційного капіталу в масштабах держави та її окремих регіонів не вдається. Не виходить також залучати іноземні інвестиції за рахунок вітчизняних цінних паперів. Важливим чинником, який породжує ці проблеми є економічний фактор, що загалом показує економічну нестабільність України на тлі збанкрутілих підприємств і зростаючої заборгованості [7].

З метою реформування фондового ринку в 2015 році було затверджено «Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року» [6]. Реалізація заходів була покликана на очищення фондового ринку з наступним його перезавантаженням та створенням передумов його розвитку. Але про неефективність програми свідчить звітність НКЦПФР. Так, згідно з оголошеними показниками фондового ринку за 2018 рік на організованому ринку обсяги торгів цінними паперами склали 260 866 млн грн. Обсяги

торгів акціями склали 1 180 млн грн (0,45%), корпоративними облигаціями – 10 267 млн грн (4%), облигаціями внутрішньої державної позики – 245 733 млн грн (94,1%), іншими цінними паперами – 3 685 млн грн (1,4%). Для прикладу, за підсумками 2017 року обсяг торгів на ринку цінних паперів знизився та становив 468,69 млрд грн, який в свою чергу менший результатів 2016 року на 72,23%. Відповідно, фондовий ринок України є ефективним тільки в питаннях власності – змін прав, перерозподілу долей. Але аж ніяк не як джерело залучення грошей для розвитку бізнесу, як в розвинених країнах [3].

Отже, напрями вдосконалення ринку повинні бути засновані на вирішенні проблем як економічного, так і політичного характеру. Окрім удосконалення законодавчої бази, можна виділити: розвиток біржової інфраструктури, розширення участі в торгах і гармонізація, його структури, вдосконалення інструментарію й нарощення капіталізації в цілому [4]. Проте, не в останню чергу варто зазначити хибність визначення саме ролі держави у сфері регулювання ринку цінних паперів. Головна проблема цієї ситуації полягає в тому, що нерегульований рух капіталів завдає істотної шкоди фінансовим системам.

Наведені проблеми є доволі поширеними для країн з економікою, яка переживає період свого становлення. Так, навіть такі сильні сучасні економіки Німеччини, Великобританії та Франції зіштовхувалися з вказаними проблемами та переживали внутрішні моменти кризи на певних етапах [7]. Детальніше розглядаючи позитивний іноземний досвід та сучасні тенденції на ринку цінних паперів, можна зробити висновок, що з посиленням державного регулювання, одночасно, на допомогу приходять саморегулюючі організації з розширеним сектором власних повноважень. Їх завдання полягає в тому, щоб забезпечити ефективність функціонування фондового ринку в тих сферах, де не має впливу держава.

Таким чином, сучасний фондовий ринок України в цілому має дуже потужний потенціал, але його майбутнє прямо залежить від конкретних заходів держави у сфері побудови фінансової системи. Розвиток фондового ринку без вжиття дієвих заходів з боку держави та виключно на основі саморегуляції ринкових відносин є неможливим. Становленню прозорого та розвинутого ринку цінних паперів сприятиме впровадження та імплементація міжнародних стандартів і законодавчих актів, а також введення власної стратегії з підвищення технологічності та прозорості..

Список використаних джерел

1. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15>
2. Закон України «Про цінні папери та фондову біржу» // Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-12>
3. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку оголошує загальні показники фондового ринку за 2018 рік. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/2019/02/14/nktspr-ogoloshu-pokazniki-fondovogo-rinku-za-2018-rk/>
4. Окунева О. В. Державні цінні папери на фондовому ринку України / О. В. Окунева, А. С. Погребна // Молодий вчений. – 2018. – № 10. – С. 364-367.
5. Офіційний сайт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.nssmc.gov.ua/>
6. Постанова «Про затвердження Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15>

7. Щока С.В. Державне регулювання ринку цінних паперів (порівняльний аналіз із країнами Європи) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.pap.in.ua/1_2018/34.pdf

УДК 336.13:368.032.1

ФАКТОРИ ВПЛИВУ НА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ

Федоренко Павло, магістрант групи ФС-17-М
Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Кравченко В.П.,
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький, Україна

В умовах мінливості та невизначеності ринкового середовища одним з актуальних напрямів управлінської діяльності страховика стає забезпечення його платоспроможності, що неможливо без оцінювання її рівня та аналізу факторів, що на неї впливають.

Ефективна діяльність страхових компаній залежить від рівня їхньої фінансової стійкості та платоспроможності. Лише за умови належного рівня платоспроможності страхові компанії здатні генерувати чинники позитивних кількісних і якісних змін для нормального функціонування сьогодні та забезпечення зростання власного фінансового потенціалу в майбутньому.

Ступінь платоспроможності страхової компанії залежить від ряду факторів які можуть впливати на результативність її діяльності. Ураховуючи значення платоспроможності для діяльності страхових компаній, доцільно досліджувати зовнішні та внутрішні фактори, які прямо або опосередковано змінюють її.

Платоспроможність страхової компанії - це об'єктивний показник його поточного фінансового стану шляхом його прогнозування в осяжному майбутньому [1]. Інакше, це здатність покривати всі фінансові зобов'язання, оплачувати всі позови й страхові допомоги з різних полісів, виданих страховою компанією.

У практиці страхування вважається, що якщо активи страхової компанії більші, ніж прийняті зобов'язання, то вона має достатній рівень платоспроможності.

Щодо умов платоспроможності страхової компанії то Законом України про страхування визначено умови, які забезпечують відповідний рівень платоспроможності страхової компанії. А саме:

- наявність сплаченого статутного фонду;
- наявність гарантійного фонду;
- створення страхових резервів, достатніх для майбутніх страхових виплат;
- перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності.

Згідно чинного законодавства страховики повинні відповідно до обсягів страхової діяльності підтримувати належний рівень фактичного запасу платоспроможності [2].

В дослідженнях таких вітчизняних учених, як В.Д.Базилевич, М.В.Мних, В.А.Борисова, С.С.Осадець, виділено ряд факторів, що стримують розвиток вітчизняного страхового ринку: низька платоспроможність населення, низький рівень компенсації втрат, недовіра населення до страхування, відсутність цілеспрямованої державної політики у галузі страхування, низький рівень капіталізації страховиків [3].

Також, науковцями розглядаються зовнішні, щодо страховиків чинники, негативну дію яких вони самостійно, без відповідної державної підтримки, подолати не можуть, та ті, які безпосередньо залежать від якості менеджменту страховиків, результативна реалізація якого дає можливість підвищити ефективність діяльності, збільшити фінансові результати і забезпечити фінансову стійкість [4].

Проте відсутність чіткої класифікації, а також вивчення їх впливу на платоспроможність страхової компанії дає простір для подальших досліджень.

Платоспроможність страхових компаній формується під впливом ризикоутворюючих факторів, які можна поділити на внутрішні, зовнішні та загальні внутрішні.

Зовнішні фактори — це фактори, що не залежать від діяльності страхової компанії, вони є наслідком впливу зовнішнього середовища, а тому вважаються некерованими. На відміну від зовнішніх факторів, внутрішні залежать від ефективності діяльності страхової компанії

Таким чином, фактори які впливають на платоспроможність страхової компанії можна поділити на внутрішні, зовнішні і загальні внутрішні (табл. 1):

Таблиця 1- Фактори які впливають на платоспроможність страхової компанії

Внутрішні	Характеристика
	Розмір страхових резервів
	Розмір власного капіталу
	Політика управління витратами
	Технічні резерви
	Фінансові ризики
	Управління активами страхової компанії
	Формування страхового портфеля
	Тарифна політика
	Величина і структура витрат
	Стратегія розподілу прибутку
	Кадрова політика
	Зовнішні
Рівень здійснення страхових виплат	
Нормативно-правова бази в галузі страхування	
Рівень доходів населення та інфляції в країні	
Економічна та політична ситуація	
Політика оподаткування	
Державне регулювання ринку страхування	
Рівень конкуренції страхового ринку	
Загальні внутрішні фактори	Організаційна структура
	Мобільність страхової компанії
	Склад і фінансовий стан засновників

Проведене дослідження дозволило визначити основні фактори, що впливають на платоспроможність страхових компаній, які можуть підвищити ефективність функціонування страхових компаній, або навпаки, привести її до втрати платоспроможності, і як наслідок, до банкрутства.

Оскільки, негативні показники одних факторів, можуть впливати на зниження позитивного результату інших, тому з метою забезпечення платоспроможності страхової компанії доцільно здійснювати комплексний аналіз розглянутих факторів та визначати їх рівень впливу на результативний показник.

Список використаних джерел

1. Страхування [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://insins.net/insurance/81-platospromozhnst-strahovoyi-kompanyi-ta-yiyi-pokazniki.html>.
2. Закон України «Про страхування» [Електронний ресурс]/ Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.
3. Страхування: підручник / за ред. В. Д. Базилевича// – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
4. Козьменко О.В. Страхування і страховий ринок: термінологія, законодавство і динаміка розвитку / Козьменко О.В // – Суми: Ділові перспективи, 2006. – 68 с.

УДК 338.984

ПЛАНУВАННЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Харламова Ольга, студентка групи ЕПРМ-18а
Науковий керівник: доктор екон. наук, професор Хобта В.М.
Донецький національний технічний університет
м. Покровськ, Україна

На сучасному етапі розвитку в Україні близько 35% підприємств є збитковими. Найбільш важливою проблемою сучасної економіки України є подолання спаду виробництва, відновлення нормального відтворювального процесу в усіх його ланках, у тому числі на промислових підприємствах. Організація цих процесів потребує якісної проробки планів для вибору напрямку розвитку підприємства, обґрунтування оптимальних варіантів, ефективності використання ресурсів. Планування діяльності суб'єктів підприємництва в сучасних умовах ускладнюється високою динамічністю зовнішнього середовища, значними ризиками. Але планування у системі управління ефективністю виробництва не втрачає своєї значущості, а навпаки є невід'ємним елементом і набуває особливих ознак. У сучасній економіці питання планування пройшло еволюцію поглядів від директивного, в основі якого є жорстке дотримання нормативів і показників, до самокерованого, при якому велику роль відведено ринковим механізмам регулювання економіки.

Дослідженню питань планування в Україні приділяли увагу такі автори: Бухалкова М.І., Орлова О.О., Морозова А.В., Петрович Й.М., Нелепи В.М., Марцина В.С., Покропивний С.Ф., Шегда А.В. та ін. В той самий час, ряд методів планування потребує адаптації до сучасних умов господарювання. Тому будь-яке підприємство може вибрати серед цього переліку необхідні методи планування і використовувати їх для розрахунку планових показників. Планування є періодично повторюваною управлінською функцією, яка дозволяє в процесі її здійснення оцінити і зрозуміти фактичний стан підприємства, а також окреслити мету діяльності на певний період. Ця функція життєзабезпечуюча для підприємства і є невід'ємною при будь-якій економічній системі. І тому, успішний розвиток бізнесу можливий лише за наявності дієвого плану як короткострокового (річного), так і стратегічного (3-5 років) [1].

Планування діяльності підприємства здійснюється за допомогою різних методів. При виборі методів планування необхідно враховувати певні вимоги до них:

- методи планування повинні: по-перше, бути адекватними зовнішнім умовам господарювання, особливостям різних етапів процесу становлення та розвитку ринкових відносин;

- найбільш повно враховувати профіль діяльності об'єкта планування та різноманітність в засобах та шляхах досягнення основної підприємницької мети — збільшення прибутку; по-друге, відрізнятися в залежності від виду розроблюваного плану. Більшість відомих методів планування можна класифікувати за різними ознаками (таблиця 1) [2].

Для визначення ступеня обґрунтованості показників застосовуються спеціальні методи планування. Пробно-статистичний метод передбачає використання фактичних статистичних даних за попередні роки, середніх величин при встановленні планових показників. Тут практично використовується екстраполяція. В сучасних умовах господарювання застосування цього методу обмежене, він не дозволяє врахувати змін ринкової кон'юнктури. Факторний метод – більш обґрунтований, бо за цим методом на основі розрахунків впливу найважливіших факторів (чинників) визначають зміни показників. Використовується цей метод при плануванні технологічних та економічних показників ефективності виробництва [3].

Таблиця 1- Класифікація методів планування

Класифікаційні ознаки	Методи планування
Вихідна позиція для розробки плану	<ul style="list-style-type: none"> • Ресурсний (за можливостями) • Цільовий (за потребами)
Принципи визначення планових показників	<ul style="list-style-type: none"> • Екстраполяційний • Інтерполяційний
Спосіб розрахунку планових показників	<ul style="list-style-type: none"> • Спробно-статистичний (пересічних показників) • Чинниковий • Нормативний
Узгодженість ресурсів та потреб	<ul style="list-style-type: none"> • Балансовий • Матричний
Варіантність розроблюваних планів	<ul style="list-style-type: none"> • Одноваріантний (інтуїтивний) • Поліваріантний • Економіко-математичної оптимізації
Спосіб виконання розрахункових операцій	<ul style="list-style-type: none"> • Ручний • Механізований • Автоматизований
Форма подання планових показників	<ul style="list-style-type: none"> • Табличний • Лінійно-графічний • Логіко-структурний (сітьовий)

Найбільш точним і поширеним є нормативний метод планування, сутність якого полягає в тому, що планові показники розраховуються на основі прогресивних норм використання ресурсів із урахуванням їх змін у результаті впровадження організаційно-технічних заходів у плановому періоді. Звичайно, застосування цього методу на підприємстві вимагає створення відповідної нормативної бази. Зазвичай цей метод використовується на великих підприємствах. В сучасних умовах господарювання підприємства самостійно розробляють нормативну базу відповідно до умов, що склались. Зважаючи на те, що норми і нормативи – величини динамічні, нормативний метод планування повинен передбачати розрахунок відповідних показників за нормами на початок планового періоду з наступною зміною норм від впровадження організаційно-технічних заходів і формування на основі планових норм відповідних показників плану.

Норми і нормативи дуже різноманітні, з огляду на що, однією із найважливіших методологічних проблем застосування нормативного методу планування є їхня класифікація. До складу економічних норм і нормативів належать: норми і нормативи затрат праці; норми і нормативи використання виробничих та освоєння проектних потужностей; норми і нормативи витрат і запасів сировини, матеріалів палива та енергії; норми і нормативи потреби в устаткуванні та його використанні; норми і нормативи капітальних вкладень і капітального будівництва; фінансові норми і нормативи. Важливою складовою функціонування системи норм і нормативів є автоматизована система нормативів (АСН), що складається з підсистем, перелік яких відповідає головним групам норм і нормативів. У межах АСН створюють фонди норм і нормативів, які є нормативним банком даних [4].

Технологія планування в умовах ринку повинна відповідати таким вимогам: по-перше, для нинішнього перехідного періоду ключовою проблемою планування є адаптація. Методи і механізми розробки планів повинні, з одного боку, враховувати багаторічний досвід планової роботи, а з іншого, – бути націлені на дедалі більшу відповідність вимогам ринку; по-друге, варто виходити з принципу адекватності планування відповідно до умов ринкового середовища, що змінюються. Це означає, що методи планування повинні постійно переглядатися, а при необхідності застосовуватися принципово нові методи й процедури планування; по-третє, необхідно врахувати, що дієвість планування залежить від

відповідності плану реальним умовам. Тому планування в масштабі підприємства має бути безперервним процесом пристосування до умов, що змінюються, а сама процедура планування дуже гнучкою і забезпечувати швидку реакцію на зміну ринкової кон'юнктури; по-четверте, процедури планування мають забезпечувати необхідний зв'язок показників плану з впровадженням нової техніки, технології, покращення організації виробництва і праці; по-п'яте, сама технологія складання плану повинна забезпечувати використання ринкових інструментів, щоб з їх допомогою вчасно аналізувати і вносити корективи в розроблені плани.

Отже, сучасне планування повинно спрямовуватись на оптимальне використання можливостей підприємства, у тому числі найкраще використання всіх видів ресурсів і запобігання помилкових дій, що можуть призвести до зниження ефективності його діяльності. Воно є важливою підсистемою управління, що виконує головну роль у забезпеченні рівноваги даної системи.

Список використаних джерел

1. Афанасьєв М.В. Управління розвитком підприємства / Афанасьєв М.В., Рогожин В.Д., Рудика В.І. - Харків: Вид. будинок «ІНЖЕК», 2003. - 184 с.
2. Орлов О.О. Планування діяльності промислового підприємства. підручник / О.О. Орлов. – К.: Скарби, 2002. – 336 с.
3. Петрович Й.М. Економіка виробничого підприємства навч. посібник для студ. вузів / [за ред. Й.М. Петровича ; 2-ге вид., перероб. і доп.] – Київ, 2000. – 526 с.
4. Покропивний С.Ф. Економіка підприємства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.srinest.com/book_1322.html

УДК 336.7

СУЧАСНІ МЕТОДИ ОЦІНКИ КРЕДИТНИХ РИЗИКІВ У БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Швець Ірина, магістрант групи ФС -17М

Науковий керівник: канд. екон. наук, доцент Мельник Т.А.
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький

Основною економічною функцією комерційних банків є надання послуг в сфері кредитування. Кредитна діяльність відіграє подвійну роль. По-перше, вона спрямована на збільшення доходів банків. По-друге, з точки зору макроекономічної ролі вона спрямована на досягнення приросту суспільного капіталу. Таким чином, діяльність фінансових інститутів в області кредитування сприяє отриманню доходів не тільки на рівні банку, але і суспільстві в цілому.

Для забезпечення інтересів банку, і суспільства в цілому в умовах постійної потреби в кредитних ресурсах існує об'єктивна необхідність вироблення стратегії управління кредитним портфелем. Управління кредитним портфелем являє собою організацію діяльності банку при здійсненні процесу кредитування, яка спрямована на запобігання або мінімізація кредитного ризику. Кінцевими цілями кредитної організації при управлінні кредитним портфелем є:

- отримання прибутку від активних операцій;
- підтримку надійної та безпечної діяльності банку.

Основним елементом стратегії управління кредитним портфелем виступає управління кредитним ризиком. Під кредитним ризиком звичайно розуміють ризик невиконання позичальником початкових умов кредитного договору, тобто неповернення основної суми боргу і відсотків по ньому у встановлені договором терміни. Кредитний ризик веде до виникнення всього ланцюжка банківських ризиків, а також може призвести до ризику ліквідності і неплатоспроможності банку. Тому від організації кредитного процесу залежить стійкість банку. Для здійснення ефективної організації кредитного процесу здійснюють оцінку кредитного ризику.

Під оцінкою кредитного ризику розуміють визначення величини можливих втрат від реалізації кредитного ризику в певний момент часу. Фактори виникнення можливих втрат внаслідок реалізації кредитного ризику діляться на зовнішні і внутрішні. При цьому зовнішні пов'язані із загальними тенденціями розвитку економіки, а внутрішні знаходяться в сфері діяльності банку і контрагента.

Для оцінки та аналізу кредитного портфеля комерційного банку та кредитного ризику, обумовленого здійсненням операцій з кредитування, існує ряд методик. В першу чергу це оцінка кредитного ризику за методикою НБУ [4], також запропоновані методики, як метод експертної оцінки, статистичний метод оцінки ризику та методика на врахування індивідуальності конкретної ситуації.

Дослідженням методики оцінки кредитного ризику займалися О.І. Лаврушин, І.В. Ларіонова, І.К. Андрієвська тощо. О.І. Лаврушин [2] пропонує аналізувати кредитний портфель комерційного банку з позицій кредитного ризику, ліквідності та прибутковості. І.В. Ларіонова [3] представила методику аналізу кредитного портфеля, яка допомагає визначити якість кредитного портфеля з позицій кредитного ризику і прибутковості. І. К. Андрієвської [1] стосовно застосування стрес-тестування кредитного ризику, що надає приблизну оцінку того, як буде змінюватись величина кредитного портфелю при зміні факторів ризику, наприклад ціни на активи. На основі наведених методик аналізу можна виділити наступні показники, які загалом використовуються при оцінці кредитного ризику:

- коефіцієнт покриття;
- величина чистого кредитного портфеля;
- коефіцієнт чистого кредитного портфеля;
- показник ступеня захисту банку від сукупного кредитного ризику;
- коефіцієнт забезпечення;
- коефіцієнт прострочених платежів;
- коефіцієнт неповернення основної суми боргу.

Ці показники необхідні для оцінки ступеня ризикованості кредитного портфеля комерційного банку. Однак вони дозволяють визначити ступінь ризикованості кредитного портфеля в цілому, без врахування особливостей впливу окремих кредитних вимог банку на величину його кредитного ризику [2].

Оцінка кредитного ризику банку є основоположним елементом в оцінці якості кредитного портфеля комерційного банку. По ній можна зробити висновки про сукупний банківському ризик. Результати оцінки кредитного ризику в ряді випадків можуть дати банку підстави для перегляду кредитної політики. Найчастіше це призводить до наступних кроків:

- розробка умов для надання нових позик;
- встановлення обмежень на позички з урахуванням стану сфери, особливостей регіону і типу позичальника або граничних обсягів кредитів одному позичальникові;
- збільшення резервів для покриття збитків від кредитних ризиків;
- розробка особливої процедури списання непогашених позик, системи відстеження всіх виданих позичок або технології погашення проблемних кредитів;
- перегляд політики забезпечення повернення кредитів (застава, страхування, гарантії тощо);
- уточнення порядку прийняття рішень про видачу кредиту, делегування повноважень в процесі видачі кредитів;
- розробка стандартів кредитної документації і т.д.

Отже, слід зазначити, що для вирішення проблеми управління кредитним ризиком необхідні теоретичні розробки у цій галузі та практичні навички працівників банку з аналізу та мінімізації можливих витрат, пов'язаних із кредитною діяльністю.

У комплексі вдосконалення заходів з управління кредитним ризиком, його оцінкою буде сприяти сталому розвитку банку.

Список використаних джерел

1. Андриєвска І. К Стресс - тестирование: обзор методологий / Управление в кредитной организации.- 2007. - №5. - с. 88-96.
2. Основы банковского менеджмента [Текст] : учеб. пособие для банков. шк. и колледжей, ведущих подготовку специалистов по спец. “Банковское дело” / О. И. Лаврушин, И. Д. Мамонова, Н. И. Валенцева и др. ; под ред. О. И. Лаврушина. – М. : “ИНФРА-М”, 1995. – 140 с.
3. Ларионова И. В. Управление активами и пассивами в коммерческом банке / И. В. Ларионова. – М.: Консалтбанкир, 2003. – 272 с.
4. Постанова Правління Національного банку України від 02.08.2004 р. № 361 «Методичні рекомендації щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>

УДК 657.62

АНАЛІЗ МЕТОДИК ОЦІНКИ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Щербак Анжелика, студентка групи ФН-15-4
Науковий керівник: асистент Петренко Л.М.
Кіровоградський інститут розвитку людини
м. Кропивницький, Україна

В ринкових умовах прибуток складає основу економічного розвитку будь-якого господарського суб'єкта незалежно від сфери його діяльності. Зростання прибутку створює фінансову базу для розширеного відтворення, вирішення соціальних та матеріальних потреб трудового колективу і, як наслідок, є основою розвитку ринкової економіки. Якісний аналіз прибутковості підприємства дає змогу знайти найбільш витратні та збиткові осередки у діяльності підприємства, а також найбільш прибуткові види діяльності та можливі шляхи розвитку та удосконалення. Тому вкрай важливо проводити цей аналіз за ефективною та результативною методикою.

Рентабельність (від нім. *rentabel* – прибутковий) – показник економічної ефективності виробництва на підприємствах. Комплексно відображає використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів.

На сучасному етапі існує чимало підходів до аналізу рентабельності підприємства і для того, щоб обрати одну з багатьох методик аналізу рентабельності підприємства, яка буде найефективнішою та найдієвішою, необхідно дослідити декілька існуючих методик.

М. Г. Чумаченко [3] та деякі автори для аналізу рентабельності розглядають такі показники, як рентабельність окремих виробів, рентабельність реалізованої продукції та рентабельність виробництва.

В працях Г. І. Кіндрацької, М. С. Білика, А. Г. Загороднього [5,2] показники рентабельності згруповані в дві групи - рентабельність продукції та рентабельність капіталу (інвестицій). Кожна група включає певний перелік показників. До складу групи показників рентабельності продукції за витратами включено показники: операційна рентабельність продукції за витратами на її виробництво та збут та чиста операційна рентабельність продукції за витратами на її виробництво та збут. У другій групі показників рентабельності авторами виділено наступні показники - рентабельність активів операційну та чисту, чиста рентабельність власного капіталу, чиста рентабельність довгострокових інвестицій.

На думку Ю. С. Цал-Цалко [7] для оцінки ефективності формування поточних витрат підприємства доцільно використовувати показники валової, операційної, звичайної та загальногосподарської рентабельності.

Дещо розширено перелік показників рентабельності Н. В. Тарасенко [6]. Запропонована автором система показників включає: рентабельність підприємства, рентабельність продажу, рентабельність окремого виробу. Запропонована автором система показників рентабельності також не є повною, адже вона не дає вичерпної інформації стосовно рентабельності виробництва продукції, її продажу, інвестування коштів у господарську діяльність.

В працях Г. І. Андрєвої [1] показники рентабельності можна об'єднати в три групи: показники, що характеризують окупність витрат виробництва та інвестиційних проектів, показники, що характеризують прибутковість продажу та показники, що характеризують прибутковість капіталу та його складових.

На думку вчених найбільш систематизована і повна група показників рентабельності запропонована колективом авторів під керівництвом професора Ф. Ф. Бутинця [4]. За цією методикою всі відносні показники для аналізу ефективності діяльності поділяються на:

витратні показники рентабельності, які характеризують дохідність понесених витрат, ресурсні показники рентабельності, дохідні показники рентабельності.

Проаналізувавши наведені методики оцінки показників рентабельності, які використовуються у вітчизняній практиці, свідчить про те, що в авторів немає спільної думки з цього питання.

Всі існуючі в практиці економіки і управління методи оцінки та аналізу рентабельності продукції можна класифікувати за двома основними критеріями - за ступенем об'єктивності (суб'єктивності) результатів оцінки та за використовуваним підходом до оцінки: якісний або кількісний.

Також до методик оцінки слід віднести методи факторного аналізу рентабельності. Згідно класичної теорії економічного аналізу, для визначення впливу факторів на зміну показників рентабельності доцільним є застосування прийомів ланцюгових підстановок. Застосовуючи прийоми ланцюгових підстановок, потрібно в першу чергу замінювати кількісні фактори, а потім вже структурні, в останню чергу – якісні. В першу чергу проводиться аналіз найбільш загального кількісного показника, цієї думки дотримуються майже всі вчені [1; 3; 4; 5; 6; 7], що цілком оправдано. Проте, коли доходить справа до визначення впливу факторів на зміну показників рентабельності, то у деяких авторів появляються розбіжності із наведеними вище загальноприйнятими теоретичними правилами. Так при визначенні впливу факторів на зміну рентабельності виробництва авторами [3] допущено відступлення від діючих правил послідовності визначення впливу факторів: спочатку визначено вплив якісного фактора – зміна валового прибутку, а потім кількісного – зміна середньорічних залишків активів. Крім того, в класифікаційній системі авторами запропоновано при розрахунку показника рентабельності виробництва (активів) брати відношення чистого прибутку до середньорічної вартості активів. Однак при розрахунку впливу факторів на зміну рентабельності виробництва (таблиця 10,28) розглядається вплив зміни валового прибутку, а не чистого. Порушена послідовність визначення впливу факторів [7] на зміну валової рентабельності чистого доходу – в першу чергу визначено вплив якісного фактора – зміна валового прибутку, а потім кількісного – зміна чистого доходу. При визначенні впливу факторів на зміну рентабельності активів у першу чергу визначено вплив якісного фактора – зміна чистого прибутку, а потім кількісного – зміна середньорічної вартості активів. Порушення послідовності визначення впливу факторів призводить до помилкових висновків стосовно їх кількісного впливу на зміну показників рентабельності.

Підсумовуючи все вище викладене зазначимо, що для аналізу рентабельності діяльності підприємства в цілому доцільно використовувати класифікаційну систему показників рентабельності, запропоновану колективом авторів під керівництвом професора Ф. Ф. Бутинця.

Список використаних джерел:

1. Андреева Г. І. Економічний аналіз: навч.-метод. посібник / Г. І. Андреева. - К.: Знання, 2008. - 263 с.
2. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: навч. посібн. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К.: Вид-во КНЕУ, 2005. – 592 с.
3. Економічний аналіз: Навч. посіб. / Колектив авторів під керівництвом акад. НАНУ, проф. М. Г. Чумаченка. — 2-ге вид. — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с..
4. Економічний аналіз / Ф.Ф. Бутинець, С.Ш. Шкарабан, Є.В. Мних та ін.: за ред. Ф.Ф. Бутинця – Житомир: ПП “Рута”, 2003.– 680 с.
5. Кіндрацька Г.І. Економічний аналіз: підручник / Г. І. Кіндрацька. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Знання, 2008. - 487 с
6. Тарасенко Н.В.Економічний аналіз: навч. посібник. / Н.В. Тарасенко – 4-те вид., стереотипне.– Львів: —Новий світ-2000, 2006.– 344 с.
7. Цал-Цалко Ю.С. Фінансовий аналіз: підручник / Ю.С. Цал-Цалко, Ю.Ю. Мороз, Л.А. Суліменко. - Житомир: Рута, 2012. - 608 с.